

~~NAex:~~ 2

NA/4 2008:2857

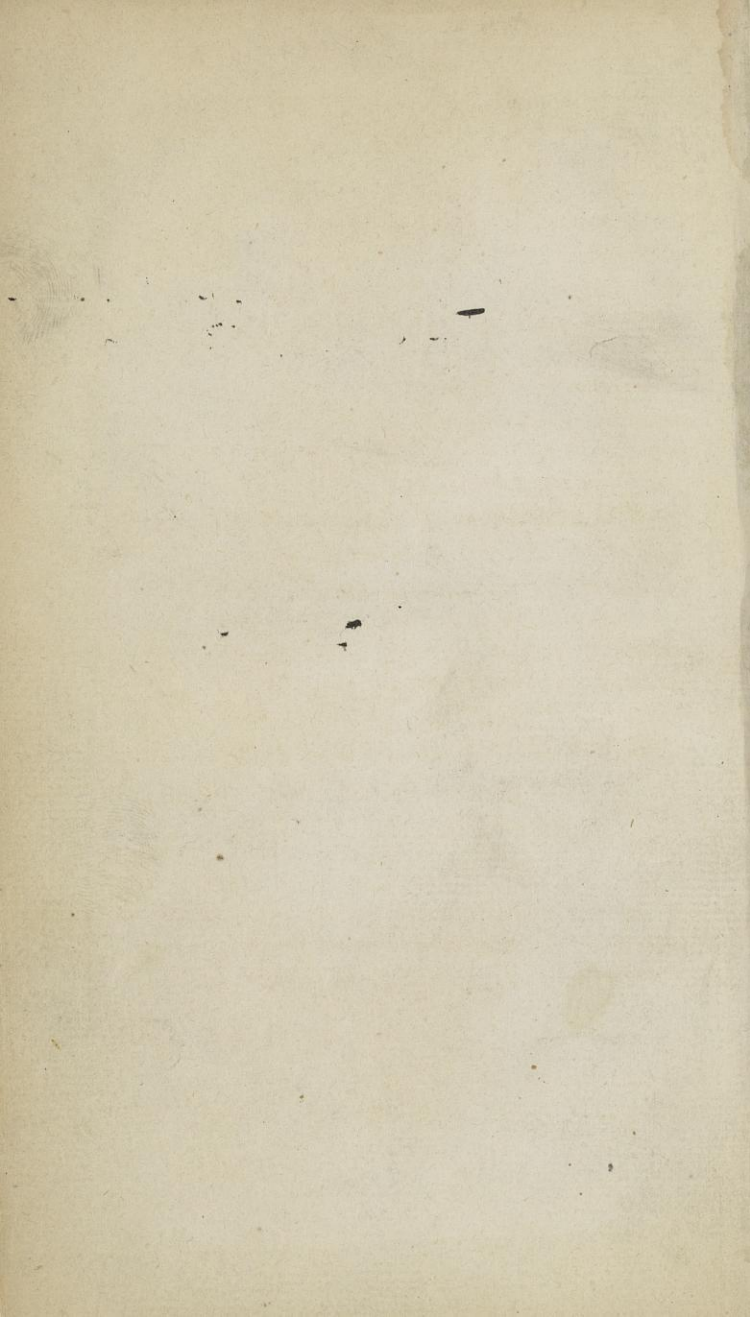
Nasjonalbiblioteket
Oslo

75GA11483

75GA11483

N. Wergeland

Ex. 2

Fortrolige Breve

til en Ven,

Skrevne fra Eidsvold i Aaret 1814

af

Et Medlem af Rigsforsamlingen.

Udgivne som

Et lidet Bidrag til Historien om den Eids-
voldske Rigsforsamling, som grundlagde
Norges constitutionelle Forfatning.

Christiania.

Trykt i H. T. Winters Officin af
P. T. Mallings.

1830.

I.

12 April.

Vi ere paa vort Bestemmelses Sted og allerede i fuld Virksomhed. En saadan første Reise til Østlandet kunde til en anden fysisk og politisk Saison været ganske artig og interessant; men nu var den det af indvortes og udvortes Aarsager aldeles ikke. Snart i Slud og Regn over lange Bænde fulde af Vand, som stundom gik ind i Slæden, snart paa tyktilsneede Veie, saa hele Grevskaberne igjennem, hvor Veiene saae ud som Bølger i Nordsøen og Farten gik Skridt for Skridt, op og ned, Støb i Støb, Hump i Hump. Paa dette Hav forgik endogsaa min Taalmodighed og min Reisefammerats Munterhed. Vi følte virkelig begge en Upasselighed, som lignede Søsyge. Kom vi i Huus og til gode Venner, var min joviale Kammerat atter i godt Humør og overalt Alle med ham muntre. Jeg ikke; mit Sind var altfor meget opfyldt af Forventning af de Ting, som skulde skee, og foruroliget af Gjenstanden for Reisen og politiske Betænkninger til at kunne nyde den sælskabelige Hygge. -- Fra Drammen af bleve Veiene anderledes, men ikke

bedre. Paa Paradiisbakken maatte vi stige af og gaae; og min Kammerat vilde slet ikke troe, han var i Paradiis, da han vadede i Sølet. Hans runde og milde Madfury, som havde styrket os under Besørlighederne, toge vi Afsted med paa Ravnshborg. Der gav vi og Skinken til Priis for nogle Soldater, som kom tilbage fra Kongshberg, hvor de havde henbragt nogle Arrestanter, et par svenske Spioner og en Norff, hvis Lomme var befunden fuld af svenske Proclamationer. En af de svenske Arrestanter skal være bleven tagen paa følgende Maade. To Bønder havde været inde i Sverig, for at kjøbe Kaffe og Sukker. Paa Tilbagereisen kom En efter dem for at gribe dem og confiskere deres Varer. Men Bønderne greb og confiskerede ham og førte ham med sig.

Den Enthusiasme, som skulde herske her Øster, have vi paa vor Reise endnu ikke mærket noget til hos Bonden og Soldaten. Almuen sukker efter Fred. G. W. er overmaade afholdt i sit Grevskab; P... i sin Residents. -- Ved Ravnshborg mødte vi Gen. A... paa hans Reise til Udlandet i Grinde for P... Regenten. Broderen er, som du veed, allerede i England i samme Hensigt. Saaledes slap Noah sine Fugle ud af Arken for at prøve, om Vandbølgerne havde lagt sig, om der var Fred og, om de i Arken indsluttede stakkels Skabninger kunde gaae ud uden Fare. Først en Ravn, saa en Due. Ravnene kom ikke igjen. Duen kom vel igjen, dog første Gang uden Olieblad i sin Mund. Der er liden Sandsynlighed for, at det vil gaae anderledes med vore Ravne og Duer.

Blændede af Sne og fortunlede af Kjedsomme-
 lig Kjørsel og Dingeldangel vare vi ret glade, da vi
 naaede Hovedstaden, hvor vi ventede Hvile og For-
 friskning. Jeg havde den Ære at blive Prinds-Re-
 genten forestillet i et Selskab hos Ob. H.... Han
 var meget naadig og mild, talte længe med mig, deels
 om det her Passerede paa hans Reise til Vestlandet,
 deels om Tingenes Stilling nu; og lod han sig for-
 staae med, at vi neppe vilde kunne hævde Selvstæn-
 digheden, naar England ei vilde være neutral, men,
 at hans Foretagender grundede sig paa den Formod-
 ning, at England og Rusland mene det mere oprig-
 tigt med os end med Sverig, og paa det Haab, at
 Conjuncturerne snart kunne forandres. I dette Sæl-
 skab var en Herre, som, skjønt han stammede, dog
 vilde tale bestandig, og lod han til at være et vittigt
 Hoved. En anden Herre af et malerisk Udseende,
 (hvad jeg forstaaer herved, kan du spørge mig om en
 anden Gang) rund, lubben, peen, rødmosset, smilende,
 midaldrende, lagde jeg Mærke til formedelst hans
 Utrættelighed i at rose P. Regenten. Det var godt
 at forstaae, at dette Selskab havde en Hensigt og, at
 man ikke troede os saa vel. -- Ogsaa her har man
 alt ladet sig forlyde med, at man forundrede sig
 over den Mand, der besjelede disse Beslændinger.

I Tordags Nat kom vi hertil, og, saasom vi kom
 langveis fra og følgelig vare hærdede i Reise, saa
 kom det ikke an paa, at vi bleve forte en $\frac{3}{4}$ Mil for-
 bi Værket til Qvarteer.

Søndagen derefter kom Enhver fra sit Qvarteer

til Eidsvolds Kirke. Her i Guds Huus (meget passende) saae vi hinanden første Gang. — Gudstjenesten havde imidlertid dog intet Extraordinært ved sig, intet Relativt til Rigsforsamlingens Nærværelse uden de Ord, man hørte af Taleren. — Jeg havde beløvet mig paa at foreslaae, at Forsamlingen i høitidelig Procession skulde begive sig til Herrens Tempel, for at nyde Sacramentet, bede om Guds Velsignelse og sværge, at Norges politiske Lykksalighed skulde være det eneste Formaal for al Tale og Daad, paa det at vi med saa meget større Føie kunde haabe at udføre Værket saaledes, at vi fik Grund til at slutte Thinget med et Tedeum.

Et saadant Forslag maatte nu bortfalde, da vi uden foregaaende Samling efter P. Regentens Anordning havde været i Kirken. Fra Kirken begave vi os til Værket, hvor vi districtviis bleve indladte for H. K. H. og overleverede vore Adresseer og Fuldmagter, og derpaa spiste første Gang tilsammen. Her saae man den saare behagelige gamle Mand, P. M. sidde midt i en Kredt af Bønder, øsende Suppe for dem med usorligelig Munterhed og Underholdning, saa at den vestlandske Døl D. L., gniende sit Trøie-Ærme, maatte leende bryde ud: „Åa nei, han er saa gjil og moresam, dens ne Kar'en!“ Her saae man et Udvalg af Mænd fra alle Rigets Egne og af alle Stænder og Dialecter, Hofmænd og Bønder, Amtmænd og Lehnsmænd, Præster og Klokkere, Oberster og Corporaler, Lærde og U lærde, høie og lave Embedsmænd, Rjobmænd og Proprietærer i broget Orden om hinanden komme

sammen i det hellige Niemed at lægge Grund til en
Tjjenfødselse for Fædrelandet. Alle, om ikke lige
kunstsbrige, dog høist agtværdige og retsindige
Mænd, forstandige og besjelede af den bedste Villie.
At de Alle mene det vel med gamle Norge, har jeg
ingen Tvivl om, endstjønt der kan være stridige Me-
ninger om Maaden at bevirke dets Held. Med den
høieste Interessse maa jeg betragte dette Sælfskab, naar
jeg betænker, hvilket Særsyn det er -- ikke i Norge
alene, men paa hele Jorden -- hvorledes Fædrene
Slægt efter Slægt gennem Aarhundreder have ønsket
at see det og have det ikke seet -- og hvor uendelig
følgerig dets Sammenkomst og dets Arbeide kan bli-
ve; lykkes det, vil man engang i Tiden see et andet
Norge, end dette svindsottige.

Dagen derefter, igaar den 11te, blev Rigsfor-
samlingsalen aabnet. Indtraabte i alfabetisk Orden,
tog Enhver sin bestemte Plads. Derpaa indtraadte
Prindsens Omgiwelser, Biskopperne Bech og Bugge,
Regjeringsraaderne, samt Treschow, Wibe, Falbe og
Adjutanterne, alle i fuld Galladragt. Tilfidsst kom
H. K. Høihed selv, som aabnede denne Rigsdag med
en Tale, du snart vil kunne læse trykt, og derefter
lod v. Holten (som det viste sig, just ikke den duelig-
ste dertil) oplæse et Brev paa Franssk og Dansk, som
var kommet uaabnet tilbage fra Kongen af Sverig.
Hans K. Høihed ytrede, at, saasnart der directe og
officielt indløb Svar fra England, skulde det medde-
les Forsamlingen, samt, at Regjeringsraadet skulde
give den Oplysning om Finantsernes Tilstand. Da

Prindsen med Suite var gaaen, Fred Forsamlingen frax til at udføre hans Indbydelse eller Befaling ved Valg af Embedsmænd, og blev da Cam. Peder Anker valgt til President, Etatsraad Rogert til Vicepresident og Sørenskriver Christie til Secretær. Ligesaa blev stemmet paa en Committee til at gjøre Udkast til et Reglement for Rigsforsamlingen og til en Takadresse til V. Regenten. Denne Committee kom til at bestaae af Sverdrup, Omsen, Falsen, Hegerman, Diriks, Bergeland, foruden Presidenten og Secretæren.

Saaledes endte denne første Rigsforsamlingsdag, og saaledes maa ogsaa mit første Rigsdagsbrev her have en Ende. --

Lev vel! --

II.

14 April.

Gode Ven!

Jeg kan tænke, din politiske Nysgjerrighed er spændt, og vil derfor ikke længer opsætte at tilfredsstille den. -- Altsaa først, hvad der begav sig den 12te og 13de. Udkastet til Reglementet blev der vel længe talt om, men efter Votering blev det dog med saare faa Forandringer antaget. En Afskrift af samme er hoslagt.

Nu oplæstes ogsaa Udkastet til Takadressen, egentlig forfattet af S... og F... og bifaldt ved Haandoprækning af Alle, Skjønt vist ikke i Hjertet i alle Dele applauderet af Enhver. Ingen havde iøvrigt

Noget at sige besangaaende undtagen P. W., som udbad sig Tilladelse til at tale og da foredrog Noget, som viensynlig blev hørt med meget forskjellige Forlelser af de øvrige Deputerede. Talen, hvoraf jeg siden skal skaffe dig en Afskrift, gik ud paa en Forandring eller et Amendement i Takadressen saaledes, at H. R. H. ikke alene skulde takkes, men bedes at vedblive Regjeringen indtil videre, samt i Nationens Navn af dens herværende souveræne Repræsentanter meddeles Magt og Myndighed dertil. Ogsaa foreslog han, at de Mænd skulde takkes, som i et, Taleren blot af Rygte bekjendt, foregaaende Møde paa Eidsvold havde forholdt sig med Ærbødighed for Nationen.

Vi fattes her en Stenograph til at tage Ordene af Munden paa Folk, ellers kunde jeg nu have den Fornøielse at meddele dig, hvad P. A. . . G. . . G. W. . . L. . . P. G. . . og Flere efter en Pause i Forsamlingen udlod sig med i Anledning af denne Motion. Jeg erindrer kun, at G. W. . . udtrykte sig omtrent saaledes: han haabede, at intet Medlem af Nationalforsamlingen tænkte saa uværdigt en Normand, saa uværdigt Forsamlingen, at han kunde drage i Tvivl, at jo Folkets Souverænitet for Diebliffet hvilede hos den; men, da Adressen selv var at ansee som et Complimentbrev, saa troede han, det kunde afgaae som det var uden videre Forandring eller Tillæg. (Stort Bisald, hear him, hear him!). De, den sidste Deel af Forslaget angik, syntes at være i Forlegenhed derved og vilde ikke vide af noget saadant fores

gaaende Møde paa Eidsvold. Udfaldet blev, at det Hele faldt igjennem, paa Grund af, hed det, at det kunde give Anledning til Splid og Uenighed. -- P. W. fik ikke destomindre udenfor Forsamlingen mangt et bifaldende Haandslag. Det var endnu ikke Tiden, hed det, til flige Forestillinger; den Aand, Talen var af, vilde lidt efter lidt udvikle sig, og maatte han være forsikret om, at den Modstand, han i Rigsforsamlingen havde mødt, eller rettere den Mangel paa Understøttelse, han havde fundet, var, hvad en betydelig Deel angik, kun proforma. En Deputeret syntes derimod at tage P. W. for nemmelig den sidste Deel af hans Motion heel ilde op. Han paastod, P. W. havde kastet en Skygge paa det foreløbige Eidsvoldske Møde, og ikke kunde bevise, at det havde hyllet ham (P. R.). Han tilsvøiede, P. W. skulde gjøre Publicum rede derfor, og truede saaledes ganske alvorligt, at gjøre Sagen til Gjenstand for en offentlig Skriftfeide. P. W. paa sin Side, noget forundret over denne, som han syntes, ufortjente Fortørrelse, vidste ikke bedre Raad end at bedække sig med Begiven af 9de § i det Reglement, som samme Dag lykkeligviis var bleven til, hvilken Paragraf bestemmer, at Ingen kan udenfor Forsamlingen drages til Ansvar for, hvad Meninger han i Forsamlingen ytrer. Iøvrigt, tilsvøiede han, at der ingen videre Dispyt skulde være om, hvad han havde sagt eller ikke sagt, saa havde han forlangt Talen lagt til Protocol: len og overlod det saa til ham selv at gjøre, hvad han behagede og, hvad han kunde forsvare for Folket

som Medlem af Rigsforsamlingen. -- Er det ikke ret sært at blive saaledes gjengjældet af en Mand, fordi man har proponeret en Takadresse til ham? (thi, at Klageren ogsaa var En af dem, i hvis Lod Taksen maatte falde, om Motionen var bleven bifaldt, kan man uden Tvivl antage). -- En vakker Tak for den store Ære, som var tiltænkt ham! Denne Sag blev længe og med Varme tvistet om mellem dem indbyrdes. Den Deputerede sagde, P. W. . havde beskylt ham og de andre Vedkommende for en uretmæssig Handling, idet han havde beskylt dem for en Hylding, hvortil de ingen Bemyndigelse havde. P. W. . svarede, at, om end Handlingen var uretmæssig i sig selv som foretaget af Uberettigede, saa var den dog retfærdiggjort saavel ved Omstændighederne, som ved nu at være billiget og sanctioneret af Nationen eller dens Repræsentanter. En Paradox, indvendte hiin, en Modsigelse, at en Handling baade kan være uretmæssig og retmæssig paa en og samme Tid. -- Deri har De Ret, sagde den Anden; den maa til en Tid, i et Forhold, enten være det Ene eller det Andet; men ligesaa vist er det og, at en Handling, som til en Tid er uretmæssig, kan til en anden Tid under forandrede Omstændigheder blive retmæssig. -- Meget rigtig, i mine Tanker. Han kunde have oplyst det med dette Exempel. At trække en anden Mand's Baad ud i Søen og tage den i Brug uden Eierens Vidende og Billie er vel en uretmæssig Handling; men, om et Menneske ligger ude paa Søen og raaber om siebliffelig Hjælp, skal man da

først løbe en Gjerding Bei op paa Landet for at spørge Eieren om Tilladelse? Jeg tænker, Eignelsen ikke passer saa ilde. Men nok om dette.

Prinds-Regenten selv tog Tingen paa en anden bedre God. Han faaer naturligviis at vide Alt, hvad der tildrager sig i Rigsforsamlingen. Da han altsaa ikke var uvidende om denne Dags Debatter, skal han om Aftenen i et Selskab have ladet sig forlyde med, at, da han var vis paa, at Ingen vilde tillade sig personlige Fornærmelser imod ham, saa maatte absolut Enhver frit ytre sine Meninger i Forsamlingen, da denne ellers var et Intet. Vel sagt og tænkt. Den Overbeviisning, han har, vil sikkert heller ikke blive skuffet. Om han end ikke har Alle til Venner, saa har han dog neppe Nogen til Fiende. Ingen kan fortænke ham i, at han prøver det sidste Middel til at frelse sig et Rige, hvortil han før Kieler-Tractaten var Arving. -- Der vil vist Ingen personlig fornærme ham. Han er yndet. Men der maa være Maade med. Fædrelandets Vel bør være den første Tanke. Det skal og være min sidste i Dag. Med denne Tanke vil jeg nu nedlægge Pennen og sove ind, -- med den vaagne i Morgen. God Nat!

III.

15 April

Den i mit Brev igaar afbrudte Beretning om disse Dages Forhandlinger vil jeg nu fortsætte i Haab om, at du, som interesserer dig saameget for slige Sager, vil nyde nogle Diebliffes Moro ved Læsningen deraf.

Saa snart man var bleven enig om Takadressen, skred man til en Sag af ulige mere Vigtighed; man stemmede nemlig paa de 15 Personer af Rigsforsamlingen, som skulde træde sammen i en Committee til det hellige Hverv at forfatte en Grundlov, som den kunde foreslaae Rigsforsamlingen til en Grundlov for Norge. Valget faldt paa følgende femten: Oberst Ridder Hegerman, Sørenskriver Falsen, Professor Sverdrup, Ridder Jacob Wall, Sognepræst Rein, Capitain Motzfeldt, Etatsraad Rogert, Grev Wedel, Justitsraad Diriks, Pastor Bergeland, Oberstl. Ridder Stabel, Toldprocureur Ohmsen, Provst Ridder Schmidt, Kammerherre Petersen og Provst Middelfart. Medens denne Committee (Constitutions-Committee) arbejder paa det den saa hæderligen anbefroede Værk, ville de øvrige Repræsentanter feriere. Dog venter jeg, en Deel vil anvende deres Otium til at udarbejde Et eller Andet, som kan være nyttigt for Committeeen. — De femten, som saaledes blive de egentlige Constituentere, kunde jeg maaskee temmelig træffende characterisere; men jeg har Grunde til at afholde mig derfra. En er den, at jeg nu ikke har Tid til den Opmærksomhed, Flid og Nøiagtighed, som udfordres til et saadant Miniatur-Malerie. Jeg vil her kun i Almindelighed anmærke dette: endskjønt ulige i Character, Stand og Meninger med Hensyn til den Crisis, hvori Fædrelandet nu befinder sig, ja maaskee i alle andre Egenskaber ulige, ere de dog vist lige i Et, og det lykkeligvis, det nu for Tiden Væsentligste; samtlige femten ere gjennemtrængte af saa liberale Ideer og et saa:

Dant Borgerfind, at man med Sikkerhed kan love sig en Constitution foreslaaet, der aander al den Frihed, som kan bestaae med det Heles Vel. -- Denne For-
modning, kan jeg ikke troe, i dine Dine modsiges af de Grundsætninger for dens Arbeide, som Commiteen allerede har udkastet og som i Morgen in pleno skul-
le debatteres. Du har her en Afskrift af samme.

Repræsentanterne endte deres Møde den 12te med at vælge Sverdrup, Grøgaard og J. Wall til at re-
digere Rigsforsamlingens Forhandlinger, for saavidt de skulde trykkes. Derpaa blev Mødet for denne Dag hævet.

Men de samme Personer, som havde lavet Ret-
ten, paalaae det ogsaa at bære den frem; Takkeadresser Commiteen maatte saaledes samme Dags Aften efter Op-
løsningen af Forsamlingen presentere H. R. H. Adressen. Det havde maaskee været mere passende, om Repræsentanterne havde blevet paa deres Bænke, indtil de Udsendte kom tilbage med Regentens Svar. Men du veed, hvorledes det har sig ved saadanne Leiligheder. Vedkommende skulde først være underret-
tede om, at Saadant er i Vente, være bekendte med Indholdet, være betænkte paa Svaret. Først Dagen derefter, isorgaars, kunde de Ufsendte forelægge For-
samlingen H. R. Høiheds meget naadige Svar. Da du snart vil kunne læse dette i de offentlige Blade og det intet Paafaldende har, vil jeg ikke meddele dig nogen Afskrift deraf.

Constitutions-Commiteen hvilede heller ikke. Allerede Dagen efter sit Valg kom den i Rigsforsamling

gen frem med sine Grundsætninger. Dog kunde man den Dag ikke gjøre Noget herved. Man besluttede, Forslaget skulde trykkes og meddeles Repræsentanterne i Dag. Du maa nemlig vide, her er endog et Bogtrykkerie paa Stedet, men, Gud bedre det, som saameget Andet, i saa daarlig en Forfatning, at det ikke en Gang kunde bringe for Lyset de saa Linier, Constitutions-Grundsætningerne udgjøre. -- Man var altsaa nødt at anvende Gaarsdagen til at lade affrisve et Exemplar for hver Commiteret. -- I Dag vare vi forsamlede og modtog Hver et Exemplar af Grundsætningerne; men Discussion og Votering blev opsat til i Morgen, at Enhver kan have nogen Tid til Overveielse. Grundridset til vor Constitution har kun tvende Puncter, nemlig den 10de og 11te om adelige Privilegier og Bærnepligten, som, jeg frygter, kan vække hæftig Strid. Det er Sager, som kunne blive Tvistsens Vebler, ikke mellem Enkelte, men, som være er, mellem Stænder. Hvad mig angaaer, haaber ogsaa jeg, at den 11te Artikel faaer flere Modificationer og Undtagelser i selve Grundloven; thi saa nogen som den, der staaer i Grundridset, skjønt lig Sandhed og Ret, er den ikke antagelig og anvendelig. -- Constitutions-Commiteen, som har valgt sig Falsen til President og Diriks til Secretær, er hver Dag samlet, naar der ingen Forhandlinger ere i Rigsforsamlingen.

Min Compagnon hilser. Vi lide begge af Hjemvee. Dette uvante Levnet -- denne Sværm -- denne Hvirvel -- denne Gjæring, som alt synes at ville vaere længere, end vi i Forsningen troede, er slet ikke efter

vor Smag. Han er til al Lykke ikke af det Sind at tage sig Tingene meget nær, har heller ikke gjort sig meget mistænkt for Gjenstridighed mod Magthavernes Planer, faaer ingen lynende Sideblik. Med mig Staffel er det anderledes, derfor er jeg ingen lunde vel tilmode. Siden vi kom til Eidsvold, have vi nok havt det smukkeste Veir, idet Foraaret nærmer sig. Jeg har ikke lagt Mærke dertil. Vi ere flyttede i et andet Værket nærmere Logie, hvor der er smukt og hyggeligt. Det hjælper ikke. Jeg irettesætter mig selv og siger: „Daare, hvorfor vil du ærgre dig over det, at Tingene ikke synes at ville gaae efter dit Hoved? Kan du ikke i Rolighed lade dem gaae den Cours, saa mange andre gode ja store Hoveder her ville styre dem -- ja kan Du ikke endog forlene dig med disse, saa er al Fortred forbi?“ Hjælper ikke. En anden Stemme i mig reiser sig da og siger: „det kan ikke staae ved Lag -- og staaer det ved Lag, saa see vi os seent eller tidlig under samme Vilkaar som før -- og staaer det ikke ved Lag, saa er maaskee det nærværende Dieblis tabt til at erhverve antagelige og betryggende Betingelser.“ Saaledes kan jeg, uagtet Alt hvad det koster mig imod saadan Modvind at soutenere den Fart, jeg har taget, dog ikke overtale mig selv til at gjøre klar til at vende. -- Dog mere herom en anden Gang. Far nu vel. Vær lykkelig i dit hyggelige Hjem. -- Bed for Fædrelandet, at det maa komme frelst og med Fre ud af dets nærværende virkelige farlige Stilling.

IV.

17 April.

I Dag, da det er Hviledag, kan jeg underholde mig med dig i mere Ro og Mag.

Grundlovs: Principerne bleve igaar afhandlede og i det Hele antagne. De burde, saavidt jeg skjønner, blot have været omvoterede ved Ja eller Nei, saaledes som hver Artikel var fremsat, uden Tillæg eller nærmere Bestemmelser, der egentlig henhørte til Grundlovens Udarbejdelse. Men det gik ikke saaledes til. Da der efter en temmelig lang Debatte blev voteret til Protocols over første Grundsætning: „Norge bør være et indskrænket og arveligt Monarchie,“ fik denne følgende Tilfættninger: „Det skal være et frit, uafhængigt og udeleligt Kongerige, og Regenten skal føre Titel af Konge.“ Det sidste Tillæg synes overflødigt, naar man i det første har benævnet Landet: Kongerige. Dog denne Skjodesløshed i Formen er ikke Sagen. — Monarchisk Stat, arvelig, men indskrænket, fri, uafhængig, udelelig — dette Alt var Gjenstande, hvorom Stemmerne, Hjerterne ikke vare deelte. Det Tvivlsomme var, under hvad Titel Chefen for den executive Magt i Norge skulde optræde i den politiske Verden, — om han skulde bære Kongenavn, — om Riget var mægtigt nok til at soustenerere den Glans, som bør omgive dette Navn, naar det ei skal falde i det Latterlige. For Kongenavnet talte vel en Følelse af patriotisk Forsængelighed, som fandt den Tanke utaalelig, at et Land, som fra Oldtiden havde baaret Navn af Kongerige og ikke kjendt

anden Regjeringsform end den kongelige, skulde ligesom degraderes, ved at antage andet Navn og anden Rang i Staternes Række. Man finder det jo frænkende og upassende, at Noget efter at have nedlagt Embede og Værdighed ikke skulde vedblive desuagtet at bære Titel deraf. Men, da *salus populi er lex suprema* og Statens Formaal, for hvilket alle saadanne uvæsentlige Hensyn som foransførte maae vige, og Folkets og Landets Tilstand i det Mindste ikke for Tiden seer ud til at kunne bære Byrderne til en Thrones Opreisning, en Hofstats Underhold (der er jo ikke en Gang i hele Landet en passende Baaning for en Konge) saa var den Betænkelighed, som motiverede en Deel af Repræsentanterne til at votere i dette Punct med Tilbageholdenhed, vist nok vel grundet. Prinds-Regenten selv gav disse Betænkeligheder Medhold, om man kan slutte saa af hans Ytringer i den Tale, hvormed han aabnede Forsamlingen: „Staaer det ikke i Folkets Magt at indrette sin Regjeringsform efter Statens Lære og de Midler, den besidder i sit Skjød?“ som og af adskillige hans Udtalelser i mundtlig Samtale. Man snakker endog om, at Prindsen, om og Kongenavn og Krone tilbydes ham, ikke vil modtage det. Tro, hvad du vil.

Ved Voteringen gaves der saaledes 31 Stemmer, som vel bifaldt Grundføtningen, som den var fremsat, men ei vilde erklære sig endnu i Henseende til Overhovedets Titel. Af disse var Een, som erklærede, at han kun under den Betingelse stemte for Kongenavnet, naar man havde undersøgt, om Staten hav-

de Magt til at soutenere dette Navns Værdighed, uden at svække sin Kraft til at hævde sin Selvfærdighed. Et andet Medlem voterede paa Titelen, Regent; i Samtaler udenfor Forsamlingen bleve Præsident, Titelen og andre løselig omtalte. Men Kongenavnet som det mægtigste maatte seire, og det med 78 Stemmer. Det er altsaa vist, vi faae en Konge, hvem det saa bliver; og, have vi først en Konge, tænker man maaskee, saa, hvad Krone, Throne, Paladser, Apanager &c. angaaer, — det vil nok finde sig med Tiden efter det gamle Ordsprog: den, som har — Nu ja, vi faae see.

Voteringsmaaden, som bruges her ved Opraab i alfabetisk Orden, synes ikke mig i alle Henseender saa fortrinlig. En maa vel altid være den første at stemme; men det er ikke godt, at Nogle stedsse ere de første og Andre stedsse de sidste. Der bør afværges. Saa bør man og have Lov til at forbeholde sig sin Stemme efter Andre eller tilsidst. Det kan gjerne være, at Bogstavet A allerede har virket og i Fremtiden vil virke Mere end det burde.

Da man havde decreteret Kongemagten, og Thronen, som den første svære Hjørnesteen under Constitutionen, var ikke uden nogen Bæmskelighed, om jeg maa udtrykke mig saa, tilvæltet, saa gik det noget raskere siden efter. Den anden og tredie Grundsaetning, at Folket bør udøve den lovgivende Magt gjennem sine Repraesentanter og ene have Ret til at beskætte sig gjennem samme, bleve efter nogle korte Bemærkninger eenstemmig antagne. Fjerde Punct,

at Krigs- og Fredsbretten bør tilkomme Regenten, blev ligesaa, dog efter længere Debatter, billiget med Forbehold at ytre sig nærmere derover, naar man i det udarbejdende Grundlovs-Forslag saae Principets Bestemmelser og Anvendelse. Femte, sjette og syvende Punct, at Regenten bør have Ret til at benaade, at den dømmende Magt bør være særskilt fra den lovgivende og udøvende, og, at Trykkefrihed bør finde Sted, antoges strax. Den ottende, at den evangelisk-lutherske Religion bør forblive Statens og Regentens Religion, at alle Religions-Secter tilstædes fri Religions-Ovelse, kun at Jøder ere fremdeles udelukkede fra Udgang til Riget, mødte heller ingen Indvendinger, undtagen hvad Jødernes Udelukkelse angik, idet G. . W. og nogle faa Andre lode falde nogle Ord til Bedste for dem, dog uden Varme. Men Pluraliteten, hvortil ogsaa jeg denne Gang hørte, var imod dem, og saaledes vedtoges det, som vel er, at Landet skal være befriet for Jøder. Der kunne være Jøder nok af vor egen Tro. Israeliterne, som have hele Jorden til Fædreland, kunne gjerne lade os beholde for os selv denne Uffrog paa Kloten. Deres Indtrængen i Landet vilde kun fordærve og forarme Almuen.

Niende og tiende Grundsætning, at nye Indskrænkninger i Næringsfriheden ikke bør tilstædes og, at personelle eller blandede arvelige Forrettigheder bør ikke tilstaaes Noget for Fremtiden, bleve ogsaa efter nogle faa Anmærkninger antagne, dog, hvad den sidste Grundsætning angaaer, aldeles ikke definitiv og

ubetinget, men heller, som at National-Forsamlingen suspenderede sin Decision over en saa vigtig og vanskelig Gjenstand, indtil man saa, i hvad Form den fremkom igjen i Constitutions-Forslaget. Ritme.. Heidm. proponerede en vigtig Modification, som Flere bifaldt, nemlig, at de nuværende arvelige Forretigheder burde gaae over til personelle, hvilket Forslag Ritmesteren anmodedes om at indstille til Comiteens Overveelse.

Ellevte Grundsætning om Bærnepligten uden Hensyn til Stand, Fødsel eller Formue gav Anledning til de alvorligste Overveelser. Skræmt ved Rygterne om den franske Conscriptions Følger vovede Pluraliteten ikke engang midlertidig og betinget at etablere den som en Basis for Constitutionen; men, da Principets Rigtighed frapperer, medens man kun frygter dens Anvendelse og Resultater, kunde man heller ikke forkaste det. Der blev imidlertid talt Meget i den Anledning. Den brave Ob. H... forfægtede Alles personlige Bærnepligt; R. L., ligeledes en ferm og brav Mand, foreslog Lægd. Enden blev, at Sagen udsattes til nærmere Overveelse; saa at den 11te Grundsætning blev den eneste, om hvilken ingen Afgjørelse havde Sted.

Presidenten foreslog tilsidst, at Forsamlingen skulde være betænkt paa i næste Møde, den 18de, da ogsaa nye Præsidenter blive at vælge, at udnævne en Committee til Finantsernes Undersøgelse, som det hed, eller rettere til at modtage, hvad Oplysninger om Rigets Finantser Regjeringsraadet ydede. Det er et

Rygte, men et utroligt Rygte, at Regjeringsraadet skal have sagt, vore Finantser ere i meget god Forfatning. -- Nu troede man, det rette Dieblis var for Haanden til at røre ved en Sag, som længe havde lagt paa Hjertet. Man vovede derfor at spørge, om ikke ogsaa en Committee burde nedsættes til Undersøgelse af Rigets Forfatning i andre Henseender og især dets udbortes Forhold. P. S. stod strax op og indvendte til Fleres Uergrelse, at vi dertil ingen Ret, ingen Fuldmagt havde. Endogsaa D..., hvad jeg mindst havde ventet, istemte med ham. Men vare vi da ved nogen udtryffelig Fuldmagt berettigede til at besatte os med Finantserne? Var ikke det Ene ligesaa vigtigt som det Andet i Rigets nuværende kritiske Stilling? Jeg kan ikke skjønne rettere end, at vi enten maatte være berettigede til begge Dele, eller uberegtigede til begge. -- Men nu saaes det tydeligt, at dette var en Streng, man ikke vilde have berørt. I Forstningen var der som et Hæblik af Tausshed i hele Forsamlingen, idet man syntes at overlægge med sig selv, hvorledes denne uventede Motion skulde optages og besvares. Stillen gik over til en Mumlens mellem Sidemænd, som blev stærkere og stærkere og endte med en saa uordentlig Discoureren, at Ingen kunde komme til orde. Forsamlingen opløstes uden Beslutning. Men det bliver nok ikke derved.

Mit Brev er vel allerede noget langagtigt for et Brev at være; men, da jeg endnu har nogen Tid tilovers, tager du vel ikke ilde op, at jeg endnu tilføjer Et og Andet om, hvorledes vi have det her.

Forsamlingen holdes i Hovedbygningen paa det C. Anker tilhørende Eidsvoldske Jernværk, hvor ogsaa Prindsen residerer, en anseelig toetages Træbygning. I underste Etage ere Prindsens Gemakker samt Rigsforsamlingens Conversations- og Spiseværelser. Ovenpaa er Rigsforsamlings-Salen, et langt smalt for Forsamlingen temmelig indskrænket Bærelse, hvis upanelede Bægge ere ganske bedækkede med Granbar og behængte med store Malerier, hvoriblandt Christian den Fjerdes Portræt, som, Nogle ville finde, ligner vor Prinds paafaldende. Paa de to længste modsatte Sider af Salen ere anbragte tre Rader, gradeviis forhøiede med rødt Løi overtrukne Bænke til Sæde for de Deputerede i alfabetisk Orden. Presidenternes og Secretærens Stole og Bord ere paa nogle Trins Forhøjning i den øverste Ende. Indgangen er i nedre Ende. De to korte Bægge indtages næsten ganske af eet stort Vindue.

Om Morgenens til Kl 10 samles de Deputerede fra deres Qvarterer rundt om i Præstegjælden (nogle ligge endog paa hiin Side af Bormen) til Frokost. Efter Forhandlingernes Slutning, Kl. 4 eller 5, spises til Middags; derefter Caffé, og saa kan Enhver, om han behager, fortrække. Hvad man ellers maatte behøve i Logiet til Aften og Morgen, Thee, Sukker Brød m. v., leveres af en Person her ved Værket, som er et Slags Leverandør — Alt ventelig paa Statens Bekostning. Man beskyllder os for, at vi allerede skulde have spist op otte Dyr. For mig, som ikke forstaaer mig paa Deconomien, lader dette som en

stammelig Bagtalesse, især, da en god ærlig Dresteg sjelden lader sig tilsyne, medens de arme Kalve neppe faae Lov at fødes, førend de maae være baade Suppe og Steg. Sandsynligere er, hvad man forsikrer, at der i det Hele er provianteret for fire Uger. Saa længe har man altsaa antaget, Rigsforsamlingen vil vare; og før komme vi efter alle Aspecter sikkert ikke herfra. Af Viin, saa god som i et blokkeret Land kan ventes og saa suur som Lidenne, skulle her være opbragte otte Drexhoveder. S-m, som blandt Andre, der af og til besøge Rigsforsamlingen, var just tilstede, da de otte Drexhoveder bleve omtalte, spurgte, hvor mange andre Drexhoveder der vare bragte op til Eidsvold i denne Tid. Men det er en Spøgesugl, som du veed, som ikke mener noget Ondt med de Sarcasmer, hvoraf han sprudler, hvorfor heller Ingen blev fortørnet.

Din Skrivelse af 11te dennes fik jeg igaar. Jobs Efterretninger har du ikke nodig at umage dig med; thi Sligt have vi nok af her paa Stedet. Flere Breve ere hertil indløbne med den af dig omskrevne Nyhed, at Embargo er lagt paa de norske Skibe i Danmark. Men en vis Klasse Mennesker, vore redelige Trøstere i Nøden, paastaae, det er kun Forstillelse, lutter Komedie. R. H. A. havde igaar Brev fra Gothenborg af Indhold, at 20000 Svenske i Forening med 12000 Russere og Preussere skulde være færdige til, saasnart Aarstiden tillader det, at oversendes til Norge, ligesom og Russere fra Archangel skulle falde ind nordensjælds. Brevet blev strax sendt Prindsres

genten. Fra samme Sted var Kam. D... fra F. tilskrevet, at En af vore Udsendte sad arresteret i London, istedetfor at komme tilbage med et Fredens Olieblad i Munden. Ogsaa havde K. P. A., som i dette Dieblif var hos os, Skrivelse fra London, hvori det hed, at man der var meget bekymret for vor Stilling og vore Anstalter, der ganske strede imod det engelske Ministeriums Planer. Du seer altsaa, vi have ingen Mangel paa onde Tidender. Hvad man ellers taler om, er, at en svensk Landshøvding var kommen til Christiania med et Brev til Rigsforsamlingen, som han anmodede Rammerraad G... at tilstille samme, men, at Landshøvdingen tog Brevet tilbage, da G. erklærede, at han ikke kunde tilstille Rigsforsamlingen det uden gennem Prinds-Regenten. En R.... skal være reist fra Bergen til Holland i Regjeringens Orde med Breve fra vor Prinds til Prindsen (Mogle søie ogsaa til Prindsessen) af Oranien.

Det Løfte, Regenten gav, at ikke skjule det for os, naar der indløber ham noget Officielt og Directe, troer jeg, han vil holde. Derfor tillod han og, at hoslagte Blad fra Sverig blev henlagt til Læsning blandt andre Aviser i Conversations-Bærelset; og, da han ikke har anseet det fornødent at skjule det for Rigsforsamlingen, kan jeg vel ogsaa meddele dig det.

Prindsen tog ind til Christiania i Onsdag og kommer efter Sigende igjen i Morgen. Fra Grændsen skulle igaar være komne vigtige Efterretninger, hvis Natur endnu ikke er mig bekjendt. Ved Afreisen overlod Prindsen Raadigheden over det hervæ-

rende magthavende Militære til Presidenten. Af de i Omegnen cantonnerende Tropper omvexle paa visse Dage 50 Mand med at gjøre Vagt her paa Eidsvold Jernværk, to Mand Vagt udenfor Rigsforsamlings-Salens Dør, to Mand udenfor Prindsens Gemakker og to Mand udenfor Indgangen. Et Regiments fulde Musik følger med. I nogle Dage have vi haft det søndensjeldske Regiments Musik, som er ret vakker og blandt andre Virtuosser, efter Sagkyndige, skal have den største Trompeter i Verden. Saalænge Spisningen varer, indtage de Trapperne op til Rigsforsamlings-Salen og blæse af alle Kræfter, til stor Lyst i det mindste for den udenfor talrig forsamlede Almue; saa at man med Sandhed kan sige, det i det ringeste klinger ret muntert og harmonisk herinde. —

Men det er paa Tid at sætte Grændser for en Epistel, hvori, som jeg seer, min Meddelelseslyst er udartet til en Snaksomhed om Løst og Fast, der ingenlunde kan finde Raade hos en alvorlig Statsmand, som du. Altsaa nu kun Salutem plurimam.

V.

20 April.

Som sagt, det blev ikke derved. Man var i forrige Møde bleven opmærksom paa en Tone, som saa hastigt som muligt for bestandig maatte undertrykkes. Du skal nu høre, hvorledes Middelet dertil allerede var udtænkt.

Jeg vil først kun berøre det, hvormed denne Forsamling tog sin Begyndelse. Den foreslaaede Finants-Comitees Medlemmer bleve ved Pluralitet bestemte til 9. Jeg stemte for 15, paa det at Mænd af forskjellig Anstuelse maatte samles; men Pluraliteten var for 9, og Valget faldt paa Rjebmændene Meltzer fra Bergen, Schmidt fra Trondhjem, Mørck fra Christiansand, Rolffen fra Bergen, Stoltenberg fra Tønsberg, Gabriel Lund fra Fjærsund, Rosenkilde fra Stavanger, Foged Collet og Amtmand Krogh. Iblandt disse ere kun to af mit Valg. Nye Præsidenter, nemlig Hegerman og Falsen, bleve derpaa valgte.

Men, da dette var bestilt, bad S. F. om Opmærksomhed, og en almindelig Tausshed paafulgte. Han oplæste da med megen Jorighed en skreven Tale, hvori proponeredes: 1. at en ny Committee for Finantserne, Pengevæsenet og Oprettelsen af en Bank nedsættes, 2. at en Committee af 5 Mænd i eller udenfor Rigsforsamlingen udnævnes for at gennemgaae og ordne Lovgivningsvæsenet, 3. at det afgjøres, at, naar Constitutionen var færdig og Kongen valgt, denne Forsamling skulde ansees opløst. Som Grunde for det sidste Forslag anførte han, at vi havde vigtige Ting at bestille hjemme, at vi maatte see at blive færdige her saasnart som muligt, at vi Intet havde at bestille med Rigets Forhold og Forfatning, der ikke vedkom os, at vi ikke havde Fuldmagt til Andet end at udarbejde og antage en Constitution og vælge en Konge, -- at Ingen vilde underhandle med os o. s. v. At det Sidste dog ikke var saa usandsyn-

ligt, vil du see af Noget i Slutningen af mit Forrige. Disse Ytringer strede aldeles imod mine og en Deel andre Deputeredes Anskuelser. Vi meente, at, skjønt der vel kunde være Sager af Vigtighed for Enhver især at bestille hjemme, saa var det dog af en høiere Magtpaaliggenhed at være samlede, saalænge Fædrelandets Skjæbne endnu vaklede, at dets Skjæbne endog efter en Grundlovs og en Konges Valg endnu kunde vakle, at det var farligt i et saa kritisk Tidspunct at opløse Forsamlingen, som om dermed Alting var vel inden og udenfor Borde, -- at det syntes ligesom at forlade Fædrelandet i dets Nød, -- at Nationen eller dens Repræsentanter vare berettigede til for sit eget Vel at faae fuld Oplysning om Rigets indvortes og udvortes sande Forfatning, om hvad man egentlig vilde os og hvad Midler vi vare i Besiddelse af til en hæderlig og lykkelig Modstand, -- at Conjuncturerne og Udsigterne meget snart kunde forandres saaledes, at Prinds-Regenten selv maatte ønske at have Rigsforsamlingen ved Siden af sig og fortryde, at han lod den adspredes. Med eet Ord simpelt sagt, vi meente, Rigsforsamlingen burde vare ved, indtil man saae, hvorledes det vilde gaae, eller, som man siger, vilde løbe af.

Det var saaledes egentlig kun det tredie Punct i C. F. Forslag, som gjorde Sensation og vakte en Reaction; thi de to andre Puncter maatte tildeels bifaldes af Enhver og vare i alt Fald ikke af den Natur at kunne røre Gemytterne. -- Det tredie Punct derimod, et Bindstød, om hvilket man ikke kunde sige,

at man ikke vidste, hvæden det kom eller hvor det gik hen, en Motion, der syntes beregnet til at overraske og imponere Forsamlingen, et Forslag, hvorved Rigsforsamlingen opfordres til ligesom at forvise sig selv, opvakte, som det led, nogen Uvillie endog hos Flere, end man havde troet. Forsamlingen, uforberedt at svare derpaa, sad taus, indtil Gr. W., dette ypperlige Hoved, stod op og extemporerede Noget til Gjensvar, hvorpaa man endog var forberedt at replikere af Paptret. Efter nogen Debatte besluttedes ved temmelig stor Stemmesfleerhed, at Forslagene næste Dag skulde tages under Overveielse. Forsamlingen hævedes da med nogen Animositet. Som Mange bestemte sig til at tale den næste Dag, gik ogsaa jeg hjem, skrev min Protest og lagde mig, uden dog at kunne sove formedelft Forventningen af de Ting, som skulde skee.

Den stormfulde Dag Igaar kom -- og vi tabte, men, som du vil see, kun ved egen Uforsigtighed. S. Ss. første Forslag om en ny Finants-Committee forkasset. Andet Forslag om en Lov-Committee antaget. Hvad der egentlig skulde voteres paa eller, hvorledes Questionen skulde fremsættes, blev der længe talt om, men endelig besluttet, at Enhver skulde dictere sin Stemme til Protocollen, hvoraf Resultatet blev, at Lovcommitteen skulde først nedsættes efter Constitutions-Bærkets Fuldforelse. Der er vist nok Noget, som taler for denne Beslutning; men dette, saavel som hele Stemmegivningen, viser noksom, at man ikke har været enig indbyrdes og maaskee ikke engang enig med

sig selv om, hvad Lov-Committeens egentlige Formaal skulde være. Hvad mig angaaer, da var jeg langt fra at tænke mig ved den et Corps til at projectere nye Love af blandet Slags; thi lovgivende Corps ville i Fremtiden Folkets Repræsentanter blive; ikke heller forestilte jeg mig, dens Arbeide skulde gaae ud paa en heel ny Lovbog, en fuldkommen Reform i Lovgivningsvæsenet, men, at den, ganske som S. F. udtrykte sig, skulde gjennemgaae og ordne de nu gjældende Love, det Chaos af Forordninger, paa det at enhver Statens Borger kunde vide, hvad der egentlig var Lov i Staten, hvilket jeg længe har anseet for en uopsættelig Nødvendighed og derfor før min Hidsreise allerede havde tænkt at foreslaae i Rigsforsamlingen, men hvori jeg blev forekommet af S. F.

Men nu til Tvistens Æblet, det tredie Forslag. S. F. . 8 Dagen før holdte Tale blev nu atter in extenso oplæst. Derpaa taus Forventning. Først reiste sig Kam. L. . paa Oppositionens Side. Han formeente det mere pligtmæssigt og magtpaaliggende, at vi stræbe at udføre det os betroede Kald vel end haastig. Han ansaae det for sit Bedkommende væsentlig nødvendigt og pligtmæssigt, at den ærede Forsamling indhenter de nøiagtigste Oplysninger om Fædrelandets Forsyning med Livets første Nødvendigheder, om dets Udsigter til fremdeles at kunne erholde disse Nødvendigheder, om dets Penge-Ressourcer og Stridskræfter, om dets Forhold med vedkommende fremmede Stater, forinden dets tilkommende Forfatning og indvortes Organisation, med Haab om Held og Varighed, en-

delig kunne bestemmes. „J Mangel af deslige tilfredsstillende Oplysninger,“ sagde han, „kunne vi decretere Fædrelandet en saare precair Stilling, kunne vi berede Nationen en ulykkelig Fremtid, som vi hverken for Gud eller Mennesker kunne forsvare; vi ville da reise Regentens Throne paa Sand, istedetfor paa Klippegrund, vi tilbyde ham da maaskee en Tørnekrone.“ Videre tilføiede han, at, dersom det skulde være Contrabande i denne Forsamling at omtale Rigets udvortes Anliggender, maatte han nok spørge, hvorfor H. R. H. Prinds:Regenten berørte samme og hos os lod oplæse sit Brev til Kongen af Sverig. At Folkets Repræsentanter skulde være uvidende om Rigets udvortes Stilling var en Paastand, meente han, som stred ligesaameget mod den sunde Fornuft, som mod andre Landes Exempel; thi Enhver, som blot gjenem Aviser kjender Englands Anliggender, veed, at det brittiske Parlaments Debatter for en stor Deel angaae Rigets udvortes Stilling. De anmeldte Oplysninger ansaae han høist fornødne for os, ikke alene for at tilveiebringe en Constitution, men for at organisere en Constitution, som tør haabes ved lige holdt. Maatte endog Frankrigs store Keiser og dets talrige Millioner falde for mægtigere Forbund, saa burde der saa meget mere tages Hensyn paa disse under en liden Stats Oprettelse. „Have vi,“ føiede han til, „iagttaget et forsigtig og vaersomt Forhold, følge vi Wiisdoms Raad, da tør vi stole paa den Almægtiges Vi stand til at fuldfore en haardt lidende og nedtrykt Nations Nedning og til at berede dens tilkommende Lyf-

salighed." Men, om den ærede Forsamling maatte ansee saa væsentlige Undersøgelser overflødige, da følte han det hellig Pligt mod sine Commitenter at frastige sig alt Ansvar for de ulykkelige Følger, som af en saa utilgivelig Egegyldighed maatte nedlyne paa vort ulykkelige Fædreland. -- Talen, som jeg har Løfte om og siden skal sende dig in extenso, hørtes med Deeltagelse og gjorde viensynlig Indtryk paa den hele Forsamling. Men dette Indtryk blev meget forstærket, da efter nogen Tausshed Presidenten havde spurgt, om nogle Flere havde Noget desangaaende at andrage, og P. W. . . begjerte Ordet. Denne Deputeredes Tale var i det Væsentlige af samme Indhold og Tensdents som L-ds; men, da baade Sproget selv og Declamationen vare meget hæftigere og Taleren ikke læste af Papiret, idet han ventelig havde lært sin forudsbetænkte Oration udenad, saa gjorde hans Foredrag, der var temmelig langt, en saadan Virkning, at, da han satte sig, paafulgte en lang Tausshed, som tilkjendegav, at der kun behøvedes et lidet Lod til i Vægtstaaalen, for at bringe Modpartiet til at vippe i Veirret. Man havde ventet, at den snilde J. A. skulde have kastet denne Steen i Staaalen. Han var i det mindste forberedt paa at tale. Jeg kan endog hermed sende dig en Afskrift af hans Tale. Men — han maa have havt sine indvortes eller udvortes Grunde -- han taug. Endelig stod R. . . D. . . op og sagde: „P. W., ønsker man, vilde forklare sig nærmere;" -- og nu opstod en heirostet Discourering pro & contra, indtil P. G., et ypperligt Hoved og Hjerte, bad om Opmærksom-

hed og ved den hermed følgende skjønnede Tale understøttede de Forrige af Oppositionen. — Pr. R. ansaae det nu for Tid at staae til med sit skarpe Sværd, for at redde Sagen, der syntes i saa megen Fare for at falde. Da P. R. havde oplæst sin Tale, som ei var fri for personlige Hentydninger, stod ogsaa P. S. op og forsikrede, at ogsaa han vel ikke holdt sin Haand (en stiklende Allusion til en Lignelse i P. Ws. Tale) men sit Haab i Himmelen, at han ogsaa tjente Gud og vilde sit Fødelands Vel; hvorpaa han satte sig igjen uden at indlade sig i nogen videre Exceptioner. S. forholdt sig under alt dette stille og taus og forsvarede ikke yderligere sine Grundsaetninger. Endelig fremtreen en Deputeret paa Gulvet, som ikke pleiede at være heldig i at udtrykke sig, og ytrede med Pathos og Grace sine, som han sagde, inderligere og yderligere Formeneringer, at man maatte holde ud med Standhaftighed og først, naar Landet var indsluttet af Skibe, undvige. Tilslidst var han forvisset om, at ikke en Eneste af den ærede Forsamling, hvoraf han ikke kjendte en eneste Sjæl, var af hans Mening. Dette, som han fremsagde med høi skingrende Røst, havde mere Indflydelse end han formodentlig indbildte sig, mere end Noget kunde troe; thi det bidrog til at adsprede Alvoret og at sætte Rigsforsamlingen i godt Lune igjen, hvilket han mærkede, og derfor gjorde en lang Undskyldning for det Incorrecete i sine Udtryk.

Endelig, Gud veed hvorledes, blev man enig om at holde sig til Questionen, som den var fremsat, og

votere paa, om denne Forsamling skulde ansees for opløst, naar Constitutionen var færdig og Kongen valgt, eller, om dette Spørgsmaal skulde suspenderes. Der skulde votes med Ja og Nei, saa at Nei betydede det sidste Alternativ, Ja det første. G. W. anmærkede, at Spørgsmaalet var overflødigt. „Naar vi ere færdige,“ sagde han, „saa ere vi færdige. Det er, som om min Tjener vilde vække mig for at fortælle mig, at jeg gjerne kunde sove endnu længere.“ Voteringen foregik nu lydelig med Ja eller Nei; og vare Neierne især høirøstede og vredagtige. Stemmerne taltes, og see, der fandtes ligemange paa hver Side, 55 Jaer 55 Neier. Der stod man -- hvad var at gjøre? Det midlertidige Reglement indeholdt Intet om slig casus. -- Men ledt af en Reminiscens om Speakerens Rettighed i det brittiske Parlament, men forglemmende, at den samme ellers ikke tager Deel i Voteringen, raabte man fra alle Kanter: „Presidenten decidere!“ „Presidenten decidere!“ Det forunderligste var, at ogsaa Neierne, i det mindste en stor Deel af dem, skjønt de vidste, Presidenten havde sagt Ja og naturligviis fremdeles vilde sige Ja, alligevel, jeg veed ikke ved hvilken Overilelse og Ubetænksomhed, istemte Raabet: „Presidenten decidere!“ og saaledes voterede imod sig selv. Sandsynligviis havde de fleste i det mindste ikke lagt Mærke til, om Presidentens Votum havde været Ja eller Nei. Der var ikke desto mindre et overilet Samtykke. -- Slaget var altsaa tabt, endskjønt der paa Minoritetens Side var kæmpet med uventet og ualmindeligt Held, idet den

i StemmeAntal havde hævet sig op til Lighed med Pluraliteten. Som Mærkeligt kan jeg endnu forsikre dig, at, saa overeensstemmende alle de Herrer vare i deres Ideer, som talte paa Oppositionens Side, saa talte dog Enhver aldeles sua sponte og af egen Tilskyndelse uden den mindste foregaaende Aftale, Overlæg eller indbyrdes Anmodning. Om det Samme kan siges om dem, der forsegtede den modsatte Mening, skal jeg ikke sige.

Forhandlingerne endtes dermed, at Secretæren op læste nogle fra Bønderne i et vist District indkomne Betænkninger og Begjeringer, hvori, blandt andre Curiosa, forlangtes Skrivefrihed eller Ret til selv at opsætte deres Documenter, uden dertil at behøve Sorenskriverens eller andre Embedsmænds Hjælp, (Latter) hvilket forårsagede, at dette Møde, det interessanteste hidtil, naaget det begyndte saa alvorligt, dog endtes med taalelig opklarede Ansigter. Ja paa den seirende Side kunde man ligesom læse i Herrerens Munde den politiske Frøken Westerns Ord i Tom Jones: „Sagerne see saa vel ud i Norden, at jeg aldrig har været i bedre Humør.“ Men lad dem det; placet vieta mihi.

VI.

21 April.

Jeg fortalte dig, hvorledes det igaar ved et besynderligt Tilfælde blev decideret, at vi skulde udarbejde en Grundlov og vælge en Konge, men forresten ikke bekymre os om nogen Ting. Nu — udarbejde

en Grundlov -- meget vel; men, men -- jeg maa ud med det -- hvad skulle vi med Konge nu? Hvor er Guldkrone, Scepteret, Juvelerne, Palladset o. s. v. Af alt dette Intet! og, vare vi end Eiere deraf, al den Herlighed burde omsmeltes til Vaaben, Ammunition, Proviant, til alle nødvendige Rekviziter til Fædrelandets Frelse heller, end at tjene til Prunk paa en Mands Hoved. Vi behøve ikke Konge, vi behøve en Dictator, ne quid respublica detrimenti capiat. Den være Konge, som frelser Fædrelandet, men først, naar det er frelst. Dets Frelse er lex suprema, høiere Lov end selve Constitutionen. Vi behøve ikke Konge: vi behøve en Constitution og en Mand -- en Mand med et Guldhjerte og med en Aand, skarp, lys, haard som en Demant; ligegyldigt, om han gaaer i Badmel eller Purpur, om han bærer Filthet eller Krone. Alt forme os en Constitution saa godt, som muligt, er et vigtigt Formaal for vor Sammenkomst næst efter Fædrelandets Frelse. Den, som kaldte os dertil, skyldes Tak. Vi ville takke ham. Vi ville reise ham et evigt Minde paa Døvre. Vi ville sammenstykke et nationalt Erkjendtlighedsbeviis, som kan være baade ham og Nationen værdigt, -- vi ville gjøre Alt; kun ikke nu -- ikke nu! Nu havde vi ikke Tid, ikke Raad til at gjøre det; -- ikke Tid at tænke derpaa; thi Fædrelandet skal frelles; ikke Raad at betænke det; thi Fædrelandet skal frelles. Al Tanke, Idræt og Formue maae nu concentreres til dette ene Formaal, som jo er Betingelsen for Constitution og Regjering. Derfor al Prunk, al Overflod bort au salut de

la patrie! bort af hver Mands, hver Qvindes Begeme fra den høieste til den laveste — og bort af hver Mands Bord! Gjæstebude og Baller forbudte! Alle forvandlede til Spartanere og Birkebenere! Rigsforsamlingen gribe Rigets Somme, fatte Fædrelandets Roer i denne Storm! Dens være Magten at byde og styre dictatorisk, indskrænkende sig personlig til Livets allersimpleste og første Fornødenheder, ofrende alt det Øvrige i sit Eie til Fædrelandets Læve, ved Decreter bydende hele Riget samme Indskrænkninger, samme Ofre! Kort Proces, men Dødsstraffe ophævede, saalænge Dictaturet varer! Fortrolighed, Tillid, Virksomhed, Selvfornegtelse, Hurtighed og Enthusiasme i denne dictatoriske Nationalsforsamling, denne Rigets Sjæl, dette Rigets bankende Hjerte! Ha, da vil det gaae! da vil Rigets Blod først komme i Bevægelse! da kan Fædrelandet frelses; og, naar det er frelst, da sætte vi Kronen paa det, omfavne hinanden som Brødre og skilles ad Hver til Sit!

Disse Ideer kunne ikke mere realiseres. Presidenten fik af Rigsforsamlingen igaar Lov at røre Roeret, og nu maae Tingene gaae i den Retning, de derved have faaet. — Gaarsdagens Tildragelser ytre ellers Virkninger, som formodentlig ville vedvare, saalænge vi skulle være sammen her, og gjøre mit Ophold her ubehageligt. Den halve Uabenhjertighed (mere kan jeg ikke kalde det; thi man kom ikke til fuldelig at forklare sig for hinanden) med hvilken man beegnede hinanden, synes at have havt den Indflydelse paa Gemytterne, at Affiniteten ytrer sig mere mellem dem, eller, om dette er tydeligere og

bedre, at Tiltrækningen mellem de Ligesindede og Frastødningen mellem de Uligesindede er stærkere, saa at Linien mellem Partierne er bleven skarpere markeret. Saa synes og Regjeringen fra den Dag at være bleven forsigtigere, ængsteligere og mistænkelgere, efterat den af Gaars: Mødet havde erfaret, at der var langt Flere end den troede, som ikke ubetinget bifaldt Tingenes Gang og de tagne Forholdsregler.

Vist er det, at de, der med saa djærv en Frimodighed udtalte sig den 19de, fik mangt et betydningsfuldt Haandslag efter Sessionen udenfor. En Deel Bønder vtrede endog tydelig, idet de takkede Talerne, at disse havde talt ret og brav, at de selv havde været i Færde med at tage til orde, for at understøtte dem, men holdtes tilbage af Beskedenhed. Og saa en Deel Militære ere i Hjertet tilbøielige til at anskue Tingene fra det samme Synspunct, som vi; men de have Grunde til enten at tie eller, saa godt de kunne, forsvare Foretagenderne; og disse Grunde ere al Vre værd og sans contredit. „Det vilde kun lidet skikke sig for os efter vor Stand,“ hedder det, „under nærværende Omstændigheder at være fredeligssindede eller at opponere mod Prinds: Regentens frigeriske Planer; det vilde udlægges os ilde, misforstaaes og afficere vor Vre.“ — De have Ret. Ingen kan sige Andet. Her er Intet at gjøre. Det halve Folk taler ikke. Bedst i Stilhed vente Dramaets Opløsning, Udviklingen af Fædrelandets Skjæbne; den maa udvikle sig endnu i denne Sommer, i det mindste med de seneste Høstblomster. — Foraaet, som

nu svagt lader sig fornemme her, minder os om, at Tilbagereisen vil blive behageligere end Fremreisen, om det er muligt i Naturens Skjød at neddysse Erindringen om Fædrelandets politiske Ulyksalighed. Jeg har i alt Fald den Trøst at vide, at mine Hensigter ere redelige, og haaber at komme herfra med den Overbeviisning, at jeg i den vanskelige Stilling, hvori jeg nu befinder mig, har handlet saaledes, at jeg Intet kan fortryde. Vale!

VII.

21 April.

Det forholder sig desværre virkelig saa, som jeg i mit Sidste ommeldte. Tonen er forandret her, Gemytterne mere skjærpede mod hinanden. Selv det frygtelige Ord, Stinges, skal være hørt. Med Undtagelse af nogle haltende Mellemvæsener, som man ikke veed, enten de ere Fugl eller Fisk, eller til hvad Side de resortere, gives her to Partier, der betragte hinanden for noget ikke stort bedre end Forrædere, endskjønt jeg deels veed deels troer, at denne beskæmmende Benvævnelse ikke passer for noget af Partierne, ikke for et eneste Individ i dem.

Her vil jeg nu een Gang for alle søge at forklare dig *causa controversiæ* eller hvad det er, som har vakt og vedligeholder det uheldige Schisma, for at jeg herefter sjelden eller aldrig mere i min Correspondence med dig maa behøve *infandum renovare dolorem*. Du vil deraf see Motiverne til vore Ord

og vort Forhold og kunne bedømme, paa hvis Side Retten er.

Jeg troer med Sandhed at kunne forsikre, at Alle, i det mindste af Rigsforsamlingens Deputerede, ere enige i at betragte det for det Herligste og Ønstværdigste, at Norge kunde blive en for sig selv bestaaende, af andre aldeles uafhængig og fri Stat under hvilkensomhelst selvsvalgt Regjeringsform. I dette Punct ere de Alle norstfinede; med Rette kunde ogsaa enhver anderledes Tænkende ansees for en Forræder og en vanslægtet Søn af Fædrelandet. I Følge heraf maae ogsaa Alle samstemme deri, at Meget maa voves, Meget arbeides og opofres for et saakjönt Formaal. Det andet Punct, hvori der ikke heller herske to Meninger, er dette, at, om Hiint umuligt kunde realiseres, og for os uimodstaaelige Magter ikke vilde tilstede en saa liden Stat fuld Selvstændighed, men tvinge Norge til at slutte sig til en anden Stat, denne Forbindelse dog ikke bør finde Sted uden under ærefulde Betingelser, navnlig under Betingelse af en fri Constitution. Deraf fulgte igjen, at Alle ere samdrægtige endnu i et 3die Punct, nemlig deri, at Riget nu bør samle alle sine Kræfter og forene alle sine Resourcer, hvor smaa og utilstrækkelige de end maatte være, og sætte sig i en alvorlig, friserst og determineret Stilling, for at udvirke enten det første eller i det mindste det andet Alternativ. — Forsaavidt er altsaa Alle i Harmonie. Men nu komme Discorderne, ved hvilke de i foranstøt Henseender lige Norstfinede deles i to Partier, hvoraf det

ene betitles Svensksindede, det andet med ligesaa stort Foie kan kaldes Dansksindede.

1. Det sidste Partie, i hvilket Bergenserne synes at være de Sidste og Yrreste, venter sig af vore Rustninger det forstansførte, ønskeligste Resultat, en fuld Selvstændighed. Det andet Partie haaber kun deraf en betinget Selvstændighed.

2. De Sidste paastaae, vi ere mægtige nok til at hævde en uindskrænket Selvstændighed. De Første tvivle derom, da Landet er saa blottet for nødvendige Hjælpemidler dertil.

3. Hine sige: „Vi maae i det mindste for Landets Vres Skyld slaae til.“ Vi sige: „Vi maae for Landets Vre Skyld ikke slaae til, uden i høieste Nød vel være færdige dertil og antage Mine deraf, men undgaae det saalænge, som muligt, og holde os til Demonstrationer, efter den gamle ærlige Epictets Regel: „Du skal være uovervindelig, saalænge du ikke indlader dig i en Kamp, hvori du ei kan vinde.““ Hine ere ømme for det tapre Folks fra gammel Tid erhvervede Vre ved at ville forøge dens Glands; vi ere ømme for dets Vre ved Miskjærlighed for at denne Glands ikke udsættes for at tabes.

4. Vore Modstandere paastaae, det er en Lykke, at den danske Thronarving er i Landet, og, at vi, just fordi vi have ham i Spidsen og kunne sætte ham ved Statens Roer, kunne saa meget mere haabe at naae den Havn, vi søge, Selvstændighedens, Uafhængighedens. — Vi benegte dette og forsikre det Modsatte, at just derfor naae vi den Havn ikke, just derfor kunne vi ikke blive uafhængige,

felv ikke efter det meest glimrende Resultat af vore Bestræbelser og et Baabenhed, der svarede til den varmeste Patriot's meest sangvine Ønsker og Forhaabninger, saasom Alt dog snart eller tidlig vilde endes med en Restauration af den danske Forbindelse. De, enten blinde for dette, som os synes, viensynlige og upaatvivlelige Udfald, eller og maaskee anseende det for Ønskværdigt, saae saaledes ved H. R. H. mere Eyst til at kæmpe, vi mindre. De opglødes, vi affjøles ved at see ham Regent og tænke ham som Konge. De forsikre, han vil frastige sig sin Arveret til Danmark; vi svare: credat Iudæus Apella. De sige: „Vi ville gjøre det til en Bestemmelse i Grundloven.“ Vi „ogsaa det er ikke Garantie nok.“

Vi synes, der kan ingen Tvivl være om dette Rigets Tilbagefald. Skeer det ikke lempelig og godt: villig ved Hjælp af de mange i Riget nuværende Danske, Norske og Norsk-Danske og siden gjennem Hoffet og andre Canaler indstrømmede danske Mænd og Familier, saa kan det maaskee hende ved Fordring og Evang og endelig ved begge Midler forenede. Danmark har ved et offentlig Manifest opgivet sin Herres Ret over Riget, men til hvem? Ikke til os selv, men til en anden Magt har det givet denne Ret. Altsaa naar Riget ikke kommer i dens Besiddelse, som det er betinget, saa kan Danmark fornye sine Pretensioner. Vilde vi da føre Krig med Danmark? og, om man vil, kan Udfaldet være tvivlsomt, naar man seer hen til en Befolkning, hvoraf næsten Halvparten er Indfødte Danske eller Danskfødte?

5. Vore Modstandere ere altfor floge og indsigtsfulde Mænd til ikke at skjønne, hvor vel grunden denne vor Formodning eller Frygt er, om vore Vaaben bliver seirende mod Fienden under nærværende Regents Ansørfel, vi da engang i Tiden, under mere eller mindre gode Vilkaar, komme tilbage til det Gamle. Vi maae saaledes antage, at en sliq Begivenhed, langt fra at forekomme dem som et Onde, i deres Dine er en Lod endog værd at kæmpe for; og af den Aarsag kunne vi kalde dem dansksindede. Vi derimod mene, det er bedre, vi slutte os til Sverig, naar det kan skee paa en god Maade, det er, med en ærefuld Constitution, end at blive Danske igjen; og derfor kaldes vi svensksindede. Efterladte næsten værgeløse, forladte, blokkerede, bortgivne ærgret det os, at vi skulle slaae, kun for at slaae os tilbage til dem, som forsagede os, som i fælleds Nød opofrede en Tvillingbroder og atter vilde opofre ham i lignende Tilfælde. Nu seer du Sammenhængen. Her har du en sand og forhaabentlig ogsaa tydelig Fremstilling af Stridspuncterne, en Skildring af de Tanker og Følelser, som Enhver, der interesserer sig noget for Fædrelandet og dets Anliggender, mere eller mindre klart er sig bevidst. Du seer deraf, at den danske Thronarvings Nærværelse og Deeltagelse i vor Sag eller rettere hans Egenkab af dansk Thronarving er den fornemste, ja fast eneste Anledning til ulige Meninger og den deraf følgende ulige Iver; saa at det bliver et Spørgsmaal, om ikke H. R. H. desformedelt mere gælder Sverig til dets Planers Ud-

førelse, end han hidindtil har været det til Hinder
deri. —

Partier kaldte jeg det. Jeg veed ikke, om Ber
nævnelsen er ganske passende. Factioner vilde være
endnu urigtigere, det veed jeg forvist, i det mindste,
hvad dem angaaer, som jeg holder mig til; vi com
plottere os ikke, holde ingen Samlinger, udkaste in
gen Planer og have ingen Forbindelighed paalagt hin
anden til med forenede Kræfter at drive Noget igjen
nem eller til at arbejde til eet Maal. Alt Saadant
har ikke og vil ikke have Sted. Vi kjende kun hin
anden, deels ved tilfældige fortrolige Samtaler mel
lem Enkelte, i hvilke Samtaler dog ikke engang en
fuldkommen Forklaring udviklede sig, deels ved at fin
de hinanden under Stats- Arbeidet og i Forhandlin
gerne mødes ved samme Ideer eller dog hinanden
nære Anskuelser. — Det feiler imidlertid ikke, at man
jo bestræber sig for at gjøre os mistænkte baade for det
Ene og det Andet af hvad jeg her benægter. — Især er
G. W., der agtes for Formanden for de Svensksinde
de, Gjenstand for Klafren. Igaar fik han et ano
nymt Brev, som Intet indeholdt uden en af Intellis
gentseddelen udklippet Lap med to franske og fire danske
Linier, hvis Anvendelse paa ham indeholdt de skamme
ligste og falskeste Beskyldninger. Andre Breve fra
Christiania berette ogsaa Rygter, udsprede der, af den
meest løgnagtige Art. — Vi trække Bønderne hen i
Krogene, for at forlede dem?! Nei omvendt, om
Noget er. Det er Bønderne, som trække os hen i
Krogene for at meddele os deres Befymringer og

høre vore Raad og Meninger om Et og Andet, en Fortrolighed, vi sætte Priis paa, ansee for en Vre, men ikke misbruge. Adieu!

VIII.

27 April.

„Her skal herske Kabale,“ siger du, „og Spioneri indtil Ubluhed.“ Kan gjerne være. Jeg kan ikke sige, jeg har egentlig nogen Erfaring derom; thi jeg holder mig meget affondret og besøger kun sjelden en eller anden Ven, naar jeg har Tid tilovers. Jeg er saaledes ikke istand til at bekræfte eller negte, hvad Nygtet har sagt dig. At Rigsforsamlingen har Besøg, at her opholde sig adskillige Herrer, som ikke høre til Repræsentationen eller Hoffet, forholder sig rigtignok saa. Ligefra Danmark har man saadanne Visiter. At her fra sidstnævnte Land er arriveret en vis C., er ogsaa ganske rigtigt. Men, hvad hans Erinde er og, hvad han fordriver Tiden med her paa Stedet, har jeg ikke skjottet om at udfritte. Maaskee er det ham, som har bragt os et Exemplar af de grønne, af Silke og hvide Perler strikkede Baand, som de saakaldte norske Herrer og Damer i Kjøbenhavn bære offentlig til Tegn paa deres Deeltagelse i vore Anliggender. Samme Person have vi ventelig og at takke for de vigtige Efterretninger, som nu versere i Discourserne, nemlig, at en Professor ved det Kjøbenhavnske Universitet har holdt en offentlig Forelæsning om, hvorvidt Kongen kunde løse Nors

ge fra Trostabseden, — at der er udkommen en Bog under Titel: Danmarks Lyksalighed, og, at et ulykkeligt Menneske strax derefter havde mistet et Exemplar af samme Skrift og havde ladet avertere i Adressavisen, at Danmarks Lyksalighed, en Bog indbundet i velst Bind, var tabt mellem Commandos Contoret og Finants-Collegiet. — Rimeligviis er bemeldte Herre Overbringer ikke alene af hine Snurrepiberier, men af Depecher til Prindsen. — Nu gaaer han her og hænger og slænger, og kan vel falde paa Udskilligt; thi Orkesløshed og Kjedsommelighed er Djævelens Hovedpude; men, at han skulde falde paa at ville have sin Næse i vore Sager, at han skulde ville virke paa Gemytterne og stemme Stemmeregjeringen, at han, som du har ladet dig fortælle eller rettere indbilde, skulde i Forening med en Anden udenfor Rigsforsamlingen, H. (jeg veed, hvem du mener) trække Bønderne hen i affides Bærelser for at virke paa dem ved Trudsler eller Tillokkelser, i det de toende Herrer skulde betjene sig af det tydske Sprog til alt hvad den Stakkel, der skal bearbejdes, ikke maa forstaae, saa dumdriftig troer jeg ikke, han er. Man skal see, du veed snart Mere om, hvad her foregaaer, end jeg Blindebertel. — Vist nok, hvis der er noget Sandt i din Anecdot, at de i en saadan hemmelig Conferents med Bonden fra B.. fik listet fra ham hans Stemmeseddel paa femten Repræsentanter til Medlemmer af Finants-Commiteen og givet ham en anden med andre Navne, vil jeg gjerne troe, at den Bedragne, da han kom paa Salen og der opdages

de Knebet, kan have havt det Indfald, for at hævne sig paa Lieutenanten, at stryge alle Officiererne ud; thi denne Bondemand er en ligesaa rask, som fornustig og efter sin Stand vel oplyst Mand. — Du seer, hvor ubestemte og utilfredsstillende de Svar ere, jeg kan give paa alle dine Spørgsmaale. Ikke heller vil du blive stort klog af mit Svar paa dine Qvæstioner angaaende R. E. . . Er han ikke Rjogemester for National-Conventet og Mundskjænk ved Hoffet, saa veed ikke jeg, hvad han er. Om han har nogen Birolle, skal være usagt. At han ved Skjænk skulde ville udrette det Samme, som hine ved gode Ord og Beltaalenhed, kan gjerne være blot en maliciøs Mistanke. En Rjogemester og Hofmundskjænk maa dog vel kunne have en liden aparte Mundsmag tilovers for dem, hvis Ansigter tæffes ham, uden at Verden skal tage det ilde op. Hvilke farlige, forbistrede Tider, vi leve i, at man ikke kan skjænke en god Ben et Glas for at styrke hans Mave, uden at det strax skal hedde, det er for at styrke hans Patriotisme og hans loyale Grundsætninger, at onde Tunger strax ville lægge Gift paa Bunden af Glasset og tage en Dram, som gjerne kan være ram ærlig hjemmegjort Rorsff, for dansk Spændrup. Troe mig, D. E. er ligesaa lidet den Karl, der lader sig lede, som E. R. ved saa usle Tillokkelser. — Men nok om det.

Siden mit Sidste er Intet af Vigtighed passeret. Finants-Commiteen og Constitutions-Commiteen have, hver paa sin Side, uafbrudt været i Virksomhed. I en dobbelt Forstand kan jeg sige: hver paa sin

Side. Commiteerne sidde nemlig hver paa sin Side af Rigsforsamlingsalen i ligesfor hinanden liggende Sideværelser, hiin paa venstre, denne paa hoire Side. — Rigsforsamlingen, som venter paa Resultaterne af Commiteernes Bestræbelser, har ikke været sammen uden en halv Times Tid for at høre Protocollen om foregaaende Forhandlinger og derpaa at holde Middag sammen. Hos Prindsen spise de Deputerede efter Omgang; ogsaa i alfabetisk Orden. Alt gaaer her efter Abeceten. Det er nu anden Omgang. Af Hoffets Herrer er der ogsaa altid nogle, som spise ude hos det norske Folk, som En af de Fornemste af dem engang udtrykte sig. Pr. Sm. har skrevet en maadelig Vise af det sædvanlige pralende Slags, hvoraf vi have tusinde. Den er bleven sjungen først ved Prindsens, saa ved Rigsforsamlingsens Bord. Her er en Afskrift af den. Du seer, den snærper hen paa de Svensksindede.

„Paa Retfærd's evig faste Grund
og ei paa Sand vi bygge.“

Skal være en Stikpille til G. W. og K. L., som flere Gange i Rigsforsamlingen have betjent sig af Udtrykket, at bygge en Constitution og Throne paa Sand —

Ved Siden af Visen lægger jeg et lidet genistalt tydsk Product: Napoleon und sein Echo.

Igaar blev C. Fab. President og P. R... Vicepresident, som Intet har at bestille. C. Fabs. Regjeringsstid vil blive særdeles fredelig og magelig, da der hele Ugen Intet bliver at forhandle i Rigsforsamlingen. — Som en Mærkelighed ved dette Presidents

valg maa jeg fortælle dig, at een Stemme valgte til President Lensmand A.. og til Vicepresident Kammerherre E.., en anden stemte for Bonden B.. til President og Sørenskriver B.. til Vicepresident. Lensmand A.. og Bonden B.... ere vist nok agtværdige Mænd, men neppe skikkede til Presidentskabet i denne Forsamling. Hensigten med denne faade Uforsammenhed, en saadan Forsamling saa høist uværdig, var umiskjendelig at fornærme hine fire Deputerede og i dem det saakaldte svenskfjendede Partie. Constitutions-Commitéen har arbeidet saa flittig hver Dag, at man haaber allerede paa Mandag at kunne forelægge Rigsforsamlingen det fuldendte Værk.

Lillad mig nu at sige dig god Nat. Jeg gaaber selv over det Ubetydelige, jeg opvarter dig med. Skriv mig til taktmæssig med Posten. Vale!

IX.

1 Mai.

Altsaa — fuit imperator, fuit Napoleon! Dette Fenomen, der først viste sig som et lidet lysende Punct paa Europas Himmel, derpaa voxte til en frygtelig Comet med en straalende Hale, der satte hele Jorden i Skræk og i to Decennier havde draget Alles Øine til sig, faldt endelig og forsvandt som et Stjernesud. Denne forunderlige Mand, som Baggesen (relata refero) kjendte som Lieutenant under det betydningsfulde Navn le petit polisson, med hvem han spadserede Arm i Arm gjennem Paris's Gader,

som han fandt tolereret i de parisiske Huse af god
Tone, hvor han selv nød Fortrolighed, og hvem han
siden knælende tilbad, — han er nu sunket ned i alle
Baggeseners Dine til — til un grand polisson. —
Det samme Folk, som istemte med Mairén La Chai-
se i dennes Kraft-Phrase: Dieu crea Napoleon et
se reposa, i hvor meget det end gottede sig over
Persiflagen over hiin Bombast:

mais pour se reposes à son aise
il fit d'abord Lachaise,

det samme Folk staaer nu paa Carouselplassen, be-
tragter det der opreiste Napoleonske Monument,
den prægtige Arc de triomphe, de tre vilde Heste
med den gyldne Triumfvogn, og haaner den endnu
manglende Helt med det hidende bon mot og calembour:
Le char l'attend; — og hele Verden applau-
derer. — Saa forgaaer gloria mundi. Men er Hel-
ten i det tyveaarige Sørgespil falden, saa maa Styk-
ket snart være ude. En almindelig Fastlandsfred maa
snart sluttes, og da vil vor Skjæbne afgjøres. Al
Forventning er derfor nu spendt paa D. .s Foreta-
gender. Det er klart, at Keiserens Fald og den der-
af følgende Continentsfred ikke kunne være glædelige
Begivenheder for vor Selvstændigheds Sag. Det Ef-
terspil til hiin store Tragedie, som vi agte at op-
føre, maa nu saa meget snarere begynde, men da og
saae desto snarere Ende. Alle Magter have Armeer paa
rede Haand og intet Andet at gjøre med deres seier-
drukne Tropper, end at lade dem paa Hjemveien sluk-

fe den Ild, som, tændt ved Funterne af Europas store Brand, truer med at blusse op i det yderste Norden.

Forlad mig, min Ven, jeg drømte mig hjemme i Anecdote-Hjørnet under Skyen af den politiske Aftenpibe. Jeg vækker mig selv af denne Drøm à l'ordre du jour. — Begge Commiteerne have dagligen været samlede siden min sidste Epistels Datum (27de f. M.). Og har Constitutions-Commiteen endog i Dag (Søndag) været sammen og arbeidet fra Kl. 10 til Kl. 6; men saa er ogsaa Bærket, Udkastet til Constitutionen, bestaaende af hundrede og nogle Paragrafer, i Dag tilens debragt. I Morgen bliver det Rigsforsamlingen dietteret. Tirsdag løvnes Forsamlingen til at overveje det, og Onsdag skulle Debatterne tage sin Begyndelse.

Det fornemste Hjælpemiddel, Commiteen under Udarbejdelsen betjente sig af, var Faltens og Adlers trykte Skrift, som ventelig er dig bekjendt. Den svenske Constitution af 1809 blev ogsaa hyppigen raadspurgt. Saa har man og gjennemlæst og tildeels benyttet et Antal Constitutions-Forslag, indsendte, deels af Rigsforsamlings-Medlemmer, deels af andre benævnte og ubenævnte Forfattere. Ogsaa jeg maatte frem med mit, skjønt jeg blot havde kastet det paa Papiret til egen Veiledning og ikke agtede, hverken at oplæse eller indlevere det, saasom det syntes mig ikke at have den tilbørlige Udførlighed og strenge Orden for et saadant Diemed. Imidlertid er Commiteens Udkast til Norges Grundlov i det Hele bleven saaledes, som jeg havde afriiset mig den, og endogsaa i mange Enkeltheder aldeles overeensstemmende med mit, hvilket jeg skal

tillade mig at anmærke, naar jeg herefter i vor fortsatte Correspondence stykkeviis meddeler dig Constitutionens Paragrafer, alt som de antages af Forsamlingen. Det er til ingen Nytte at sende dig Constitutionens Forslaget, da det under Behandlingen i Rigsforsamlingen kan lide store Forandringer, og du saa snart kan faae, hvad der har ulige mere Interesse, det, som sanctioneres med Rigsforsamlingens Bifald. Saalmodighed altsaa kun nogle faa Dage! —

Medlemmernes Virksomhed i Committeeen har været saa ulige, at, da man i Aften gik ud af Forsamlings-Bærelset efter Bærkets Slutning, hørtes det spidse Spøg fra S., man burde decretere en Takadresse til R.. for hans exemplariske Rolighed i alle Committeeens Sessjoner. At Stikleriet og gjaldt Affæren med Takadressen, hvorefter jeg i et af mine forrige Breve har fortalt dig, undgik neppe P. W., som hørte derpaa.

Du siger, Tonen har forandret sig i Lad den det. Folketonen er en Kameleon, som mange Gange kan forandre sig endnu, førend Aaret er ude. Det forandrer Intet i min Fremgangsmaade og min Overbeviisning, at min Anskuelse af Sagen denne Gang ikke feiler. Jeg bliver derfor min Overbeviisning tro, om jeg end skulde være en Singleton. Men jeg staaer ikke ene. Blandt mine Meddeputerede tæller jeg tredive visse Unanime og deriblandt store Hoveder og ædle Hjerter. Tro Intet af det vage Snak. Du kjender dets Udspring. Vi søge ikke at stifte noget Parti. Vi spille ingen Kabale. De, som tænke

eens med os, ere komne paa disse Tanker, veiledede af deres egen sunde Fornuft og sunde Fædrelandskjærlighed. Jeg gjentager det derfor: troe Intet af alle hine lumpne Rygter. Jeg skal ærlig skrifte og uforbeholden berette dig Alt. Men troe, at jeg stedse vil være Sandheden, Retfærdigheden og

Dig hengiven.

X.

5 Mai.

Under Præsidium af J. D.. blev Rigsforsamlingen aabnet Kl. 10 igaar. Secretæren og Presidenten afvejlende oplæste først adskillige Promemorier, Strøtanke og Forslag, Constitutionsværket vedkomende. Ved at høre disse Skrifter oplæses mærkede jeg nok, at ogsaa mit Forsøg, saa ufuldkomment det var, meget vel ogsaa kunde taale at høres. Men det var maaskee uforødsent og blot en Tidsspilde, da det allerede var afbenyttet. Det Vidtløftigste var et godt skrevet Forslag til en Constitution for Norge, forfattet af Sørenskriber Weideman og approberet af Provst Stabel og Lehnsmænd Lysgaard. Et lignende Skrift af en Anonym, som, man siden fik at vide, var en svensk Mand ved Navn Gyllenborg, blev ogsaa oplæst, indleveret af Sor. Falsen. Uagtet denne Oplæsning varede 2 a 3 Timer, bleve dog de 20 første Paragrafer af Commiteens Constitutionsforslage expederede: antagne efter kortere eller længere Debatter, med saa eller ingen Forandringer. Det gaaer rask.

I Dag samles vi igjen; og vil det vedblive at gaae saa fremdeles, saa ere vi om saa Dage paa Hjemveien. De 20 antagne Paragrafer hoslægges her til behagelig Nydelse for dig og andre hjemmевærende Venner.

I Henseende til det, som er Gjenstand for første Paragraf, har jeg i mit eget før omtalte Udkast Følgende:

§ 1. Kongeriget Norge er udeleligt og selvstændigt. De fire Stifter skulle stedse udgjøre et Heelt, hvoraf ingen Deel kan abalieneres paa nogen Maade. Saavel i Henseende til udvortes som indvortes Forhold skulle de dele Stjæbne med hverandre. Riget maa ikke udstyffes, hverken i flere separate Smaastater, ei heller ved Incorporation eller Confederation med andre fremmede Stater. Alle Stifter skulle udgjøre tilsammen eet Rige, alle Normænd een Stat, under een og samme Lov og Regjeringsform, og staae og falde med hinanden. Regjeringen skal ikke bortgive en Deel af Riget, for at frelse det Øvrige. Regjering og Folk skulle hævde Rigets Integritet og Selvstændighed indtil det Yderste, og Riget skal ikke indtræde i nogen fremmed Forbindelse uden samlet og heelt. — Du seer heraf, hvad jeg forstaaer ved Udelelighed. Videre har jeg følgende Bestemmelser, som jeg og anseer for at staae i Forbindelse med Rigets Fred, Frihed og Selvstændighed:

§ 3. Riget skal ingen Besiddelser have udenfor sine Grændser. Sine ældgamle Besiddelser forbeholder det sig Ret til at abalienere.

§ 4. Ingen, som boer udenrigs, maa eie Godser i Kongeriget Norge.

§ 74. Kongeværdigheden er arvelig i den Fyrstes Familie, som Folket tilbyder den, og, som under disse Grundloves Betingelse modtager den.

§ 22. Norges Constitution er repræsentativ.

§ 2.

Ved Sørenskriver Chrystie fik denne Paragraf vigtige Forbedringer, nemlig, at vel alle christelige, men ei andre Secter skulle have fri Religions-Øvelse, at de, som bekjende sig til Statens Religion, skulle opdrage deres Børn i samme, samt, at Munk og Jesuiter ikke taales.

I mit Forslag handles i andet Capitel om denne Gjenstand saaledes:

§ 5. Den evangelisk-lutherske Religion skal være den herskende Rigs-Religion (Jeg bekjender, at Udtrykket, Statens offentlige Religion, er ædlere end det odiose Herskende). Alt hvad Geistligheden og Gudstjenesten isvrigt betræffer kan Regjeringen til Guds frygt, Oplysnings og Sædeligheds Befordring modificere og forandre efter Tidens Omstændigheder, saavidt det ei strider mod de constitutionelle og civile Love.

§ 6. Alle Religions-Partier, som bekjende Christi Navn, skulle have fri Religions-Øvelse, saafremt de ikke afgive sig med at samle Tilhængere (Profelyter).

§ 8. Ingen Person af den jødiske Troesbekjendelse maa komme indenfor Norges Grændser, langt mindre bosætte sig der.

§ 9. Det norske Universitet skal opholdes og bringes til dets mulige Fuldkommenhed, samt stedse bære Kong Frederik den Sjettes Navn.

§ 4.

„Kongen skal stedse have bekjendt og bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion, haandhæve og beskytte den.“

I mit Udkast § 91 saaledes: Kongen skal bekjende,

hylde, forsvare, hævede og fremme den evangelisk-lutheriske Religion efter Constitutionen.“

Paragrafen var eenstemmigen bleven antagen, naar ikke hiin høist besynderlige Bestemmelse, at Kongen ogsaa stedsse skulde have bekjendt sig til den lutheriske Religion, havde været. Den havde nu 32 Stemmer imod sig, men blev antagen, som den er, med 77 Stemmer. Hensigten med Bestemmelsen var aabenbar den, ved selve Grundloven at indskrænke Friheden i det forestaaende Kongevalg.

Ikke mindre synderlig end Bestemmelsen selv var en Fort Tale, en Deputeret holdt over denne Text. Han begyndte med Betragtninger over Religion og Religionsforandring. Vi antog Alt dette for en Intimation til noget Forslag af Betydenhed. Men, da han havde faaet sagt, at den, som antager en anden Religion, for at vinde en Krone, viser, at han ingen Religion har, og, at see en saadan Konge paa sin Throne kan ikke være noget Føls ligegyldigt, eller saa omtrent, — dermed var det forbi. Alt faae dette sagt var altsaa Alt det, han vilde; og, hvorfor han vilde have dette sagt, er let at begribe. Men jeg tør sige, der vare faare Faa i Salen, som dette ikke misshagede. Jeg for min Part finder det ikke ædelt, ikke Rigsforsamlingen værdigt at angribe en Fiende paa denne Maade, at angribe fra Samvittighedens Side, som ikke henhører under nogen menneskelig Domstoel. At gaae over fra Katholicismen til Protestantismen er jo dog ikke at forsale den christelige Religion, men meget mere at trænge dybere ind i den, efter vore Grunds-

sætninger, sande Christendom, eller at træde over fra det Glettere til det Bedre, fra en mørkere til en lysere og renere Kirke. Passer det sig nu for en Protestant, er det consequent og rigtigt, især af en protestantistisk Geistlig, at gjøre En en Vebreidelse, ja en Forbrydelse af det, som jo er roesværdigt, ønskeligt og glædeligt for enhver Protestant, at han nemlig antager vor Troesbekjendelse, antager det efter vor egen Overbeviisning absolut Bedre? Var noget lutherst Religionspartie blevet til, om man havde dømt saa haardt og ufjærligt om Enhver, som forlod Pavedommen i Reformationens Begyndelse? Ja saaledes dømte de forladte Munkke, men sandelig ikke Lutheranerne, som havde vundet Profekten. Og hvorfor antage, at den, der ved at bestige et Lands Throne forandrer sin Religion, at han har opofret sin Religion for at vinde en Throne, eller, at han er ligegyldig for alle Religioner eller ingen Religion har; hvorfor, siger jeg, antage dette Ubefiselige, som Ingen veed uden Gud, saalænge der gives en anden, med den christelige Mildhed og Luthers Fortolkning af ottende Bud bedre overeensstemmende, Hypothese, nemlig, at den Omstændighed, at man ved Thronbestigelsen faaer Leilighed til uden Hindringer offentlig at bekjende en Religion og indlemmes i en Kirke, hvis Grundsætninger man længe i Hjertet har hyllet, er En et Motiv mere til at antage en tilbuden Throne? Om man er opdragen i en Religion, derfor er det ikke sagt, at man omfatter den med Tro og Overbeviisning; heller ikke bliver det der ved en moralst Pligt at blive bestandig i den: det be-

roer paa den bedre Oplysning. Hvo veed, om ikke de fleste oplyste Folk i det sydelige Europa midt i den katolske Kirke ere Protestanter i Hjertet, idet kun Familieforholde og politisk Tvang afholde dem fra offentlig at bekjende sig som saadanne? — Dette var de Betragtninger, jeg gjorde over Tolen. Den burde ikke været hørt i Forsamlingen. Politiken gjør Siender; men Religionen bør ikke kjende Andet end Brødre.

§ 5.

Om Majestætetens Uforkrænkelighed lyder mit Udskrift saaledes:

§ 86. Kongens Person er hellig. Norske Lovs 6—4 skal gjælde i Alt, hvad som bestaaer med denne Constitutions Artikler. —

§ 85. Kongen har ophørt at være Konge, naar han har overtraadt Constitutionen.

§ 87. Naar Kongen ved Constitutionens Overtrædelse har ophørt at være Konge, saa er hans Persons Hellighed ogsaa ophørt.

§ 46. I intet Tilfælde kan Kongens mundtlige eller skriftlige Ordre fritage nogen Minister eller Embedsmand for Ansvarlighed.

Paragrafen blev saa kort og god, Commiteen havde fremsat den, eenstemmig antaget.

§ 6. *)

I mit Forsøgs 78 og 79 §§ hed det: Naar Kongen er myndig, skal han krones og salves. Kongen skal da sværge, at overholde Constitutionen, Lov og Ret i alle Maader, fremme Landets Vel, Undersaatternes Frihed og Lyksalighed og afværge af al Mægt sammes Skade og Fordærv.

*) Nu 9de §.

Jeg erkjender det for en væsentlig nødvendig Forbedring, at Eden skal aflægges strax ved Regjeringens Tiltrædelse, uden Hensyn til Kroningen.

§§ 7, 8, 9 og 10 *).

Om Arvesølgen havde jeg § 75 saalydende: Arvesuccessionen skal være saaledes som forordnet i den danske Kongelov af 11 Nov. 1665 fra Artikel 27 til 40.

§ 94. Naar en Prinds eller Prindsesse fødes, indberettes strax Fødselsdag og Navn til Kongen med Ansøgning om et documentum insinuationis derover, som udstædes af Kongen og Storthinget, da Arveretten i sin Tid staaer den fødte aaben.

§ 12 og 13. **)

Handle om Regjeringens Forvaltning i Kongens Mindreaarighed. Sammenlign hermed § 77 i mit Udkast, hvor disse Bestemmelser ere udtrykte saaledes:

I Mindreaarighed skal Formynderskabet enten være, som den afdøde Konge skriftlig før sin Død har forordnet det, eller, om sliq Forordning ikke gives, da skal Enkedronningen, den Umyndiges Moder, være Regentinde tilligemed Raadet, som afgjør alle Ting ved Stemmer, hvoraf Dronningen har to. Naar Dronningen ikke er mere eller formæles, saa skal den næste Prinds af Blodet, som er i attende Aar, under samme Betingelse have Regentskabet. Gives ingen fuldaarig Prinds af Blodet, da skal Raadet alene regjere, saafremt Storthinget finder for godt at bestemme det saaledes, eller hvilkensomhelst Storthinget vil udnævne til Regent og Formynder.

*) Nu § 6. **) Glv. 17 Mai § 41, 42. 4 Nov. §§ 39-43 § 47.

§ 14. *)

„De i § 13 fastsatte Bestemmelser gjælde ligeledes i Tilfælde af, at Kongen ved Sinds- eller Legems-Svagthed bliver uskiftet til Regjeringen, eller er fraværende fra Riget.“

Er § 89 i mit Udkast saalydende: Naar Rigets Læger erklære en Thronarving eller en regjerende Fyrste for incurabel usformuende til Regjeringen, saa udelukkes han af Stortinget fra Regjeringen, og der forholdes som ved en Konges Endeligt. Ansees det for en temporær Svagthed, da forholdes som i en Konges Mindreaarighed. —

§§ 15 & 16.

Handle om Regentskabets aflæggende Eed og Regnskab. Derom havde jeg Intet i mit Udkast. —

Ikke heller havde jeg Noget om, at Thronarvingen skulde kaldes Kronprinds og de øvrige Kongebørn Prindser og Prindsesser, eller om Kongens patriarcaliske Herredømme over Prindserne og Prindsesserne, som er Gjenstand for §§ 17, 18, 19.

Derimod havde jeg følgende:

§ 95. Navnet Prinds maa ei føre med sig noget Privilegium eller fritagelse for alle norske Borgeres fælleds Pligt og Ret.“

§ 20.

Der løb efter Constitutions-Committeens Forslag saaledes: „Kongen er myndig, naar han har fyldt det 18de Aar. Saasnart han er indtraadt i det 19de Aar, erklærer han sig offentlig at være myn-

*) Glav. 17 Mai § 43.

dig," blev ved Pluralitet af Stemmer forandret derhen, at Myndighedsalderen blev sat til det fyldte 20de Aar.

J mit, 76 §: Kongens myndige Aar skal agtes hans attende Aar begyndt.

Saa vidt ere vi altsaa komne med Constitutionsværket. Nu blot nogle Smaating, ligesom til en Desert efter Maaltidet, saa mener jeg, at jeg kan have Lov til at slutte denne drøie Depesche.

Jevnligen arrivere indfødte Normænd, unge Jurister, fra Kjøbenhavn, som ønske og haabe Ansættelse i vor nyfødte, eller rettere, endnu ufødte Stat. En Capitain Holsteen, Consul i Gothenborg, er ogsaa kommen hertil og bleven Adjutant hos Prindsen. — Politiske og diplomatiske Nyheder gives her ingen af, uden saadanne, som deels næste Dag gjenkaldes, deels ere ligesaa hurtige til dig, som til mig. Noget af Bigtighed faae vi vel ikke at vide, førend Rigsdagen er endt, og Hver er gaaen til Sit. De Nyheder, du fortæller om os, ere nok af Stedets eget Fabrik, maa skee for at prøve Gemytterne.

Til Gregorius Walle paa Jerstad er fra en Anonym i det nordlige Norge bleven sendt et Manuskript, der indeholder en saa grundig og kraftig Fremstilling af vore Politica efter vore Grundsætninger, at den i vore Tanker vel kan kaldes en Catechismus i den rette og saliggjørende politiske norske Tro og er ligesom udfreven af vore Hjerter.

Jeg finder det passende at slutte denne Epistel med de Deviser, som Literatus og Proprietær W...

igaar, da han var her i vort Logis, for at besøge os, og ikke fandt os hjemme, har skrevet paa Vindues-Ruden:

„Held være alle Brave!

Ingen Normand være Slave!

Consentiunt qui aliquid sciunt.“

XI.

6 Mai.

Her ere 16 Paragrafer til, expederede igaar. End: Skjønt du endnu ikke har modtaget min Skrivelse af gaars Dato, og jeg ikke veed, hvorvidt det finder dit Bifald, vil jeg dog vedblive, som jeg har begyndt, smigrende mig med, at det interesserer dig at see, hvorvidt din Bens Constitutions-Ideer have faaet Medhold og Gyldighed. De af de øvrige Herrer Deputerede forfattede Constitutions-Forslag vil du sandsynligviis i sin Tid kunne læse paa Tryk, da de bleve oplæste i Forsamlingen og lagte til Acterne, hvilket ikke er Tilfældet med mit.

§ 21.

Overeensstemmende med den 21 *) med Pluralitet antagne Paragraf har jeg § 78: Naar Kongen er myndig, skal han krones og salves i Trondhjems Domkirke af Agershuus Biskop i de andre Biskops, Storthingets og alle Rigets Ypperstes Nærværelse.

§§ 22, 27.

Den 22de § om Thronarvingens Fraværelse, naar

*) Nu den 10 §.

Kongen dør, er i sig selv indbefattet i den 27 §: „Kongen skal stedse boe inden Rigets nuværende Grændser og maa ikke uden Storthingets Samtykke opholde sig udenfor det længere end 6 Maaneder ad Gangen, med mindre han for sin Person vil have tabt Ret til Thronen.“

Min 96 § havde jeg skrevet saaledes: Kongen kan forlade Riget, uden Storthingets Samtykke, men skal, indkaldet af Storthinget, vende tilbage inden 6 Maaneder fra Indkaldelsen af, eller have tabt Retten til Kronen. — At det Samme maatte gjælde om Thronarvingen, som i det Dieblif, Faderen er død, er Konge, følger af sig selv.

§ 23.

Indeholder Bestemmelser om den umyndige Konges Opdragelse. Jeg havde Intet videre om denne Gjenstand, end hvad før anførte 77 § indbefatter. Men under Paragrafens Behandling bifaldtes min Anmærkning, at der burde tilføies, at alle Regentskabets Tilforordnede burde udelukkes fra Deeltagelse i den Umyndiges Opdragelse.

§ 24.

„Alle Regjerings-Beslutninger og Befalinger skul-
le stedse udstedes i Kongens Navn,“ vil sige: „end-
skjønt de egentlig komme fra Regentskabet.“

§§ 25, 26.

Byde, at overordentlige Storthing skul-
le ment kaldes af Statsraadet eller Høiesteret, naar en
Konge er død, eller Regentskab skal bestilles, men
fornemmelig og strax, naar den mandlige Kongestamme

er uddød. — Sammenkaldelsen selv følger af andre Artikler i Grundloven. Det Væsentligvigtige i disse §§ er Bestemmelserne om, naar og af hvem Indkaldelsen skal skee.

§ 28.

„Kongen maa ikke antage nogen anden Krone eller Regjering uden Storthingets Samtykke, hvortil i dette Tilfælde to Trediedele af Stemmerne udfordres.“

Hertil henhører § 2 i mit Udkast: De to forhen forenede Kongeriger Norge og Danmark skulle aldrig mere forenes under een Regjering, med mindre Kongeriget Sverig tiltræder en Trippel-Union, og Norge i saa Fald nyder samme Rettigheder som de tvende andre Riger.

Den foransførte Paragraf gav Anledning til mange Debatter og Exceptioner. W. W. var i Særlighed ivrig for at faae indført i Grundloven Forbud imod dansk Forening i Fremtiden eller i det mindste Udeladelsen af Clauselen: uden Storthingets Samtykke, hvilken han ansaae for tilstrækkelig til at kastesløsgjøre den hele Artikel. Han vilde ubetinget Forbud mod, at Kongen antog en anden Krone. — J. A. blandt Flere modsatte sig det ubetingede Forbud og meente, at, om man saaledes absolut vilde forpligte Kongen til at lade sig nøie med Norge alene, kunde det hindre Landets tilkommende nationale Lyksalighed. Og — af! — hele 98 Hoveder vare af samme Mening; Minoriteten var sjunken ned til 11 Stemmer. —

§§ 29, 30, 31. *)

Om, at Kongen anordner Kirkevæsenet, lader

*) Nu §§ 16, 18, 19.

indkræve Skatterne og vaager over Statens Eiendomme.

Hertil svarer i mit Udkast § 5, som før er anført, samt § 30: Kongen er Chef for alle den executive Magts Dele. Han er Chef, a) for Administrationen af de udenlandske og indenlandske Sager, b) for Justitsen, c) for Finantsvæsenet, d) for Krigsmagten til Lands og Vands. — Ligesaa § 31 om Embedsmændenes Udnævnelse, som ved Siden af en anden Paragraf skal citeres. —

§ 84. Kongen har fri Magt og Naadighed i alle de Ting, som Constitutionen ei har berørt, og i den Grad, samme tillader. —

§ 63. Der skal ingen Rigsdomæner eller Krongodser være, uden de, som ere og fra gammel Tid have været. —

I Forsamlingen blev længe stridt om de i § 31 tillagte Bestemmelser angaaende det beneficerede Gods. De Geistlige selv, fordi det angaaer deres Nytte, ytre sig kun tilbageholdent derover eller tie aldeles stille og lade Andre fatte de Beslutninger, de forgodtbefinde angaaende deres Godser. Alt disse høre Staten til, og, at Staten kan raade for samme efter Behag, er bleven til almeen Grundføtning. Jeg for min Part nærer Tvivl om dens Rigtighed. Har ikke en Corporation, en Stand, et Embede, en Stiftelse samme lovlige Rettigheder, som en enkelt Person? Har ikke en enkelt Person Ret til at beholde, hvad han har faaet ved Gave, Testamente, Kjob, Hævd, og transporteres ikke denne Ret til hans Arving? Skulde da ikke ogsaa en Stand, et Embede beholde, hvad som ved Gave, Testamente eller Kjob er tillagt dem, for at

gaae i Arv fra Mand til Mand i samme? Geistligheds
dens ben. Gods er, deels før, deels efter Reformatio-
nen givet eller testamenteret til Embederne eller og
før Reformationen kjøbt af Geistligheden selv. Af den
katholske Geistligheds Godser beholdt Kongen nogle selv,
andre gav han Adelen, andre gav han Præsteembe-
derne eller rettere lod dem beholde dem. Hvad Ade-
len fik af hine Godser har Staten ikke krævet tilbage;
men Geistlighedens tilegner den sig. Det synes mig
ikke Ret. Dog det er nu engang antaget for Ret af
dem, der kjende denne Sag bedre end jeg. Det klin-
ger liberalt nok og ligesom af en Følelse af, at den
Tvivl, jeg nærer om Statens Ret og Magt i denne
Henseende, ikke er saa ugrundet, naar det hedder, at
baade Kjøbesummer og Indtægter af det beneficerede
Gods skulde blot anvendes til Geistlighedens Bedste
og Dplysningens Fremme. Men Tiden vil lære det.
Dplysningen er et stort Ord og en vidtløftig Sag.
I Revolutioner har man altid grebet til Geistligheds
dens Godser, og denne er altid kommen tilfort. Sligt
Gods er ofte ved Salg blevet en Nødhjælp, et Red-
ningsmiddel for Stater i en høi Krisis. Det kun-
de det beneficerede Gods ogsaa blive for os. Men
sælges det nu bort, jo før jo heller, som Bestemmel-
sen synes at involvere, saa har Staten i Nødsfald
intet Hjælpemiddel at tage til. Sørenskriver Chry-
stie var vel imod Godsernes Salg; men uden Føl-
ge. Paragrafen bifaldtes ved Pluralitet. —

§ 32. *)

Hertil hører Følgende af mit Udkast:

§ 62. Fremmede Tropper maae ei indbringes i Landet, hverken under Navn af Hjælpetropper eller til Kongens Garde; thi Landets Børn kunne og ville selv forsvare Riget, selv besætte Forterne, selv være om deres Konges Person. —

§ 33. **)

Med denne stemmer min 35 §: Kongen kan sende og modtage Gesandter, slutte Forbund, erklære Krig og slutte Fred, uden at adspørge Storthinget, men Alt i Overeensstemmelse med Constitutionens andre ubrødelige Artikler.

§ 58. Riget skal ingen Erobrings- eller Angrebskrig føre — ingen offentlig Alliance slutte. Krig skal ei føres uden til Statens Forsvar.

§ 59. Riget eller Kongen skal ingen staaende Hær holde, naar Riget har Fred.

M. S. . . . , en af de Deputerede, som tale ofte og vel, vilde, at Kongen ikke skulde have Ret til at erklære Krig, naar Statsraaderne eenstemmig vare imod det. Ubetinget Ret til at erklære Krig, meente han, var farlig, uagtet Folket selv forbeholdt sig Beslutningsretten; thi, naar Riget engang var indviklet i Krig, maatte vel Folket tilstaae Alt, for at redde Fædrelandet. Han bemærkede, hvor faa Trajaner og Marc-Aureler der gives paa Thronerne imod dem, der af smaalige Lidenstaber ofre deres Undersaatters Lykke, og erindrede om Anecdoten, hvorledes et skjævt Vindue, som Ludvig den 14de i ondt Humør opdagede, foranledigede en skræffelig Krig.

Der var unægtelig Meget i hvad han sagde; men

*) Nu 25 §. **) Nu § 26.

det maatte Alt vige for andre Betragtninger og især den, at man ei turde indskrænke Kongemagten, mere end den i Constitutions-Forslaget allerede var indskrænket, naar den skulde hedde et Monarkie og ikke falde altfor meget hen i det Demokratiske; eller, for at tale reent ud, man turde ei indskrænke Kongemagten mere, naar Folket vilde vente at beholde den Magt og de Rettigheder, det har forbeholdt sig selv. Den, som vil have Alt, mister Alt. En Steen taget af Kongens Skaal og lagt i Folkets Skaal — saa er Balancen mellem Statsmagterne forbi; saa noie er Alt afveiet i Constitutions-forslaget. Da maa Kongen op og Folket ned, men i en anden Bemærkelse. Constitutionen vilde snart fuldkastes. C. M., som vi begge kjende personlig, udmærker sig her ved sin levende Deeltagelse i Debatterne og taler grundigt og klart over alle Gjenstande. Ogsaa han ytrede sig over denne Gjenstand. Tilslidst blev Paragrafen, som den er, antagen af 90 imod 14.

§ 34. *)

Overfat af det Engelske og eenstemmig antagen. Hvad der forstaaes ved at forstyrre den offentlige Ro: lighed, sees af det Følgende, som byder Dplæsning af Lovstederne angaaende Dyrer.

§ 35. **)

Derom min 72 §:

Fra sidste Instants, høieste Ret, kan ei appelleres til Kongens Decision, men til Kongens Naade. Kongen har Benaadnings-Ret og er over Lovene, kun for at formilde deres Strengbed i kriminelle Tilfælde.

*) Nu § 99 anden Deel. **) Nu § 20.

Her blev ventileret, om den Ret bør gives en Forbryder, at kunne vægre sig ved at modtage Benaadning. Er det ikke et Selvmord, naar den, der kan frelse sit Liv, ikke gjør det; naar den, der er dømt fra Livet, benaades med evigt Fængsel, men vælger at miste sit Liv? Utsaa begunstiger denne Paragraf Selvmord. Men andre vigtige Hensyn, som det vilde blive for vidtløstigt at fremsætte her, gjorde Alle tilsidst enige i at bifalde Paragrafen, som den er.

§ 36. *]

Er i mit Udkast ogsaa § 36 saa lydende:

Kongen kan udstede Decreter, Ordres, Placater, Proclamationer, Erklæringer, Instruxer, Reglementer, eller Bud af andet Navn, som vedgaae de specielle Grene af den udøvende Magt. De have forbindende Kraft, saafremt de ikke modsig de constitutionelle og civile Love, ei heller sigte til at etablere nye, men alene fremme Udvælsen af allerede tilværende Love paa den Maade, Kongen finder for godt.

Jeg er bange, man har været altfor rast i at samtykke Udtrykkene i denne 36te §. Det forekommer mig nu, som her tillægges Kongen en altfor tvetydig Magt, og, at Folkets hele Lovgivnings- og Beslutningsret kan eluderes derved. Man har nok ikke tænkt sig tydelig nok, hvad Anordninger, betræffende Handel, Sold, Næringsveie og Politie, det skulde være, som ikke maatte stride imod (ikke Constitutionen, men) forhen givne Love.

Vi endte med denne Paragraf; men jeg frygter, Enden var ikke god.

*] Nu 17 §.

Til Slutning bleve vi opvartede med et Indlæg af en Organist i Eidsvold, hvilket ikke var aldeles uden unyttig Indskydelse, saasom dette løierlige Product bewirkede, at Mødet opløstes i godt Lune.

Til at holde Humøret vedlige under Debatterne selv bidrager ellers altid En eller Anden af Forsamlingen. Man kan dog ikke ret vel bare sig for Latter, naar man hører raabe: „hva sa du, kjære Fætter!“ og andre saadanne pudseerlige Udladelser.

En Piece, tituleret: Sendebud til von Holten, af en Svensk 40 S. 800, hørte jeg forelæses i et Selskab igaar Aften. Vor hele Politik fra først til sidst fritteres heri med bidende Bid. Regjering og Rigsdag, vi og vor Prinds maae taale Satirens Skorpionsner. —

Nu lægger jeg Pennen ned, for at holde Helg. Mere maa ske endnu i Aften.

Din.

XII.

6 Maj.

I Dag, Bededag, have vi Esterretninger, ret passende til Dagen, traurige og mørke.

En dansk Søofficier ved Navn Salbe har bragt Breve til Prindsen fra de to danske Commissærer, Admiral Steen Ville og en Oberst, hvis Navn jeg ikke erindrer, hvilke for Nærværende opholde sig i det svenske Hovedquarteer i Bennerborg, bestemte af hans danske Majestæt til at ledsage de svenske Commissæ-

rer ind i Norge, for at tage dette Rige i Besiddelse. Med Svaret, uden Tvivl et peremptorisk Afslag, reiser Koureren tilbage imorgen.

Denne Herr Falbe, denne Ulykkesfugl, bragte desuden med sig Gjenpart af en Skrivelse fra den kongl. svenske Minister i London, Hr. Behausen, til Landshövdingen i Gothenborg, Grev Rosen, dat. London 22 April 1814, af følgende for os lidet trøstelige Indhold:

„Jeg har med alle paa een Gang ankomne Poster modtaget dine venstkabelige Skrivelser, den Sidste af 3die April. Du har erfaret af mine Sidste til dig, at den engelske Regjering, langt fra at understøtte Norges Oprørs-Aand, har afviist Hr. Anker herfra, forbudt alle til Norge destinerede Skibe at afgaae og desuden affendt Fregatter for at bloquere de norske Havne. Gud skee Lov, vi ere komne saa vidt, o. s. v.“

Den tredie ubehagelige Tidende paa denne Tycher Brahes Dag er den, at Mar. P. er kommen fra Marhuus og har kun mundtlige Efterretninger til Prindsen, da alle Ankers Breve til ham ere opsnappede eller forkomne. — Denne Hr. F., denne Jobspost, fortalte og, at han i det svenske Hovedquarteer havde læst den Tale, P. W. . holdt i Rigsforsamlingen den 19 April. De skulle i Sverig vide meget god Bessked om den mindste Ting, som passerer her; og er her en vis Mand, som man har mistænkt for at tjene begge Partier med sine Kunstfæber.

Vor Skjæbne er ventelig allerede afgjort i Paris eller Hovedquarteren i Lüttich, da Freden med England blev ratificeret. Den, der skal exequere Magter:

nes fældte Dom over os, ventes efter Sigende hjem og vil snart optræde paa Scenen. Saa i Guds Navn faae vi see, hvorledes det gaaer. Tak for de Trøstes grunde, din Skrivelse af anden Mai indeholder for Patrioterne og

Din hengivne.

XIII.

8 Mai.

Bed Frokosten igaar fik vi denne Dagens Nyhed paa vor Tallerken, at Kr. af Sv. havde frasagt sig Arveretten, fordi han ei kunde taale Klimaet; — at han skulde blive Premier-Minister i Frankrig, eller faae et Fyrstendømme i Tydskland, og, at Gustav den Fjerdes Søn igjen skulde kaares til Thronarving. En Hensigt maa vel slige Rygters Fabrikation have. Vist er det, at, om de bleve bekræftede, maatte det betydelig svække Lysten til Forening med Sverig og forstærke Modstanden.

I hvorom alting er, med hiin haabefulde Tidsende optraadte vi paa Rigssalen, hvor vi toge fat paa de gamle Staters Udøiringer, Rang, Titler, Ordener og Adelskab. Syns- og Taxations-Forretningen over disse Sager gave os nok at bestille, jeg troer i $1\frac{1}{2}$ Time eller derover.

Den 37 § *) handler derom, og kan du conferere med den de følgende Paragrafer af mit Udkast.

§ 34. Kongen kan give Værdigheder, Titler, Æresbevis-

*) Nu 23 §.

ninger, Privilegier, som sikre Kunstnere eller Videnskabsmænd Nytten og Brugen af deres egne Opfindelser, eller andre Fortrin, som Loven og Constitutionen tillade, men ingen, som fritage nogen Person eller Familie fra Byrder eller Pligter, som paaligge alle ved fælleds Love forenede Borgere, eller udelukke Andre fra det, som er fælleds Rettighed.

§ 17. Enhver Normand fra den ringeste til den høieste nyder lige Rettighed til at søge og erholde lige Beskyttelse af Lovene -- lige Ret til at nyde Frugten af sit Arbejde og sin Eiendom -- lige Ret til at forsvare sig lovmæssigen mod Angreb paa sin borgerlige Frihed og Fred -- lige Ret til at beklæde de Statens Embeder, hvortil han har lige Duelighed. Gødsel skal hverken berettigge til eller udelukke Nogen fra noget Embede i Staten.

§ 18. Der skulle ingen Adel, ingen arvelige Forrettigheder, ingen privilegerede Personer, Familier eller Stænder være i Norge uden de, som ere, i Fald de ei ville opgive deres Privilegier. De skulle Alle nyde de samme Rettigheder, bære de samme Skatter og Paalæg efter deres Evne og lyde de samme Love. Der skal ingen Rang eller Udmærkelse være uden den, som følger med Embedernes Vigtighed og Anseelse, eller, som giver sande Fortjenester. -- Ingen udvortes Udmærkelse eller Belønning for Fortjeneste maa være arvelig, ei heller maa den bestaae i Fritagelse fra Statsborgernes fælleds Pligter og fra Lydighed mod nogen af Lovene.

Bergmester Steensrup foreslog det Tillæg, at personlige eller blandede arvelige Forrettigheder ikke skulde forplantes paa Nogen for Fremtiden; anmærkende, at endog den høieste arvelige Forrettighed (den kongelige nemlig) nu er falden tilbage paa Folket.

Byfogd Hornemans Tale gik ud paa det Samme, nemlig, at Forrettighederne ikke forplantes paa

de nuværende Adeliges Efterkommere, som herefter fødes.

Al samme Mening var Provst Schmidt, forkastende tillige Titler, Ordener og Rang, undtagen Embedsbrang.

Kommandør Fabricius's Betænkning gik ud paa, at de adelige Privilegier skulde ophøre med første Generation, at ingen anden Rang og Titler bør have Sted end de, Embeder medføre, men, at Ordener bør kunne meddeles saaledes som Constitutionsforslaget bestemmer.

Jernværks-Eier Aall forkastede Titler, som noget Overflodigt og Latterligt for en liden Stat, men forsvarede Rang, og vilde have og fik det Amendement tilføjet, at Embedsbrangen ei ophører med Embedet. Angaaende Adelen vilde han vel, at denne Stands Udvidelse skulde forbydes, men, at de nuværende Adelige skulde beholde deres lovlig erhvervede Rettigheder, hvilket og stemmede med Constitutionsforslaget.

Efter en interessant Tale imod Ordener, som han betragtede for en mere skadelig end gavnlig Opfindelse og kaldte et palliative insidieuse, vilde Pastor Grøgaard have det bestemt, at ingen Ridderorden maa stiftes i Norge. „Alle de hvide Baand med røde Kanter," sagde han, „som ere vævede i vore Dage, vare dog ikke stærke nok til at holde den danske norske Stat tilsammen." Iøvrigt forkastede han Titler og Rang, undtagen Embedsbrang, og antog Constitutionsforslaget om Adelen.

Doctor Møller forkastede med Indignation Rang og Titler, som ikke grundede sig paa Embede. „Det er grant at see,“ sagde han, „at Forsængelighed, Overdaadighed, Blødhed, Selvraadighed, Egennytte og Smiger, der ere fremlede ved vor forrige Regjerings Svaghed, Sløvhed og Inconsequents, er det, som har bragt os til at synke saa dybt ned under vor forrige Magt og Selvstændighed, og ikke, hvad man saa gjerne vil troe, Mangel paa Midler og sand Rationalskraft til at hævde samme.“

Ordener derimod, troede han, kunde have sin Nytte. Men han vilde, at Folket gjennem Storthinget skulde kunne ansøge Kongen om slige Ærestegn for den, der havde gjort sig fortjent af det Offentlige, eller, at Kongen i det mindste skulde bekjendtgjøre de Grunde, paa hvilke han har meddeelt Ordenen. Det Sidste blev ogsaa bifaldt og tilføiet Paragrafen.

Adelskabet ansaae han for fordærveligt for en Stat, meente, at det burde ophøre saasnart som muligt, i det mindste efterhaanden, som disse nuværende Besiddere uddøe, uden at gaae over paa Rogen af deres Afkom. Lieut. Heibmans før omstrevne Forslag angaaende Adelen blev oplæst og gik ud paa, at de nuværende Adelige vel kunde forplante deres Forrettigheder paa deres nufødte Arvinger, men ikke videre, saa at Forrettighederne blot bleve personelle for disse. En lempelig gradvis Ophævelse af Adelen i Landet.

Pastor Bergeland tiltraadte Jernværkseier Wallis Mening om de adelige Rettigheders Forblivende i de Familier, som nu have dem, indtil de ere uddøde.

Om Rang, Titler og Ordener skjøttede han ei at udlade sig, da foregaaende Talere for det meste havde udtrykt hans egne Tanker derom. Men, hvad Adelen angaaer, da meente han, i hvor skjønt det var, om der ingen anden Adels var i Norge end dets nationale Odel, saa burde den unge Stat dog ikke begynde med en saa voldsom, saa revolutionær Uret, som at gjøre Indgreb i de nu privilegerede Familiers Rettigheder, hvis største Herlighed bestaaer i deres Arvelighed. „Alt plyndre en Søn eller Sønnesøn,“ sagde han, „er vist ikke at skaae en Fader.“ Vilde man være consequent, bemærkede han, maatte man da og fuldkaste alle Forrettigheder og Privilegier i alle Stænder, af hvad Navn nævnes kunde. Videre gjorde han opmærksom paa, at Adelen i Norge hverken var saa stor eller saa berettiget, at den skulde frygtes og friste til en saadan Uretfærdighed. Det vilde ikke skade Staten, at den vedblev, eller gavne den, om den voldsomt oprykkedes; man maatte lade sig nøie med, at ingen nye adelige Huse oprettes, og, at Adelskabet ei giver fortrinlig Udgang til Statens Embeder eller Fritagelse fra alle Statsborgernes Pligter og Byrder.

Det er unegtelig en vanskelig Sag med dette Adels-Væsen. Rigsforsamlingen har vist nok noget for eensidigt betragtet Adelen i Almindelighed. Uden Hensyn til noget specielt Rige, lader der sig og sige noget Godt om en Adelsstand i et Land. Men med Hensyn paa Norge vilde en talrig og meget privilegeret Adels være ligesaa skadelig, som den nuværende er uskadelig. En norsk Adels kunde ikke andet end

være fattig, og fattig, men talrig Adel er et stort On-
 de for en Stat. Om en rig og mægtig Landadel
 kan siges baade Ondt og Godt, men om den fattige
 ikke Andet end Ondt. Bedst, i det mindste for Nor-
 ge, at undvære begge Slags. Den rige Adels kan
 styrte Thronen, den fattige kan undergrave Folkerets-
 tighederne. Den norske Bondes Lykke i sin Stand,
 som overgaaer, hvad nogen europæisk Bondestand kjen-
 der, maa tilskrives den Omstændighed, at den norske
 Adelsstand er forbunden i Bondens Odelstand. Saa-
 ledes kunne selve Tyranner ved Forsynets Styrelse end-
 og fremvirke sildigste Efterlægts Held. — Var det
 ikke Adelen, som tilsidst bragte det danske Folk til det
 fortvivlede Skridt 1660. Den kan snart danne sig
 til baade Kongens og Folkets tusindhovedede Despot.
 Bedre een stor, end hundrede smaa Tyranner. „Jeg
 vilde,“ siger Voltaire, „mindre affrye en enkelt Mands
 end fleres Tyrannie. En Despot har altid nogle gode
 Diebliffe: en Forsamling af Despoter har det aldrig.
 Naar en Tyran gjør mig Uret, saa kan jeg desarme-
 re ham ved hans Mædresse, hans Skriftefader, hans
 Page; men et Compagnie af ærbare Tyranner kan ei
 angribes eller bevæges af Noget. Var dette Compag-
 nie end ikke uretfærdigt, saa er det dog haardt og gi-
 ver aldrig Raadesbeviiisninger. Har jeg kun een De-
 spot, saa slipper jeg med at stille mig op ved en Væg,
 naar jeg seer ham gaae forbi, eller at slænge mig ho-
 vedfulds ned, efter hvert Lands Skif. Men er det
 et Compagnie af hundrede Despoter, saa er jeg udsat
 for at maatte gjentage denne Ceremonie hundrede

Gange om Dagen, hvilket i Længden vilde falde tungt. Har jeg et Meierie i en af disse Herrer's Naboskab, saa bliver jeg knust — fører jeg Sag mod en af disse Herrer's Sødskendebarns Sødskendebarn, saa er jeg ruineret. Hvad skal man gjøre? Jeg er bange, at man i denne Verden enten maa være Ambolt eller Hammer. Lykkelig den, som undgaaer dette Alternativ."

Resultatet af Debatterne om denne Paragraf blev det, at Questionen, om og hvor snart Adelens arvelige personelle og blandede Forrettigheder skulde bortfalde, udsættes til næste Storthing. Iøvrigt blev Paragrafen angaaende de andre Gjenstande saaledes, som du finder den, og saaledes fortjener den virkelig Bifald. Men Alt, hvad vi ikke kunne blive enige om, eller rettere i en Hast blive enige om, det vælte vi ned til følgende Storthing eller maaskee til vore Efterkommere, og det ikke med Uret heller; thi vore Efterkommere maae jo blive klogere end vi, hvis Verden gaaer frem, som den bør, og ikke tilbage. Men en Driven, en Paaskynd, som om man vilde blive af med os jo for jo heller, som om man frygtede en Explosion, medens vi ere sammen, som om en Krudt-Conspiration var under dette lille Parlament, er umiskjendelig. Derfor vil man have, Rigsforsamlingen ogsaa skal tage Søndagen med.

Paa Debatterne om Adelen fulgte ellers en Scene, som gjorde Opsigt. Efter en moderat og beskedent Indledning overraskede S. F. Forsamlingen med en formelig Abdication af sit Adelskab. Da dette Offer, hvis Værd jeg ikke rigtig kan bedømme, var gjort,

blev der en forventningsfuld Tausshed i Salen, som B. S. . afbrød ved at staae op og sige: „Dette var et folgebærdigt Exempel!“ For at bruge de mildeste Udtrykke, maa jeg tilstaae, jeg fandt det ikke vel overlagt og passende, at den Ene begynder med at tilbagegive nogle fra Farfader arvede Smaating, for ved denne Uedelmodighed at opfordre en W. . . til at afstaae sine gamle lehnsgrevelige Herligheder, og, at en Anden, som endnu var mindre berettiget til at lade sin Stemme høre i den Sag, paa en vis Maade udfammer en Kam. P. A., G. W. og Kam. E., fordi de ei vilde følge Opfordringen, og sætter dem paa en høist udelicat Maade i Forlegenhed derover. Forsamlingen blev og ligesom undselig derved. Havde G. W. som første Adelsmand i Norge fundet sig tilskyndet til at opgive sine Børns Forrettigheder; og havde han først fremtraadt med denne Erklæring, til hvilken et tordnende Bifald vilde have runget i Salen, istedetfor den nu herskende forlegne Tausshed, og derefter A. . og E. . : saa kunde F. . og Andre tilsidst ogsaa have ofret deres Skjærv, og Tingen havde været i anstændig Orden; men nu havde det Anstrog af Ostentation, eller syntes at være beregnet til at compromittere Visse og forfeilede derfor aldeles at vække nogen behagelig Virkning, i hvor vel meent det ellers maaskee var.

§§ 38, 39. *]

Med disse §§ stemme følgende i mit Udkast overeens:

*] Nu § 24, 21, 92.

§ 31. Kongen kan udnævne geistlige og verdslige Embedsmænd til Collegierne, til Skoler og Kirker, til Domstolene, til Statsindtægternes Oppebørsel og Forvaltning, til Armeen og Søværnet, til Magistraturer i Byerne.

§ 7. Ingen kan beklæde noget som helst Embede i Staten, med mindre han bekjender sig til den herskende Religion.

§ 19. Kong Christian den Syvendes Indigenats-Nets-Forordning af 15 Jan. 1776 skal fremdeles gjælde i Norge, dog med følgende Bestemmelser: Ingen Fremmed maa komme til noget Embede eller nogen Betjening i Riget, med mindre han har været bosat i Landet i 12 Aar og forstaaer og taler sproget. Herfra undtages Lærerpladsene ved Universitetet, hvortil Udlændinger directe kunne indkaldes, saafremt ingen dertil lig Indfødt maatte attraae samme. Derfra undtages og, hvad Embedsmænd Menigheder af en tilladt, fra den herskende forskjellig, Religionsbekjendelse maatte behøve. Iøvrigt gjælder forbemeldte Indfødsret, forsaavidt den ei strider imod nogen af disse constitutionelle Love.

Man forbeholdt sig nærmere at bestemme, hvem der ansees for embedsberettiget norsk Borger.

§ 40.

Om Embedsmændenes og Andres Trofskabs-Ed havde jeg Følgende:

§ 80. Undersaatterne tilsværge ham [saavel Kongens Person, som hans kongelige Værdighed] og Constitutionen Huldskab og Trofskab og at ville ofre Liv og Blod for samme.

§ 81. En hver Rigets Indvaaner, en hver Borger under samme Lovsforbund ere forpligtede til samme Huldskab, om de end ikke have nogen borgerlig Ed aflagt.

§ 82. Hver den, som er født og opdragen i Norge, skylder Norges Konge og Constitution en naturlig og perpetuel Huldskab, som ei ved nogen Forandring af Tid, Sted og Om-

stændigheder ophører, saalænge Norges Konge og Constitution er til.

§ 83. Den Kongen svorne Lydigheds-, Trofskabs- og Huldskabs-Ed er hellig og ubrødelig, saalænge Kongen efter Constitutionen er Konge, og kan alene forstaaes om lovmæssige Befalinger. Loven er over Kongen, og Kongen kan ingen Følgagtighed fordre i Bud, som stride mod Loven.

§ 41. *)

Constitutionsforslagets §§ 41, 42, 44, som angik Statsraadets Inddeling, bleve efter S. F. Forslag sammentrængte til denne ene, som ved Auditeur Wulfsberg fik den Forbedring, at Fader og Søn eller tvende Brødre maae ei paa samme Tid have Sæde i Statsraadet. De øvrige detaillerede Forskrifter tilfidesatte man med Grund som uforholdne og for meget genesende for Kongen.

I denne Materie er min § 98:

- Regiminal-Distributionen er følgende: Kongen har,
1. et Raad, som han selv vælger, og hvis Talrigheid han selv bestemmer. Det konsuleres i inden- og udenlandske Sager. Men Kongen har den decisive Stemme. Alle Raaders Stemme er consultativ;
 2. et Ministerium for Oplysningen, Geistligheden, Universitetet, Kirker og Skoler;
 3. et Ministerium for Justitsen, Politiet, den civile Regjering og Postvæsenet;
 4. et Ministerium for Finantserne, bestyrende Rigets Indtægter og Udgifter, Skat og Told, indbefattende forrige saakaldte Finants-Collegium, Rentekammer og General-Toldkammer;
 5. et Ministerium for Land- og Sømagten, indbefattende Generalitetet og Admiralitetet.

*) Nu § 12.

6. et Ministerium for Oekonomie, Handel og Industrie, bestyrende Alt hvad Handel, Manufactur- og Fabrikvæsenet, Bjerg- og Skovvæsenet, samt Fiskeri og Agerdyrkning vedkommer;
7. en høieste Ret som sidste Instants.

§§ 45 : 49.

Handle om Fremgangsmaaden ved Sagernes Behandling i Statsraadet, hvorom jeg Intet videre havde forudbetænkt, end foranførte Grundrids.

§ 50. *)

Dette er berørt i mit Udkast § 36, hvor det hedder: Ingen kongelig Ordre kan erquires, uden den er undertegnet af ham selv og paraphaseret af en Embedsmand.

Da vi saaledes havde arbejdet os frem til 50de §, foreslog Presidenten, J. D., en gammel Bekjendt af os begge, som i sit Præsidentskab har gjort sine Sager meget vel den hele Uge, at vi ogsaa skulde samles i Dag, Søndag, for desto snarere at blive færdige med Bærket og kunne pakke os herfra. Men dette Forslag fandt ikke almindeligt Bifald. Hr. Ho... sagde, det var upasseligt, at saadan en Forsamling skulde overtræde Kongens Lov, som befaler os om Søndag at søge vore Sogneskirker (Latter). Paa Latteren svarede han, at han citerede Lovens Ord, og, at Eidsvolds Kirke nu maatte betragtes for vor Sogneskirke. Der blev voteret paa Forslaget. Stemmerne bleve næsten lige, dog var Pluraliteten for det. Medlemmerne vedbleve at paastaae, de vilde ikke komme; thi

*) Nu §§ 31, 32.

det var lovligt Forsald. Søndags- Arbejde var imod Loven, og efter Rigsforsamlings- Reglementet kan ingen Rigsforsamling holdes, uden $\frac{2}{3}$ af de Deputerede ere tilstede. Presidenten traf en Middelvei ved at proponere, at vi i Dag skulde dinere Kl. 2 og samles Kl. 4. Dermed blev det, omendstjont heller ikke dette var efter Alles Sind. Adskillige truede med Udeblivelse. L. L., en Deputeret fra Vestlandet af Bوندestanden, en kraftig Normand i alle Henseender, geraadede endog i en theologisk Disputats med P. S. over denne Materie. „Det veed jeg,“ sagde han, „at hverken Guds eller Kongens Lov tillader at arbejde paa en Søndag. „Men veed du ikke og,“ svarede P. S., „hvad der staaer i Bibelen, — hvad Christus siger . . .“ „Græsk og Latin,“ replicerede L. „det maa J forstaae; men lær J mig ikke min Christendom; hvad Guds Ord siger, veed jeg nok. J Bibelen staaer der: falder din Dyr eller Asen i en Grav paa en Helligdag, saa kan du trække dem op igjen. Er der nu Dyrer og Asener at trække op paa Rigsfarslen, saa skal jeg, D. g. i. m., ogsaa komme og hjælpe dem op.“ Et dygtigt Slag i Bordet var Punctum og Amen til denne drøie Prædiken, som var og blev sans replique.

Et Uheld, som traf en af de Deputerede paa denne mærkelige Dag, kan jeg til Slutningen ikke med Ligegyldighed forbigaae. Midt under Debatterne faldt han — thi det var blevet meget hedt i Salen — faldt han — formedelsf den megen Læsen, Talen og Declameren — i Søvn. Man voterer paa den

Maade, at, medens Enhver bliver siddende paa sit Sted, oppraaber Presidenten Enhver i alfabetisk Orden til at svare høit Ja eller Nei, og Secretæren optegner Jaerne og Neierne. Enten det nu gjaldt Statsraadets Kuldkastelse (§§ 41, 42, 43) eller Embedsbesættelsen og norske Borgers Rettigheder (§ 39), erindrer jeg nu ikke saa bestemt; nok, — da den Indslumredes Navn blev opbraabt, og han vafftes af Sidemandens Albue og skulde svare, var han kun et Dieblif i Forlegenhed. Med Landsnærværelse redede han sig ud af dette Dilemma paa den nemmeste Maade. Han spurgte kun, hvad S. F. havde voteret; og, da man svarede: „S. F. har sagt Ja,“ erklærte han strax: „Ja saa siger ogsaa jeg Ja.“ Det kalder man Kulsvier-Tro. En betydningsfuld Scene, en ægte Holbergianer! —

Her standser min Pen af sig selv, da mit Forraad af Materie er udtømt. Men nu gaaer jeg hen i Forsamlingen til det igaar besluttede Søndags- Arbejde og henter der nyt Stof til Fortsættelse af Nærværende i Aften.

*

*

*

Rigsforforsamlingen blev sat i Dag Kl. 4 E. M. Ikke uden Modsigelse blev dog tilsidst den 51 §*) med $\frac{2}{3}$ Stemmer bifaldt, at Kongen uden Dom kan affædige de høiere Embedsmænd, dog, saa at de beholde $\frac{2}{3}$ af deres Gage, indtil Storthinget kommer sammen, men, at andre Embedsmænd vel kunne suspenderes, men ikke uden Dom affættes.

*) Rn § 22.

Under denne Rubrik havde jeg et Par Paragrafer i mit Udkast, nemlig:

§ 15. Ingen maae berøves sit Embede eller sine Rettigheder, uden han ved Dom overbevises om Uduelighed, Forbrydelse eller Uværdighed.

§ 33. Kongen kan oprette Domstole og indsætte Dommere; men han kan ikke afsætte dem igjen, uden Storthinget har ladet deres Sag undersøge af en Committee og erklæret, at de have forholdt sig ilde.

§ 52. *)

Om Thronarvingens Deeltagelse i Regjeringen havde jeg Intet skrevet.

Om embedsberettigede og stemmeberettigede Borgere, som er Gjenstand for 53 og 54 §§, kunde man endnu Kl. 7 ei komme overeens, uagtet (eller maaskee formedelst) de mange Taler og Indlæg desangaaende.

Jeg har ovenfor til § 39 gjort dig bekendt med, hvad jeg havde foreskrevet mig i Henseende til Embedsberettigelse. Hvad Stemmeret angaaer, var jeg meget friere og kortere, end Committeeens Constitutionsforslag. Jeg har nemlig i min 24 § om Storthinget disse faa Ord:

IV. Berettiget til at vælge er enhver Skatydende og Enhver, som bærer Baaben for Landet.

V. Berettiget til at vælges er enhver Skatydende Gift eller Huusfader, som er over 25 Aar.

Provst Stabel foresøgte embedsberettiget Borgerskab udelukkende for de Indfødte, da disse med

*) Nu § 35.

Fare og Opofrelse ville vinde Norge Selvstændighed, og da Nationalsølelsen først faaer Kraft ved saadan Indfødsret. — Perbene!

Sørenskriver Bryn stred og for samme Mening, dog, saa at Professorater og Lægeembeder kunne besættes med Fremmede. Han meente, at Landets Sønner længe nok havde maattet staae tilbage for Udlændinger og lidt derunder; at det endog vilde være farligt for Staten at besætte Embederne med Fremmede, hvortil vi ikke ville mangle Candidater af Landets egne Børn. — Bravo! — Provst Middelfart troede, vi i de første 10 Aar i det mindste vilde komme til at trænge til Udlændinger til alle Embeder i Norge, og, skjønt han ansaae Forbindelsen med Danmark for et Onde, saa betragtede han det dog for nødvendigt for det norske Folk, at Danske gives Udgang til Embederne i Norge, fordi de ere mere oplyste og længes efter at komme hid. Absit! — Jørgen Aall var omtrent af samme Tanker, dog ei saa ubetinget, men paa Vilkaar, at man forhen har været Embedsmand i Norge og havde ægtet et norsk Fruentimmer. Han betvivlede, om det var klogt eller fornødent at udelukke saa meget fremmed Oplysning. Dette lod sig bedre høre.

Efter Professor Sv.s Beregning maatte vi af Mangel paa Candidater trænge til danske Embedsmænd. H. W. sagde: „Mig synes, D^{hr}. Provst Stabel og Sørenskriver Bryn have talt Sandhedens Sprog. Lader os foralting ikke aabne hver Udlænding ubetinget Udgang til Landets Em-

beder. Det vil fortryde os, snarlig fortryde os. Den Lands-Herlighed, vi to Aar tilbage erhvervede, og den end større nationale Herlighed, vi i dette mærkelige Aar have erhvervet eller skulde erhverve, ville begge derved gaae tilgrunde. Universitetet vil falde, Selvstændigheden vil blive til Intet. Med os og Riget er det i denne Tid saa bevendt, at det vilde fast være et Vidunder, om det ikke skede. Forældre begyndte at glæde sig, unge Studerende begyndte med fordoblet Flid at arbejde, tilskyndede af et lofkende Haab om, at endelig Landets Embeder skulde forbeholdes Landets Børn, og, at Norge endelig skulde styre sig selv ved Mænd, baarne, opdragne, oplærte i eget Skjød. Nu er denne Glæde, dette Haab forbi. Hvorledes kan det norske Universitet bestaae, naar Kjøbenhavns Universitets talrige Candidater skulde dele med sammes saa Studerende de saa Norges Embeder, uden at disse nød samme Rettigheder i Danmark, hvilket vilde opvække Europas Forundring og Ringeagt. Det var uhørt, at en fremmed Undersaat, strax han satte sin Fod i Landet, nød lige Ret med Landets active Borgere. Landet vilde oversvømmes af Fremmede, hvis Hjerte ei var fæstet til det, og disse vilde gjøre Tabet af vor politiske Uafhængighed desto lettere, om ikke al Selvstændighed med Rette allerede kan ansees for tabt hos et Folk, som styres af Fremmede, og selv er lutter adlydende. Vi vare da i deres Bold, som regjerte os. Halvdelen af Stortinget vilde blive Fremmede. For at komme til et Embede, maatte de Indfødte smigre Regjeringen og trænge sig frem i Klyn-

gen af Fremmede. Naar Regjeringen directe kan indkalde Fremmede til Universitetet og til Skolerne, samt til Sysskaterne, saa ville der nok findes Indfødte til de øvrige Embeder. I Norge gives adskillige ubefordrede norske Candidater, i Danmark endnu flere, som vist ikke ville mangle at komme, saafremt de see Embeder i Fædrelandet aabne, eller de indkaldes. Imidlertid tiltager de Studerendes Tal i Skolerne, flere Skoler anlægges, Universitetets Borgerkab vorder talrigere og fylder Embederne med Indfødte, Dplyste, Duelige. Norge regjerer sig selv. Norge bliver norsk, og Selvfærdighedens Gran skyder sit Spyd stolt i Skyerne.

Constitutionsforslaget om Stemmeret blev aldeles misbilliget. Amtmand Venneke og Sorenskriver Chrysie foreslog, at Stemmeret skulde tilkomme: 1. Embedsmænd, 2. Besiddere og Brugere af matriculeret Jord, 3. Byernes Skatteborgere, med det Tillæg af den Sidste, at Embedsmænd og Pensionister skulde have en Indkomst af 400 Solvdaler og Kjøbstedsborgerne Huus af 500 Solvdalers Værdi.

Efter megen Strid blev afgjort, at Constitutions-Commiteen skulde træde sammen imorgen Kl. 9, for at overveie hine Puncter paany og forelægge Rigsforsamlingen, der først skal samles Kl. 12, Resultatet. Questionen er overordentlig vigtig.

Bespynderligt nok, at først i Dag sit Forsamlingen høre nogle Grundlovs-Forslag fra Buskeruds Amt, der for længst vare indleverede. Jeg begriber ikke, hvorfor de ei bleve forelæste Forsamlingen strax i Begyndelsen paa samme Dag som de andre Skrifter af

samme Art. De Ideer, det indeholdt, at Kongenavnet kan undværes, at P. E. ikke bør antages til Konge eller Regent uden ved at frasiage sig sin Ret til Danmark, tilligemed de bittertsmagende Motiver for dette Forslag, vilde have gjort Effect den 5 Mai i Anledning af 28 S. — Skriftet havde adskillige saadanne gode Indfald; men for seent kom det, og for seent er forspilt, og derover ærgrer jeg mig nu, saa jeg her siger dig et heel afbrudt

Adieu!

XIV.

9 Mai.

I Dag fra 9-12 Slet var Commiteen sammen, for at omarbeide §§ 53, 54, over hvilke Rigsforsamlingen havde sældet Hjemvisningsdom. Quæstionen: hvo er embedsberettiget norsk Borger? vilde jeg have besvaret saaledes:

Til at være embedsberettiget norsk Borger udfordres:

- a. at have de fornødne Kunnskaber,
- b. at være født af norske Borgere i Landet eller udenfor Landet, eller
- c. have været bosat i Landet i 10 Aar,
- d. at tale Landets Sprog,
- e. at bekjende sig til dets Religion,
- f. at have den til visse Embeder bestemte Alder,
- g. at ikke være under de Tilfælde, hvorved Stemmeret tabes (cf. § 57).

Til Universitetslærere kunne Udlændinger directe indkaldes, til Læger ligesaa i første Decennium.

Efter nogen Drøftning blev i Rigsforsamlingen Commiteens Udarbeidelse bifaldt, kun med det Tillæg, at de, som nu siges at have stadigt Ophold i Riget, skulde heller ikke have vægret sig ved at aflægge den Ed, at hævde Norges Selvstændighed, naar de ville være norske embedsberettigede Borgere. Dette Tillæg skyldes Sorenskriver Weideman og var ganske fornødent, naar Enhver, som nu maaskee blot siden et Par Maaneder har stadigt Ophold i Landet, skal have Borgerret. Men hvorledes skal det kunne godt gøres, at denne Betingelse er opfyldt? -- Iøvrigt bleve disse Borgerrets-Betingelser hæftede til 39 § *).

Sorenskriver Bryn insisterede paa sit Forslag igaar og gjendrev med mægtige og treffende Grunde dem, der vilde aabne Udlændinger Udgang til Rigets Embeder.

De følgende §§ 54, 55, 56 og 57 **) bleve i Rigsforsamlingen forbedrede med de Sætninger, jeg har understreget: iøvrigt er det Commiteens Arbeide. §§ 58 og 59 ***) bleve eenstemmig antagne.

Saavidt avancerede vi i Dag. Finants-Commiteen anmeldte, at den var kommen saavidt, som den kunde komme. Hvorvidt, faae vi høre imorgen. S. F. blev President, Amt. K. Vice-President, Mødet sluttede. Alting gaaer rask, saa at om otte Dage er Hovedet flaaet paa Sømmet (Hovedet paa Sømmet er Kroppen) og vi have Lov at forlade Edsvold, som nogle frække Spøgesugle og altfor friske Oversættere kalde jurisjurandi violatio.

Lev vel!

*) Nu i 92 §. **) Nu §§ 50, 51, 52, 53. ***) Nu §§ 55, 56.

XV.

10 Mai.

Jeg maa vel ikke gaae til Hvile efter Dagens Besværlighed, førend jeg har skrevet min Bulletin og henlagt til dig Frugterne af denne Dags Arbeide, som er et Ræmpearbeide. Ikke mindre end 33 tildeels vidtloftige Constitutions-Paragrafer drøftede og antagne, det kan jeg vel kalde et heroisk Skridt.

Med §§ 60 : 67 *) kan du sammenligne følgende, som er 24 § i mit Udkast:

1. Til Storthinget skulde vælges:

a.	af hvert af Rigets fem Bispedømmer 2 Geistlige,	er 10.
b.	af hvert Stifts Land-Militære 2,	er 8.
c.	af hvert Stifts verdslige Embedsmænd 4,	er 16.
d.	af Universitetet og Skolerne	2.
e.	af Es-Staten.	2.
f.	af Byernes stemmeberettigede Borgere, Embedsklassen undtagen, som følger:
Af Bergen 4, af Christiania, Trondhjem, Christianssand og Drammen hver 2, af de øvrige Kjøbstæder hver 1. I alt	29.
g.	Af hvert af de femten Amtet og de to Grevskaber 2 Bønder, Gods- eller Børfs-Eiere.	31.

saar at Storthinget kommer til at bestaae af. . 101 Personer.

2. Valget skal være færdig fire Uger før Storthingsdagen.
3. Hvert Sogn vælger to en Søndag efter Gudstjenesten, og disse Amtets Sogne-Deputerede vælge sig imellem to til Storthingsmænd.

*) Nu § 57 : 62, 54.

Der blev saaledes et stadigt Antal af 10 Geistlige, 10 Militære og 18 andre Embedsmænd, eller 38 Embedsmænd, 29 Kjøbstedsborgere og 34 Godseiere. Men, som Commiteen har forslaaet og Forsamlingen antaget det, er det nok bedre.

Paa M. Sibbern's Forestilling gif 66 § ud, som bestemte, at kun Halvdelen af et Districts Repræsentanter maa være Embedsmænd.

§ 68.

De saaledes udvalgte Repræsentanter udgjøre Kongeriget Norges Storthing.

Vi have saaledes faaet et nyt Navn for en lovgivende National-Convent. I Commiteen var Betænkelse, om denne N. Ws. nye Benaevnelse kunde bruges, da Storthing, lydende i Udtalen som det Modsatte af Smaaathing, syntes at kunne falde i det Latterlige; men tilsidst forekom det dog Commiteen bedre end Althing i det Falsen-Adlerske Udkast.

Med ovenanførte § kan confereres følgende § 22 i mit Udkast:

Norges Constitution er repræsentativ. Repræsentanterne ere en Konge og et lovgivende Corps. Til et kraftigt Hævd af Lovene og Rettighederne er det fornødent, at den executive Magt concentreres, at den legislative Magt deles. Den executive Magt overdrager Folket i een eneste fysisk Persons Hænder. Denne Folkets Magt samles i en Konges Majestæt. Men den lovgivende Magt deles mellem Kongen og et Corps, en Nationalforsamling, under Navn af Storthing. Saavel Konge som Storthing ere af og for Folket, af Alle og for Alles Bedste, og ei af sig selv eller for deres egen particulære Nytte.

§ 28. Al anden Folkeforsamling, som afgiver sig med Statsvæsenet, er ulovlig, og hvad den foretager eller foreskriver er Null. Ingen Section af Folket, intet Individ kan tiltage sig Nationens udelelige Souverænitetets Udøvelse. Ei heller kan og skal Folket, fra hvilket alle Magter flyde, udøve disse Magter uden ved Delegation. Storthinget, Folkets Repræsentation, befuldmægtigede Deputerede, har ene og alene al Souverænitet i Forening med Kongen. Den oprindelige Ret, enhver Borger har til personlig at bidrage til Lovens Givning, Udtrykket af den almindelige Villie, skal være overdraget til deres Repræsentanter. (See § 78 nedenfor)

§ 69, 70. *)

Hertil hørende hos mig kun dette:

§ 24. En Storthingsmand kan vælges flere Gange efter hinanden til Medlem af Storthinget.

§§ 71, 72. **)

„Hvor er den Stat,“ siger Rousseau, „hvor Friheden ikke koster Noget.“

Min 25 § lød saaledes: De mindre formuende Storthingsmænd skulle fare til Things og bivaane samme paa Byens eller Amtets Bekostning. Men bedre, som det er.

Al Indholdet i §§ 73 - 77 ***), som fast alle eensstemmig bifaldtes, havde jeg i mit Udkast dette:

§ 26. Hvert tredie Aar skal Kongen sammenkalde Storthinget til at møde den første Februar i Christiania By.

§ 27. Storthinget skal være en fast periodisk Folkeforsamling, som lovlig kan og skal træde sammen hvert tredie Aar, om end Kongen forsømmer at kalde den.

§ 57. Kongen kan ellers, naar han finder for godt, sammenkalde overordentlige Storthing.

*) Nu §§ 63, 64. **) Nu § 65, 66. ***) Nu §§ 68 - 72.

§ 78. *)

Med denne Artikel, som er tagen af det Falsen: Alderske Grundlovs-Udkast, er vort Storthing blevet parteret i tvende Afdelinger, et quasi:Overhuus (Lagthinget) og et quasi:Underhuus (Odelstthinget). Jeg maa sige, det er aldeles ikke efter mit Hoved. Jeg seer ikke, hvad det nytter til, uden til at gjøre Maskinen kunstigere og mere sammensat, at den desto før kan gaae i Staae, eller i det mindste til at forvikle, formalisere, langtrække og forsinke Sagerne til stor Tids- og Penge:Spilde for Nationen. De tilkommende Storthing ville saa alligevel, enten der bleve disse Lag- og Odelstthing eller ikke, dele sig selv i Commiteer, ligesom denne constituerede Forsamling har gjort, naar noget bearbejdeligt Stof skal forudformes til videre Behandling in pleno. — Og nu, hvorledes passer sig vel slige Kammere eller Over- og Under:Huse for et Folk, som det norske, og for en National-Kongres, sammensat af de Elementer, som vort Storthing, og for en Grundlov af den Land, som tilstoder et frit og ganske uindskrænket Valg uden Hensyn til Stand? Naar Storthinget skulde sammensættes paa den Maade, som jeg i min ovenanførte 24 § havde tænkt mig, vilde det have været langt mindre uhensigtsmæssigt at constituere et Lagthing og Odelstthing; og dog har jeg ikke villet vide af nogen Kammer:Inddeling, overbevist om, at det nok vilde gaae uden det, og, at det var bedre at lade ethvert Stor:

*) Nu § 74.

thing chrystallisere sig af sig selv. Jeg sætter det Tilfælde, at der engang ikke kommer Andet end Bønder og Haandværkere paa Stortinget (sligt Tilfælde kan træffe; thi vor Grundlov sætter ingen Bønderfor) hvem af dem skal da indtage Pairs-Kammeret? Haandværkerne! --

Jeg fljøttede imidlertid ikke om at tale imod Inddelingen, da Capitain Møhsfeldt for mig og mange Andre tilfredsstillende havde gjort det. Det var ogsaa nær ved, hans Tale havde sprængt Odels- og Lagthing i Luften. Kun paa to Stemmer, som Tjapartiet var høiere end Reipartiet, bleve de staaende.

§§ 79, 80. *)

Indeholde Bestemmelser, hvorom mit Udkast tier.

§ 80. **)

Om Gjenstandene for Stortingets Virksomhed, opstillede i 2 Artikler. Hertil henhører Følgende i den af mig forfattede Plan:

§ 38. Stortinget, der ikke, som denne Grundlovs Udarbejdere, er noget constituerende, men et constitueret lovgivende Corps, der selv er indskrænket ved Constitutionen, kan i Forening med Kongen forandre, bestemme, hæve og give civile, administrative og andre Love i Overeensstemmelse med Constitutionen, som skal være Kongen og Stortinget en urørlig Basis.

§ 37. Loven er over Kongen og Stortinget, saalænge den ei er hævet af begge.

§ 41. Stortinget har Ret til at tilintetgjøre alle Dr-

*) Nu §§ 73, 74. **) Nu 75.

dres og Foranstaltninger eller Andet, som stride mod Constitutionen og Lovene, samt til at bekræfte eller ikke bekræfte, hvad Lov-Udcast Kongen forelægger og foreslæaer det.

§ 49. Storthinget skal tage i Overveielse vigtige Sager betræffende Rigets Lærv. Det skal være dets Ret og Pligt, at gjøre Regjeringen opmærksom paa Misbrug og mulige Forbedringer, at overveie, hvad der kunde og burde gøres til Handelens, Agerdyrkningens, Industriens, Skolevæsenets og andre offentlige Ting's Fremme. Hvert Medlem kan ogsaa forestille sin Byes, sit Amts eller sin Stands Anliggender.

§ 50. Kongen kan ingen Skat eller Afgift paalægge af hvad Navn nævnes kan, uden Storthingets Sanction.

§ 51. Naar de eksisterende Indtægter ei ere tilstrækkelige til Statens nødvendige Udgifter, eller, naar en Plan skal udføres til Landets Bedste, eller, naar overordentlige Omstændigheder fordrer overordentlige Contributioner, saa skal Kongen forestille Storthinget, hvor stor en Sum der behøves, enten een Gang for alle, eller for visse Aar, eller for bestandig. Storthinget skal bifalde eller ikke bifalde samme. Er Summen bevilget, da skal Kongen og Storthinget constituere en Committee til at undersøge og foreslaae Maaden, paa hvilken Summen mindst trykkende for Undersaatterne kan høves ved Indskrænkninger i andre Udgifter eller ved nye Paalæg. Committeeens Resolutioner approberes af Storthinget, hvorpaa Skatteforordningen udfærdiges i Kongens og Storthingets Navn.

§ 66. Statens Udgifter skulle isvrigt rettes efter dens Indtægter.

§ 65. Afgifterne maae i Fredstider aldrig overstige en Tiendedeel af Productionen, og i Krigstider aldrig en Fjerdedeel af samme.

§ 69. Kongen maa intet inden- eller udenlandsk Statslaan gjøre uden efter Dvereenskomst med Storthinget.

§ 67. Der skal være en Nationalbank, uafhængig af Finantserne.

§ 68. Hverken kongeligt eller privat Lotterie skal være i Landet. Ei heller skal nogen Collection for fremmede Lotterier tillades.

§ 45. For Storthinget skal gøres Regnskab for Statens Forfatning, dens Indtægter og Udgifter. Der skal gøres det en Skildring over Rigets sande Tilstand. Regnskaberne for de tre forløbne Aar skulle revideres og derpaa offentliggøres.

§ 46. Storthinget har Ret til at fordrø Regnskab af enhver offentlig Agent for hans Bestyrelse. Storthinget har til Pligt at fordrø dette Regnskab.

§ 92. Nationen besørger, hvad der behøves til Thronens Glæde, ved en Civilliste, hvis Sum Storthinget fastsætter ved hver ny Konges Regjerings-Tiltrædelse, som gjælder den samme Konges hele Regjerings-tid ud.

§ 93. De kongelige Prindsesser erholde af Storthinget i Formølings-Tilfælde førsteligt Udstyr i Penge.

Jeg maa ellers, i Anledning af Forhandlingerne om denne 80de §, anmærke, at man allerede nu var i Forlegenhed med sit Odels- og Lagthing, og vidste ikke at afgjøre, hvad Deel enhver af disse Storthingets Kammere skulde tage i de Storthinget her tillagte forskjellige Forretninger. Vi skulle betænke os derpaa til i Morgen. — Den ikke lidet vigtige Rettighed, at naturalisere Fremmede, fik Storthinget i Rigsforsamlingen. Commiteens Udkast havde det ikke.

§§ 82; 86. *)

Følgende Paragrafer af min Plan høre hertil:

§ 53. Storthinget voterer ved sorte og hvide Kugler. Een Stemme plus deciderer pro. —

*) Nu 76, 79, 82.

§ 40. Kongen kan udfaste og foreslaae Love, men ingen give uden Storthingets Sanction. Storthinget kan udfaste og foreslaae Love, men ingen give uden Kongens Sanction.

§ 41. Storthinget har Ret til at bekræfte, hvad Lovudkast Kongen forelægger og foreslaaer det.

§ 42. De Forordninger, Storthinget selv udfaster og ved Stemmefleerhed antager, skulle forelægges Kongen og have ingen Lovkraft uden Kongens Underskrift, som det skal staae i Kongens Magt at negte.

§ 43. Et forkastet Lovforslag kan ikke mere bringes paa Bane, førend næste Storthing.

§ 44. En Forordning, som udgives i Kongens og Storthingets Navn, har Lovkraft.

Du seer, jeg havde først tænkt mig den lovgivende Magt fuldkommen lige deelt mellem Konge og Folk, men at vor Grundlovs Land er bleven mere demokratisk, og giver Folket en overveiende Deel i Lovgivningen, idet den statuerer Forordninger og Love, hvortil kongelig Sanction ei er fornøden, hvoraf de betydningsfuldeste ere Decreter om Tiltale for Rigsretten, Love om Fremmedes Naturalisation og Love, som tredie Gang proponeres Kongen. Man betragter det som et Bederlag for den Kongen tillagte Magt, i Henseende til provisoriske Anordninger. Man siger: „naar den Question skal besvares, om Kongen eller Folket (Storthinget) skal have den decisive Magt, naar Kongen og Storthinget ikke kunne blive enige om Antagelsen af en Lov, saa maa det besvares til Fordeel for Folket, eftersom Kongen har een Statsmagt, den executive, udeelt, og Folket, naar det skal

være en fri repræsentativ Stat, fortrinligviis maa have Deel i den lovgivende Magt.

Overalt vil det nok sjelden eller aldrig blive Tilfældet, at Kongen negter Sanction til et ham af tre Storthing forelagt Lovforslag. De maatte da utænkeligen divergere i deres Anskuelser om Statens Vel.

Hvad Naturaliseringen angaaer, siger man, at give Borgerret og dele den med Fremmede kan ikke tilkomme nogen Anden, end de, som eie den og udøve den. Men betragter man det fra et andet Synspunct og forestiller sig Folket som en Familie, et Huus, og Kongen som Fader for samme, saa spørges: kunne eller bør Børnene, Familielemmerne, optage i Familien, indtage i Huset, hvem de behage, uden at spørge Huusfaderen derom? Kan det være denne ligegyldigt, hvem der behager at fæste Bo og tiltage sig Stemme og føre Ord i hans Huus, eller hvem hans Børn omgaaes med? Jeg tilstaaer, denne som enhver Eignelse halter; men der er dog Noget i det. -- Men jeg opholder mig for længe ved disse unyttige Betænklichkeiten. Nu hjælper ingen Resonnering mere. Hvad vi skrev, det skrev vi. Til noget Andet!

§ 87. *)

Min 56 § lyder saaledes:

Storthinget skal være forsamlet saalænge, indtil Regjeringen har tilfredsstillet det i Alt, hvad det constitutionsmæssigen kan forlange. Derefter kan Kongen forlænge eller opløse det efter Behag. Naar Kongen har talt, saa er det opløst,

*) Nu § 80.

og, naar det er opløst, saa har intet Medlem, ei heller den hele Forsamling noget Videre at sige i Regjeringsagerne.

§ 88; 90. *)

Disse Forskrifter synes overflødige. Storthinget maa vel, som en Selvfølge, have Ret til at indhente Betænkning fra hvilkensomhelst Authoritet eller og Individ, det behager.

§ 91. **)

Saaledes og i min Plan § 52: Storthingets Forhandlinger skulle bekendtgjøres i Trykken saasnart, som skee kan, i det mindste inden næste Storthingsrid, og lægges i dets Archiv. Storthingets Love samles i en Kodex i Kongens og Thingets Navn.

§ 92. ***)

Storthingets Frihed og Sikkerhed tilsigtende, have de mit Udkast Følgende:

§ 54. Ingen — Medlem eller Ikke-Medlem — maa være i Storthingsalen bevæbnet.

§ 55. Hvor Storthinget holdes, skulle imidlertid ingen Troppeforsamlinger være paa fire Miles Afstand.

Da saavidt var avanceret, blev den øvrige Tid tilstaaet Finants-Commiteen til Oplæsning af Resultaterne af dens Arbeide. Vi vare lutter Dre og spidset Gehør; men vore Tunger vare ligesom bundne. Man indsaae, det vilde blive en altfor lang Episode i Constitutions-Arbeidet, som nu gif saa godt fra Haanden, og i Morgen allerede kan være sluttet, nu strax

*) Nu 81, 83. **) Nu 84. ***) Nu 85.

at indlade sig paa videre Behandling deraf. Vi kunne ogsaa tidsnok komme til dette tragiske Stof. Altsaa udsat. Finants-Commiteens Resultater ville ikke blive saa varige og saa heldbringende for Nationen, som vi kunne haabe, Constitutions-Commiteens ville blive. Men dette maa tilskrives Materialiernes Bestaendighed og ikke Arbejderne.

Salut cordial!

XVI.

11 Maat.

J Gaars-Bulletinen bemærkede jeg, at Tvillingerne Odelsthing og Lagthing (Ole og Lars) allerede paa deres Fødselsdag vare til Besvær, og, at vi til i Dag skulde have betænkt os paa, hvorledes de dem ved § 81 tilfaldne Arvedele skulde skiftes imellem dem. Men, da vi kom sammen i Dag, vare vi lige floge og decreterede derfor, som vi pleie: Lad dem om det! Vi gik derpaa vor Vej videre til

§§ 93, 94. *)

Om Rigsretten eller den Justits, Storthinget kan udøve.

Ogsaa har jeg noget Eignende i min Plan, nemlig: § 46. Storthinget har Ret til at fordre Regnskab af enhver offentlig Agent for hans Bestyrelse. Storthinget har til Pligt at fordre dette Regnskab af Enhver, der har den offentlige Mening imod sig, af Enhver, som er mistænkt for Underlæg.

*) Nu 86, 87.

Storthinget skal constituere en Jury til at undersøge Sagen og dømme deri efter Loven. I intet Tilfælde kan Kongens mundtlige eller skriftlige Ordre fritage nogen Minister eller Embedsmand for Ansvarlighed.

§ 47. Den, som troer sig fornærmet af Regjeringen, skal høres og dømmes, saafremt Sagen ei skal paakjendes eller er paakjendt af Retterne. Fængslerne skulle undersøges.

§ 48. Storthinget maa ikke dømme in corpore, ei heller maa nogen af Anklagerne sættes i den examinerende og paadømmende Committee.

§§ 95; 98. *)

Foruden min § 72, som jeg før har meddeelt dig, havde jeg endnu følgende i denne Materie.

§ 32. Omendkjønt Alting i Retterne skal foretages og handles i Majestæten's Navn og paa hans Begne, saa maa Kongen dog ikke personlig presidere i nogen Ret; thi Kongen selv, som Repræsentant for Folkets Majestæt, er den Fornærmede ved Lovens Overtrædelse, og Dommer-Embedet maa saameget som muligt adskilles baade fra den lovgivende og udøvende Magt.

§ 71. Ingen, som hører til Kongens Raad, maa have noget Dommersæde i Retterne.

§ 73. Høiesterets-Domme skulle offentlig bekjendtgjøres, og Lovstederne ordlydende anføres.

§ 99. **)

Om Lovbogen og Lovens Publication handler og min § 70 saalydende:

Kong Christian den Femtes Norske Lov tilligemed de danske Kongers senere Lovbestemmelser skulle fremdeles gjælde til Rettesnor i Kongeriget Norge, forsaavidt samme ei maatte stride imod nogen Artikel af denne Constitution, og saalænge

*) Nu 88; 91. **) Nu 94.

Konge og Stortthing ikke gjøre nogen Forandring deri. En Lov, som ei er hævet, har forbindende Kraft. Enhver Artikel i forebemeldte danske Kongers Lovgivning, som ikke kan bestaae med nærværende Grundlov, vorder herved hævet og annulleret. Der skal foranstaltes en ny Udgave af Norske Lov, forøget med nærværende constitutionelle Love, og hvoraf de med disse stridende Artikler ere udeladte.

Af § 52 § hører ogsaa hid: Stortingets Love samles i en Roder i Kongens og Thingets Navn.

§ 100 *). Min hertil svarende § 33 § har jeg forhen anført.

§§ 101 og 102.

At Statskassen skal ikke have nogen Indtægt af Rettens Pleie, og, at Jord- og Boeslod ikke kunne forbydes, at ikke de Uskyldige skulle straffes, ere herlige Bestemmelser, som ikke findes i mit Udkast.

§ 103. **)

Lyder i min Plan saaledes:

§ 12. Ingen maa anholdes, fængsles eller anklages uden i lovbestemte Tilfælde og i de Former, Lovene foreskrive. Den, som søger, udfærdiger, erequærer eller lader erequere arbitrære Befalinger i denne Henseende, bør straffes; men Enhver, som stævnes eller anholdes i Kraft af Loven, maa uopholdelig adlyde. Modstand er straffskyldig.

§ 13. Bliver Nogen fængslet anholdt, uden i Vidners Paahør at forkyndes den lovlige Marsag dertil, da har han Nødværges-Ret imod Overfaldere, det være hvilkensomhelst.

§ 104. ***)

Lyder noget vidtløftigere saaledes i min § 14:

Ingen kan dømmes uden efter Lov, eller straffes uden ef-

*) Nu 2 Deel af § 22. **) Nu 99. ***) Nu 96.

ter Dom. Da Enhver antages uskyldig, indtil han lovmæssig dømmes skyldig, saa bør ethvert Slags Strænghed, som ei er fornøden til at sikre Personens Nærværelse, strængelig forebygges. Der maa, saameget som muligt, ikke straffes, førend Dom er falden. En fængslet Persons Sag maa undersøges og paadømmes, førend nogen anden.

§ 105. *)

At ingen Lov maa gives tilbagevirkende Kraft, er, kort udtrykt, Meningen af Følgende i mit Udkast:

§ 10. Enhver Normand har Frihed til Alt, hvad som ikke er forbudt i Lovene. Ingen kan straffes uden i Kraft af en etableret, før Forbrydelsen bekjendtgjort og legaliter appliceret, Lov. Hvis Noget begaaer en skadelig og fornærmelig Handling, hvorimod Staten intet Lovforbud har, da være han ustraffelig. Det lovgivende Corps har derefter at forordne det Fornødne til sammes fremtidige Forebyggelse.

§ 11. Ligesom det, Loven ikke forbyder, ikke kan hindres, saa kan heller Ingen tvinges til at gjøre, hvad Loven ei befaler.

§§ 106 og 107.

At intet Fristed for Fallenter og ingen Huns-Inquisitioner maae have Sted. Disse og de foregaaende Decreter bleve med Glæde antagne. Men nu traf vi paa Noget, som voldte os mere Bryderi, og, som vi dog ingen Vel kom med, nemlig

§ 108.

Om Bærnepligten. Mange Talere prøvede deres Kræfter paa at lette denne Steen, som man to Gange før havde forsøgt, nemlig i Rigsforsamlingen,

*) Kun § 97.

da Principerne veiedes, og siden i Constitutions-Comiteen. Denne sidste og tredie Gang anstrænge de man sig mere endnu; men tilsidst maatte vi lade Stenen ligge, omgaae den, og overlade den til Efterkommerne, som faae mere Tid og maaskee og mere Styrke til at hæve den. Hvoraf mon denne Vanskelighed kan komme? Jeg begynder at mistænke Grundsætningens selv, at dens Mangel paa Soliditet er Aarsagen. „Enhver Statens Borger,“ hedder det, „er i Almindelighed lige forpligtet at værne om sit Fædreland.“ Besees denne Sætning nærved med klare Øine, saa vil man maaskee finde, at den ikke er saa dybt et Princip, som man har indbildt sig. I en Stat, som ikke kjender Militærstand, er det uimodsigeligt, men ingenlunde saa i en Stat, som anvender den største Deel af sine Contributioner til at holde en saadan Stand. Enhver Statens Borger er forpligtet til at gavne sit Fædreland: er et almindeligt, uimodsigeligt Princip; at forsvare det, er noget Specielt. — Hvorfor er enhver Statens Borger lige forpligtet at værne om sit Fædreland? Fordi Staten ellers ikke kan bestaae, siger man. Det skal bevises, at Staten ikke kan bestaae uden det. Men lad mig antage, Staten ikke kan bestaae uden det, saa spørger jeg: kan Staten bestaae, uden Jorden dyrkes? Nei. Nu vel, altsaa er enhver Statens Borger lige forpligtet til at dyrke sit Fædrelands Jord. Kan Staten bestaae, uden at den bestyres ved en Regjering? Nei. Ergo er enhver Statens Borger lige forpligtet til at styre og regjere den. Det er nok, mener jeg, til at fornemme, at det vel

ikke har sig saa rigtig med den antagne Grundsættning. — I mit eget ofte omtalte Forsøg til en Grundlov havde jeg i 60 § skrevet saaledes:

Enhver vaabendygtig Mand, som ei er Lærd, Embedsmand eller Studerende, skal være pligtig at værne om Rigets Grændser, men skal ei gaae udenfor samme, uden for at holde Krigens Skueplads ude af Riget.

Jeg vil nævne dig de Herrer, hvis Betænkninger man hørte over denne Gjenstand. Det var Kammerherre Løvenskjold, Oberst Hegerman, Jacob Aall, Jørgen Aall, Provst Hount, Lieutenant Heidman, Ritzmester Ramm, D. Møller, Syvert Bratberg, Gabriel Lund, Pastor Wergeland. Men, da der Intet kom ud af al deres Demonstrering (thi der vare ikke To, hvis Betænkninger om Sagen ganske stemmede overeens) saa saaer du, for at blive bekjendt med deres Ideer, vente, indtil vore Forhandlinger blive trykte. Oberst H. . . var den vidtløftigste og strængeste i at anvende Principet. Han vilde, Militær-Exercits skulde forenes med Skole-Underviisningen, og, at enhver Candidat ved Universitetet skulde høre Forelæsninger over Strategien. -- Iøvrigt vare de Fleste enige i, at Embedsmænd og Embedsmændenes Efterfølgere, den studerende Ungdom, burde være fri for Værnepligten. Enfin! Med Udskrivningen bliver det ved det Gamle indtil næste Storthing.

§ 109. *)

Denne Paragraf om Trykkefriheden har J. D. redigeret.

*) Nu 100.

Min 16 § handler derom i følgende Udtrykke:

Ingen skal forfølges for sine Meninger. Enhver har Frihed til at sige og skrive, hvad han vil. Der skal ingen Censur eller Pressetvang være i Riget. Intet Skrift skal underkastes nogen Examination eller Inspection, førend det trykkes og publiceres, dog saa at Enhver staaer Loven til Ansvar for, hvad han i Tale eller Skrift forbrøder mod samme ved Krænkelse af Andres Menneſke- og Borgerrettigheder.

§ 110. *)

Der gives neppe nogen anden Sag, hvorum der hersker saa aldeles hinanden modstridende Meninger, som om Odelsretten, og det endog i Bondestanden selv. -- Her i Rigsforsamlingen har man hørt, den kaldes den forhadte Landeplage for det norske Folk og et ærværdigt Palladium for Norges Frihed og Lykke. Men det fortjener at bemærkes, at de, der fordomme den, ere fra Østlandet, og de, der hæve den til Skyerne, ere fra Vest- og Nordlandet. Man kan deraf slutte, at den er meest misbrugt og har forarsaget meest Ondt i førstnævnte Deel i Riget, og, at dette maa have sin Grund i Sædernes Forskjellighed. Constitutions-Commiteen havde i sin Tid modtaget tvende Forestillinger, den ene fra de deputerede Bønder, Ole Tvedten, Even Lande, D. Evenstad, E. Balsbøe, A. Regelsstad og Tolleb Olsen, den anden fra Capitain Holck, hvori Odelsretten med Varme forsvares. Saavel i Folge disse Forestillinger som efter den Overbeviisning, den største Deel af Commiteens egne Medlemmer havde om Sagen, opstillede Commiteen

*) Nu 107.

den Grundsætning, at Odelsretten ei maa ophæves.

I Rigsforsamlingen i Dag blev efter nogen Debattering ogsaa Udsædes: Retten gjort permanent, og decreteret, at første eller andet Storthing skulde nærmere luvbestemme disse Norges ældgamle og særegne Rettigheder.

Jeg for min Part er en varm Forsvarer af Odelsretten. I mit Grundlovs: Forslag havde jeg tænkt paa den ved følgende Bestemmelser:

§ 20. Odelsretten skal ei ganske ophæves, ei heller indskrænkes mere, end den allerede er indskrænket. I fem Aar i det mindste skal Odelsretten staae ved Magt med fuld Indløsningsret efter Taxation.

Om et Emne, hvis Værd selv for dybe Jurister er problematisk, tør jeg ikke sælde nogen sikker Dom. Paa den Mening, erfaringsrige Mænd af Bondestanden selv have derom, maa lægges Vægt. Jeg troer, at, om Intet var blevet fastsat paa dette Thing om Odelsretten, vilde det af Landalmuen, den talrigste Deel af Folket, været betragtet, som om Intet var indrettet. Jeg troer, at denne Ret, medens Riget var behersket af danske Monarker og dansk Adels, har afværget den norske Landstands Nedtrykkelse til de Raar, hvorunder andre Landes Bønder sukke, og, at dens Hævd ifølge denne sefellange Erfaring maa være os en hellig Forpligtelse, især under Udfigter til at Riget atter vil komme i en fremmed Forbindelse. Vi, som ville befæste Norges Frihed, skulle vi ville tilintetgjøre et Frihedens Voldværk, som har staaet fra Urold, et Frihedens Værn, over hvis Gjengivelse af Adels

steensfostre tusinde Aar tilbage Trøndelagens Thing jublede til Himlen? Skulde den retskafnere Deel af Nationen berøves denne skønne Ret, som adler den fattige Sjeldbo og privilegerer alle Familier, fordi Uretsindige og Fordærvede misbruge den? Hvad er det, ikke disse kunne misbruge til Redskab for deres Uretfærdigheder?

§§ 111; 114. *)

Disse Paragrafer, tildeels forhen som Grundsætninger bifaldte, mødte næsten ingen Modsigelse. Om 111te § var der for saa vidt nogen Tale, som Nogle vilde have Bestemmelsen udvidet til en aldeles uindskrænket Næringsfrihed og Ophævelsen af alle nu eksisterende Privilegier. B. Steenstrup insisterede især paa denne indgribende Forholdsregel, men fandt ingen Understøttelse. Han vilde, Privilegierne skulde vedvare i 8 Aar endnu, men saa ophøre. „Besidderne,“ sagde han, „have faaet deres Privilegier som Benaadning af en Souveræn, uden at give de derved indskrænkede Medborgere nogen Godtgjørelse. Privilegierne ere ikke Eiendom, fordi de ere flere Gange kjøbt; thi hvad Eiendom har vel den 10de Kjøber af stjaalet, fundet eller ved Magt aftvunget Gods?“ „Hævd,“ sagde han, „kan heller ikke tænkes, da kun Magten har hindret Tilbagefordringen af den frataagne eller indskrænkede Rettighed.“

Christensen, Deputeret af Aggershuus Amt, meente, det vilde ikke skade, men gavne Skovene, om alle

Skov: og Saugbrugs-Privilegier ophørte, og, Enhver fik Frihed til at anlægge Sauge og forædle sine Skov: producter; som han vilde; thi da vilde Bonden kunne benytte Toppene og Vindsald, som ellers ligge og raadne, og han vilde ikke behøve at hugge Mere end halvdelen saamange Træer, som han nu maa hugge og sælge Kjøbmanden uforædlet til hvad Priis, denne vil, for at skaffe sig den Pengesum, han behøver.

Men Rigsforsamlingen turde ikke indlade sig herpaa, men ansaae det klogest at overlade det til de tilkommende lovgivende Forsamlinger at tage Sagen i Overveielse.

§ 115. *)

Min 99 § lyder saaledes: Ethvert Storthing kan forsøge disse constitutionelle Love med nye Tillæg; men disse Tillæg maae ei være af den Beskaffenhed, at nogen af denne primitive Grundlovs Artikler derved ophæves eller forandres til Folkets eller Kongens Skade. — Saavidt er Overeensstemmelse med det Antagne. Men nu kommer Noget, som maaskee vil tykkes dig underligt: Denne fundamentale og constitutionelle Lovs 100 Paragrafer (saa mange har mit Udkast) blive inviolable og uforanderlige i 99 Aar. Men hvert 33te Storthing skal revidere Constitutionen, og atter enten reformeret eller uforandret bekræfte samme for et nyt Tidrum af 99 Aar eller 33 Storthing. -- Nu tænker jeg: den Tid, den Sorg! Jeg slutter med det fromme Suk, at vor Grundlovs

* Nu 112.

115 Paragrafer kun maae blive inviolable i de første
99 Aar, saa er Spillet vundet. Amen!

XVII.

12 Mai.

Den sidste Paragraf i mit Constitutions-Udkast
§ 100 glemte jeg igaar at gjøre dig bekendt med.
Den er af det Indhold, at den maaſtee torde savnes i
Fremtiden, og lyder saaledes:

Skulde nogen af foregaaende Artiller trænge
til Fortolkning, da har Storthinget Ret til
at fortolke dem. Kan Storthinget ikke blive
enigt og mangler at decidere, da har Kongen
Ret til at afgjøre det. —

Nu har du faaet den Constitution i dens hele
Omfang, af hvilken man kan vente vort kjære Lands
Gjensødelse, og ved Siden af den Ridsset af mine
forudfattede individuelle Forestillinger derom. Det
Bedste og Væsentlige deraf har jeg haft den Glæde
at see realiseret. Med hvad Tølelser du har læst det
og, hvad du dommer derom, længes jeg efter at er-
fare.

Vor Constitution er bygget paa de liberale, nu
almene bekendte, Grundsætninger, Statsfilosoferne
have etableret; Grundsætninger, hvorpaa ethvert Folk,
som glæder sig ved en constitutionel Forfatning, mere
eller mindre heldig har bygget; Grundsætninger, som
vel endnu kunne miskjendes og trykkes tilbage i Ver-
den, men aldrig døe. Jeg havde nedskrevet dem i
mit Udkast til en Indledning saaledes:

- I. Formaalet for en Stat, et borgerligt Sælskab, er, ved Foreningen af Individernes Villie og Kræfter til een fælleds Villie og Kraft, at sikre Alles og Enhvers naturlige Rettigheder og at fremme Alles og Enhvers Velgaaende (Held).
- II. Ethvert Folk har af Naturen oprindeligtis Ret til, ubehindret af enhver indvortes og udvortes Magt, selv at danne sig til en Stat ved selvgivne Grundlove, som ikke fornærme noget andet borgerligt Sælskabs naturlige Rettigheder.
- III. De Grundlove, som forbinde et Folk til et Statssamfund, udgjøre dets Constitution. Constitutionens Indhold ere de Betingelser, under hvilke Folket har troet sikrest at opnaae Sælskabets Formaal, og, som Folket derfor har sanctioneret til at være ubrydelige Fundamentallove. Constitutionens Formaal er altsaa, ved at bestemme Magternes Adskillelse saant Sælskabets andre Forholde, at garantere Statens Formaal, Nydelsen af Menneskes og Borgerrettighederne og Befordringen af Alles Held.
- IV. Individernes absolute Menneskerettigheder ere: Frihed, Lighed, Sikkerhed, hvoraf flyde Eiendomsret og Modstandsret.
- V. Frihed bestaaer i Magt til at gjøre Alt, undtagen det, som fornærmer Andre.
- VI. Lighed bestaaer i Ret til den samme Beskyttelse og de samme Fordele under Betingelse af samme Forhold.
- VII. Sikkerhed er uforstyrret Nydelse og Brug af Liv, Lemmer, Legeme, Hilsen og Ære.
- VIII. Eiendomsret er fri Raadighed over egne Erhvervser.
- IX. Modstandsret er Magt til at modsætte sig Undertrykkelse, Magt til at hævde sine Rettigheder imod enhver Krænkelser af samme.
- X. Da Lovene maae sikre Alle og Enhver Nydelsen af disse Ret-

tigheder, saa maae Lovene og sætte visse Grændser for samme. De Indskrænkninger, Lovene sætte for hver Mand's Udøvelse af sine naturlige Rettigheder, maae ei strække sig videre, end nødvendigt er, for at betrygge de andre Selskabets Medlemmer de samme Rettigheders Nydelse. Ingen har Ret til Frihed, Lighed, Sikkerhed, Eiendom, Modstand uden i Overensstemmelse med Loven, og Loven og Lovens Udøvere maae besørge Garantien af disse samme Rettigheder for Alle. Loven har ikke Ret til at forbyde andre Handlinger end dem, som ere fornærmelige for Andre, ei heller at statuere andre end stricte og evident nødvendige Straffe.

Diriks, Sverdrup og Weideman have faaet det Hverv at redigere Grundloven, det er, bringe Paragraferne i bedre Orden, ja, efter Forslaget, endog at ændre paa Stilen. Maatte de kun være saa heldige ikke at forgrube sig paa noget Ord af Vigtighed. Men det tør man vente af saadanne Mænd. Skulde det indtræffe, saa vil man altid have til Veiledning og Oplysning et Exemplar af Grundloven i den Form, som den af Rigsforsamlingen blev antagen, førend denne senere Redaction. Igaar, da Grundloven blev uddebatteret, var det igjen vor Tour at tilsiges til Tasselet. P. C. var i meget godt Humør, som det lod. Bisshop B. er her endnu, og siges at skulle prædike paa Søndag i Eidsvolds Kirke. En G... har, ved sin aabenmundede Fortælling paa Klubber og offentlige Steder i Kjøbenhavn om sin Reise til Norge med Breve af Vigtighed, foraarsaget, at han blev stoppet i Sverige, Brevene ham fratagne, og han selv ført til Stockholm.

I Dag er ingen Rigsforsamling. Vi have afskrevet de Forslage fra Finants-Committeen, bestaaende af 7 Poster, hvorpaa der imorgen skal voteres. Og denne Dags Frist anvendes til i Stilhed at overlægge Forslagene. Men dette er Havblikket foran en Storm; thi, at det vil blive stormende i det høist følgerige Møde i Morgen, er der ingen Tvivl om. Du maa betænke, her skal foretages en vovsømt og farlig Operation med nervus rerum gerendarum. Forslagene selv maae endnu være en Hemmelighed; men, saasnart det er overstaaet, skal du strax høre Mere fra

din hengivne.

XVIII.

13 Maj.

Operationen er i Hovedsagen udført; det kommer nu an paa, om Patienten (Nationen) holder Tølsgerne ud.

Foged Collet, et Medlem af Finants-Committeen, traadte frem og oplæste Præmisserne til Forslagene, indeholdende en Udsigt over Rigets Indtægter og Udgifter i en Deel foregaaende Aaringer, en Calcul over, hvor stor Seddel-Masse Rigsbanken maatte udstede til Regjeringens Disposition indtil første Storthing, et Ansøgning af Rigets Statsgjæld m. v. — Det var noget kjedsommeligt Tøi at høre paa og, saavidt jeg skjønede, fuldt af usikre Beregninger, Gissninger og Hullet. Det støttede sig paa Indberetninger fra første

Departement og sigtede til at oplyse, at Riget havde Formue nok til at være og forblive en selvstændig Stat.

Efterat Enkelte -- jeg erindrer nu ikke hvilke -- havde ytret en eller anden Anmærkning til det Oplæste, reiste sig først Maj. Sibbern og oplæste sit Indlæg i denne Sag af Indhold, at han for sig og sine Commitenter ikke betænkte sig paa at vedtage Garantien af det, som forlangtes til Statens Behov, naar kun den deraf flydende Skat maatte blive repareret paa Statsborgerne med Retfærdighed, og foreslog han til den Ende en Formueskat og visse andre Forholdsregler dermed. G. W... fik derefter Ordet. Det vakte saameget mere Opmærksomhed, som han i lang Tid af Misfornøielse med Tonen i Forsamlingen havde været taus og i et Par Dage været upasselig og holdt sig i sit Kvarteer. Men i Dag hinkede han ned til Bærket. Han tog sig nu fore at recensere, criticere og revidere Finants: Commiteens Indstilling, udviklede temmelig vidtløftig og detailleret, hvorlunde der af Finants:Departementets Calculer intet sikkert Resultat kunde udledes, og viste, hvorledes man paa en rigtigere Wei kom til et rigtigere, endskjont, som han beklagede, ikke saa behageligt Resultat. Amt. R., President i Finants:Commiteen, Vicepresident i Rigsforsamlingen, troede Commiteen compromitteret ved G. W...s Anmærkninger. G. W... svarede, at det ingenlunde var hans Hensigt at fornærme Commiteen, som ei kunde meddele andet Udslag end det, hvortil Regjeringsraaderne havde leveret den Materialier, men

at han alene havde til Hensigt at vise, hvor skrøbelige og upaalidelige disse Materialier ere. Man blev enig om at tilkalde Regjeringsraaderne Th... og H..... for at besvare Objectionerne. De kom. G. W. fremsatte anden Gang sine Bemærkninger uden at afbrydes. Derefter bad Regjeringsraaderne, at han endnu en Gang postviis vilde fremsætte sine Noter, da de postviis skulde besvares. Det skede, og der opstod da en Debatte mellem G. W., Th., H. og andre mellemkommende Røster, hvori Hr. Th. førte et godt Defensiv og stundom vandt Seier. Forsamlingen erkjendte, at G. W. stundom havde feilet, stundom havde Ret, og endelig, at han havde Ret i det Hele, at der intet paalideligt Resultat kunde udledes af Departementets Oplysninger og Calculer.

Regjeringen havde strax i Begyndelsen erklæret Finants-Commitéen, at den, foruden 4 Millioner Rigsbankdaler til Korn, maatte have 1 Million maanedlig i de første 10 Maaneder, foruden de Indtægter, de nuværende Skatter og Afgifter leverede; og, da den ikke var vis paa at kunne komme ud endog med denne Sum i Tilfælde af alvorlige Krigs-Operationer, saa ønskede den, at et Slags Control-Commission maatte nedsættes, for i Nødsfald under dens Opsigt at kunne udstede Sedler for en høiere Sum. 14 Millioner Rbdlr., det er 1200 Rbdlr. af enhver fuld Gaard, hvis Norge deraf har 20000. Paa denne Regjeringens Erklæring grundede sig anden og tredie Post af Finants-Commitéens Forslag, hvilket jeg nu hermed kan sende dig. — Det var især anden Post,

som blev Tvistsens Væble. Her fordreides Rigsforsamlingens Garantie, først for den nuværende Statsgjæld, (en ubekjendt Størrelse, hvorom man kun havde Ahnelser af frygtelig Art), for det andet for 14 Millioner, for det tredie for saamange Millioner, som behøves (altsaa for et x , for -- man vidste ikke hvad) til 1ste Marts 1815, efter Cours af 375 pCt. En af Dagens Talere lod os vide, at den virkelige Cours nu var 500 pCt., inden 1ste Marts 1815 er den maaskee 800 pCt.; saa kan du selv regne Tab eller Gevinst. --

Men, førend der nu voteredes paa dette Propos, opstode flere Deputerede, den ene efter den anden, og oplæste deres Betænkninger eller saa at sige Opmuntringer til at gaae paa Commiteens Forslag med frisk Mod, saasom S. Falsen, J. Collet, D. Hegerman, K. Stoltenberg fra Tønsberg, P. Rein. Jeg kan ikke negte, det var ret fornøieligt at høre; thi der var Patriotisme i alle og megen Betsalenhed i nogle af disse Orationer. Især behagede mig Falsens og Hegermans. *) J Reins var mere Peber og bitre Krydderier end Salt. Ikke desto mindre reiste Rigsforsamlingen sig op, da han havde endt, og -- klappede -- som jeg siger -- klappede med Bravo, saa at det rumgede i Salen. Jeg blev høilig overrasket ikke alene af Handlingen selv, men og af Forundring, da jeg syntes, foranførte Talere ligesaavel kunde have fortjent

*) Disse Taler, saavelsom de fleste andre i disse Breve omtalte, findes trykte i Rigsforsamlingens Forhandlinger.

denne Væresbeviiisning, denne Applaus, om Applaus kunde bruges i en saadan Forsamling og i saadanne Anliggender. Har man hørt før slige Theater-Facter i en National-Convent? Kun den kjække Omsen og nogle faa Andre bleve siddende og toge ikke Deel i denne Enthusiisme. I den Forstand, eller saa egentlig, havde jeg ikke ventet mig, at Dagen skulde blive stormende. Omsen blev ikke alene siddende i Stormen, men, det som mere var, reiste sig strax op, da der blev Drellyd igjen i Salen, for at raabe imod den. Han benegtede, at Rigsforsamlingen havde Ret til at beskaffe Nationen, og, om den havde Ret dertil, holdt han for, at Rigsforsamlingen ikke burde indvilge det Forlangte. Han for sin Part tilegnede sig ingen Magt til at udskrive Skatter. Det hørte Storthinget til; et Storthing maatte altsaa sammenkaldes. Han endte med disse Ord: „I samme Dieblif, vi indvilge 14 Millioner ufunderede Rigsbanksedler og Ret til at gjøre flere efter Fornødenhed, i samme Dieblif decretere vi Dyrtyd, Hungersnød og mange Medborgers Undergang og Død.“ Senere eller rettere for seent — thi det blev først fremlagt og oplæst, efterat Sagen ved Votering var afgjort -- fremkom Stavangers Amts Deputerede, Sognepræst Østedal og Kjøbmand Mølbach, med en saare velskreven Protest af samme Indhold og Tendents, som Omsens. De beraabte sig medrette paa, saavel deres Guldmagter, som paa det ved Votering den 19 April Deciderede. Inconsequent i høieste Grad er det vist nok ogsaa, først den 19 April at paastaae og faae ved Stemme:

flerhed afgjort, at vi Intet havde at gjøre her, uden at skaffe Riget en Constitution og en Konge, og saa den 13 Mai ville fordre af Rigsforsamlingen en derfra ganske forskjellig Act af saadan Vigtighed, Følge og saadant Ansvar. Ikke destomindre maatte de, som ikke vilde bekvemme sig dertil, af en Deel af Talerne modtage mangen Stikpille. De, som talte efter Omsen alle i Faveur af Commiteens Forslag, vare: Sognepræst Jersin, Provst Schmidt, Kjøbmand Rolfsen og Capitain Motzfeldt m. fl. At høre paa dem var, som sagt, interessant nok, og gjorde undertiden et behageligt æsthetisk Indtryk, men videre ikke. Forresten var det ganske og aldeles ufornodent Arbeide og unyttige Anstrængelser. Unyttigt kalder jeg det, fordi de Herrer Talere jo vidste, de havde Majoriteten paa deres Side i Forsamlingen. Unyttigt kalder jeg det og, fordi de dog ikke vilde kunne rokke Minoriteten eller Oppositionens Medlemmer. De fegtede med alt for svage Vaaben, til at kunne effectuere Meningsforandring hos Rogen, som forud var i det Rene med sig selv om Sagens rette Sammenhæng. -- I Valget af Texten var der en forunderlig Samdrægtighed. Det var dette Axiom: Den, som vil Hensigten, maa ogsaa ville Midlerne, ligesom om denne Sætning var uden mulig Modsigelse. Der kunne dog være forskjellige Midler til en Hensigts Opnaaelse. Jesuiterne beskylde for den Grundsætning, at Hensigten helliger Midlerne, og, at, naar man har et godt Diemed, kan man gjerne betjene sig af et slet Middel for at opnaae det. Antager man nu Sætningen:

„Den, som vil Hensigten, maa og ville Midlerne,“ for en ubetinget Maxime, saa følger deraf, at, om man vel greb det bedre Middel, naar der var Balg mellem et ondt og et godt, saa maatte man dog gribe til det flette Middel, naar intet andet gaves, for at naae den gode Hensigt, og saaledes faldt man ned i Jesuitisme. — Dette blot for at vise, at det ikke er noget absolut uimodsigeligt Axiom. Her, i dette Fald, er naturligviis ikke Spørgsmaal om moralsk Godt eller Ondt. Altsaa fra en anden Side! „Den, som vil Hensigten, maa ogsaa ville Middelet.“ Vel, jeg fordrer intet Beviis, jeg antager Sætningen for uimodsigelig. Blot beviis, at det er et Middel, at Hensigten derved opnaaes, at de Millioner Papirlapper, der til Plasterne skulle klines paa Staten, ville hele dens Saar, at det er probat, at det frelser dette Middel og ikke dræber: saa er Alt vel og i sin Rigtighed. Men dette quod erat demonstrandum indlod man sig ikke paa. Derimod havde man en eendrægtig og særdeles stor Omhu for at skildre til Overtydning for Oppositionen og til Trost og Bestyrkelse for de Baklende af Majoriteten, hvor Ubetydeligt de 14 Millioner m. m. i sig selv vare, og, at Summen, uagtet det høie numeriske Tal, i Værdie ikke var saa forfærfelig. Det var Bagateller, sagde man, det var kun 5 Skillingss-Millioner. Jeg mener, dette var vist et smigrende Selobedrag hos Talerne. Jeg mener, det kommer ud paa Et, ja, jeg siger, det er saa meget værre, — saa meget værre, at 14 Millioner af vore Penge ere Bagateller. Det beviser intet Videre, end at de

14 Millioner ikke ville forslaae, men at der maae bruges 14 og 14 til. Ikke Penge, ikke Sedler, men Realia skulde til, koste hvad koste vil. Er det Bagateller, saa maae Bagatellerne multipliceres saalænge, indtil de veie op mod de behørigte Realia, og da op høre de at være Bagateller. Til en Klodes Dan- nelse skal samme Masse, i hvor smaa Atomerne ere. — Kan det være en Trøst og Hjælp, at vore 14 Millioner kun ere Bagateller, saa have vi Udsigt til denne Trøst og Hjælp endnu i rigeligere Maal. Thi, at disse Smaating om føie Tid endnu ville blive mindre Smaating, og at vi altsaa efter nogle Taleres Formening faae vor Selvstændighed for endnu bedre Kjob siden, derpaa kan gøres sikker Regning. Disse Bagateller, disse Midler, som man maae ville, ville smelte bort mellem Fingrene — og tilsidst vil vel selv ve Diemedet, Selvstændigheden, smelte bort i den for- dums Broderkjærlighed. Hinc illæ lacrymæ!

Da det kom til Votering, blev Garantien bekræf- tet ved 76 Jaer imod 29 Neier.

Den første Post, at alle i Riget cirkulerende Sed- ler, de saakaldte Prindsesedler m. v., skulde indløses eller ombyttes med nye norske Ribanksedler, var for ved 87 mod 21 Stemmer antagen.

I dette Møde foreslog D. Hegerman en ny Pa- ragraf til Constitutionen om National-Opdragelsen, og Steensstrup et Tillæg til § 108 om Børnepligten, hvorom ingen Beslutning blev fattet i Dag. Førend Mødet hævedes, proponerede R. St., en ædel Mand og tillige en af de varmeste Enthusiaster, at Rigsfor-

samlingen skulde foregaae alle Andre ved Sammenstod til Afhjælpning af Trangen, og erklærede, hvad han for sin Part vilde give. — Upaatvivlelig vil Nationen ikke undlade noget Offer, nogen Anstrængelse. Resultatet vil for det meste beroe paa Bestyrelsen. Himlen give, at det maa svare til Forventningen!

Lev vel!

XIX.

16 Mai.

Af din kjærkomne Skrivelse seer jeg, at du ikke kan ret finde dig i den 51 § i Grundloven, som giver Kongen Magt til at affædige visse høiere Embedsmænd uden Dom. Flere end dig har dette Træk i vor liberale Grundlov været en Anstødssteen og Forargelse. Jeg maa da forsvare det, da jeg har stemt for det.

Den ringere Embedsmand kan, foruden andre ædelere Motiver, af Egenlyst, af Lysten til at udmærke sig for at komme til høiere og bedre Embeder, drives til at være flittig og redelig og at indlægge sig Kongens og Folkets Yndest. Den Embedsmand derimod, som er kommen saa høit, at hans Uergjærrighed er tilfredsstillende og, at han ikke kan vente videre Forfremmelse, kan henfalde til Esterladenhed og andre Feil, naar han ikke indskrænkes af den Tømme, Kongens Magt paalægger ham. — Jo lavere en Embedsmand staaer, desto mere er han afhængig af Folket og desto flere Opsynsmænd har han over sig, som holde

ham til sine Pligter. Jo højere han derimod staaer, desto mere Raadighed har han til at forsømme sine Pligter, især, om han er langt borte fra Regjeringen. Han er mindre generet af Control og har Færre at gjøre Regnskab for sin Opførsel. — En høiere Embedsmands Feil ere vigtigere, have mere udstrakte Virkninger og falde Kongen mere til Bebreidelse, end Andres; og, da de høiere Embedsmænd egentlig ere Kongens Medhjælp, saa maa han have desto mere Magt over dem. — Det maa dog vel være Kongen vigtigere at behage Folket end at behage Enkelte. Han maa hellere søge at vinde Nationens Bifald ved at sætte kraftige og retskafne Mænd til de høiere Embeder og affkedige de svage, end at vinde nogle Yndlingers Tøngivenhed ved at befordre disse. Det er ikke troligt, især med Hensyn til den Censur, det paa Stortinget vilde være underkastet, at Kongen skulde ville affkedige en retskaffen Mand for at sætte en uduelig Yndling istedet, eller, at han for en Yndlings Skyld skulde ville paadrage sig Nationens Had og selv opføre at være dets Yndling. Ved Vacaneer kunde han jo forfremme Favoriter, om han end ikke havde Magt til at affsætte dem igjen; og hvor skadeligt var ikke dette, naar han fortrod det og sandt dem altfor uduelige? Man siger, der kunde komme en daarlig Tyran paa Thronen, som vilde misbruge denne Magt. Denne Mulighed haabe vi aldrig vil blive virkelig; og i dette ulykkelige Tilfælde, hvad Magt har ikke Stortinget over saadan Tyran eller i det mindste til at skadesløsholde dem, der ere blevene Offere for de

res Iver i at modsætte sig hans Tyrannie? Derimod, om Kongen ikke havde Magt at afsætte, hvo sikres da for de mange Smaatyranner, som langt hyppigere kunde vise sig, selv under den velvilligste Regjering, til Folkets og Kongens Værgelse? Smaa Provincial-Tyranner ere værre, og kunne oftere existere, end Tyranner paa Thronen. Historien viser det. — Dersom de høiere Embeder nyde større Fordele af Staten, bør de og underkaste sig strengere Vilkaar end de ringere. Ere de retskafne, saa ere de Kongens og Folkets Vindlinger. Mis kjendes de af hiin, saa belønnes de af dette. — Den executive Magt kan ingen Energie have, uden Kongen besidder Ret til at afskedige og omsætte sine første og fornemste Instrumenter. Kongen kan jo ofte tage Feil i at bedømme sine Mænd. Hvis da En skuffer hans Forventning, saa skulde han blive hængende ved et saadant Drog, der lammer de hans Hænder, saa længe den Uduelige levede? Hvor vigtigt i Krigstider, at Kongen har denne Magt! De frie Romeres Skik, at vælge Dictatorer i visse Omstændigheder, viser, hvor nødvendig en energisk executiv Magt stundom er.

Med modneste Overlæg have Grundlovens Fædre dicteret denne Bestemmelse i Kongemagten. Den synes ved første Dieblik haard; men vil man forandre Constitutionen, saa ofte Noget ved første Diekast synes at trænge dertil, saa bliver Constitutionen en Kameleon. Vi ville haabe det Bedste — haabe, at vor brave, veltænkende og retfærdige Constitution vil leve et langt, sundt og virksomt Liv, uden at tilføies Skade

paa Lemmer og Helbred. Vi ville haabe, at vor Constitution vil være varig som ethvert andet Product, der kommer fra et Jernværk — ja, at dette Monument vil worde ære perennius — at vore Børn vel ville sørge for at holde det blankt og i Ære, at det ei fortæres af Rust, men at de ei foretage sig at omstøbe det.

Jeg har nu, saa godt jeg kan, i Korthed at gjøre dig Rede for det Passerede siden mit sidste Missive.

I Sessionen den 14de besluttedes, at D. Hegermans og Steenstrups Constitutions-Forslag Dagen før skulde gives den nedsættende Børnepligts-Committee til Afbenyttelse.

Finants-Committeens tredie Indstillingspost, angaaende en ny controllerende og pengeskabende Finants-Committee (skabe er at gjøre Noget af Intet eller, ved et Bud, af en ubeqvem Materie, som Papir), som og skulde udarbejde Planer til en ny National-Bank, blev sat under Boting og antagen med 72 mod 31 Stemmer; kun at Banken ei maatte kaldes Nationalbank. Lillige blev bifaldt et Forslag af Foged Erichsstrup i den Anledning, lignende det, Major Sibbern Dagen før havde fremsat.

Ved 84 Stemmer mod 16 antoges den 4de Post, at den nuværende norske Afdeling af Rigsbanken skal kaldes Norges midlertidige Rigsbank, samt eensstemmig den 5te om Valg af Bankdirecteurer.

Den 6te Post blev afgjort derved, at man besluttede at indskyde i Grundlovs-Paragrafen om de

nu gjældede Lovens Vedbliven, at ogsaa de nuværende permanente Skatter skulde vedvare indtil videre.

Om 7de Post, Matriculskyldens Forandring, resolves, at den skulde berøres i en Declaration, Rigsforsamlingen førend sin Opløsning vilde udgive om adskillige Gjenstande.

Da Finantserne saaledes vare bragte i Orden (sit *venia verbo*) og denne Sorg var slutt, saa havde vi ingen egentlig fast Forretning mere den Dag, hvorfor Tiden blev benyttet til Oplæsning af et Constitutionsbidrag fra en Deel Bønder i Oplandet. Det begyndte laconisk saaledes: „Souverænitetet benægtes“ — og vakte vel paa sine Steder Latter i den alvorlige Rigsforsamling, men indeholdt dog Ideer, som i Constitutionen ere fulgte. Man har havt flere Gange Leilighed til at iagttage, hvorledes de frie constitutionelle, demokratiske Grundsætninger ere trængte dybere ind og ned i Folket, end man kunde forestille sig. —

Adskillige, som Dagen før havde voteret Nei til Garantien, fremlagde nu skriftligt Botum og udbade sig samme protocolleret og attesteret. —

I Dag have vi valgt Medlemmer til Lovcomiteen, til Værnepligts-Comiteen, til Finants-Comiteen, til Bankdirectionen. Hvilke Personer det blev, vil du snart faae at vide.

Grundloven, saaledes som den er bleven redigeret af de dertil commiterede Mænd, blev oplæst og i Et og Alt bifaldt. Den er altsaa nu baade i Form og Materie antagen og fattes kun Underskrift.

Prof. Sverdrup er bleven President og Capitain Mogensfeldt Vicepresident, de Sidste i Rækken af Rigsforsamlings-Præsidenter, af hvilken Række du, som en fin Politiker, der altid seer Mere i en Sag end Andre, vil kunne slutte dig til Mere end jeg. — Morgendagen, den 17de Mai 1814, er bestemt til de store Acter, Constitutionens Underskrift og Kongens Valg.

Hof og Regjering er nu meget om G. W. og den saakaldte Opposition. Man affecterer at misbillige høilig W. R. . . s Tale og den Mand, som har hersket i Rigsforsamlingen, og forsikrer, at ogsaa Prindsen har yttret Misfornøielse derover. Det lader, som man ønsker en Nærmelse og at reconciliere Gemytterne. G. W. vilde man nok formaae til at antage en Post i Ministerium, for at fastne Tingene. Men han er positiv, ingen Post at antage under Tingenes nærværende Stilling.

Prindsen reiste igaar Morges Kl. 4 til Blakier. Man siger, der er gjort en Attaque ved Svinesund; men det er ikke troligt. Man siger saa Meget her af det utrolige Slags. Til slige Incroyabler af Rygter kan man vel henregne følgende: en svensk Armee havde forlangt Gjennemmarsch gennem Danmark, hvilket blev den negtet, med mindre den nedlagde Vaabnerne; da den vilde forcere Gjennemmarschen, foresaldt en Affære med de Danske, hvori 2000 Svenske faldt. — Store Udskrivninger have Sted i Danmark. Folk fra 20 til 60 Aar rykke til Holsteen. En Formueskat af 25 pCt. er paalagt eller skal paalægges i be-

meldte Rige. — Preussén har fordret 3 Millioner af samme til Erstatning for opbragte Skibe. — Krig forestaaer mellem Rusland og England, og mellem Danmark og Sverig.

Et Brev fra London over Gothenborg fra et anseeligt Hus i London har jeg seet. Det siger, at R. A. er arresteret sammesteds, og, at det engelske Ministerium under nærværende Omstændigheder ei kan staae os bi. De Ord: under nærværende Omstændigheder, udelukke dog ikke alt Haab. — Fra Søen har man i Dag faaet glædelige Efterretninger. Den samme Matros, Jens Svensen, som blev valgt til Medlem af Børnepligts-Comiteen, bragte Regjeringen i Dag det Budskab fra Capt. B., at han havde convojeret 32000 Tønder Korn til Norge. Convojen, som bestod af 40 Skibe, blev reddet af den samme engelske Brig, som engang før har gjort os Tjeneste; thi den var sikkert falden i de Svenskes Bold, der som samme Brig ikke havde mødt Laaland og advaret Cap. B. at afvige en eller to Streger fra den Cours, han styrede, da der var et svensk Orlogsskib, en Fregat og en Brig i Farvandet, ligesom der og skulde komme ligesaa mange til, for at krydse i Nordsøen mellem Skagen og Norge. Capitain Henni skriver det Samme og fraraader at sende flere Skibe, med mindre de ere tilstrækkelig bedækkede. Laaland var ledsaget af 3 andre norske Brigger og traf rigtignok paa den svenske Fregat; men denne vilde ikke indlade sig med de fire Brigger. Vor Convoi kom ind til Risør. Den engelske Brig, hvis Folk, da Laaland

forlob den, gik til Beirs og raabte Hurra for Laasland, har lagt inde i Kronstadt den hele Vinter og ei været i England.

Kongevalget imorgen staaer mig i Hovedet og vil forstyrre min Rolighed i Nat. Saadan Handling burde man dog virkelig ikke gaae saa sans facon, saa lodret til, og afgjøre strax ved en Votering uden foregaaende Conferencer. Man er altfor vaersom her med indbyrdes private Raadslagninger og frygter formeget for at faae Navn af Kabalister. At P. C. vil blive valgt til Konge, er ingen Tvivl om. Han er jo saagodt som allerede valgt af Folket til Rigers Bestyrer; det er blot Navn af Konge, han mangler. Er man nødt at vælge, saa kan man heller ikke gjøre noget andet Valg, naar man skal stemme efter Nationens eller Pluraliteten af Nationens Ønske. Si omnes consentiunt, ego non contradico. Og dog er det en stor Question, om det ikke var mere politisk rigtigt i vore Omstændigheder at tilbyde en engelsk eller russisk Prinds Thronen, end at give den til en dansk. Om Andre her ere af samme Mening, veed jeg ikke, af Mangel, som sagt, paa alvorlig indbyrdes Communication. Jeg har aldrig hørt anden Candidat til Thronen nævnes end P. C., naar jeg undtager, at En for Spøg truede Gen. v. H...., at han agtede at vælge paa ham.

Men, man siger, det skal være godt at sove paa en Sag. Det Raad vil jeg prøve; derfor god Nat!

XX.

17 Mai.

Quod felix faustumque! Du kan nu raabe: vive le roi, vive la constitution! Grundloven fik vi vel ikke Tid til at underskrive: dertil ere vi kaldte i Morgen; men Kongen blev kaaret, og det af en stor Deel med mange Complimenter til; og P. C. modtog baade Kronen og Constitutionen. Men lad mig fortælle dig denne mærkelige Dags Begivenheder i tilbørlig Orden.

Først oplæstes en Declaration fra Rigsforsamlingen til offentlig Bekjendtgjørelse om de til næste Storthings Afgjørelse udsatte Sager, dernæst atter et Par Constitutions-Bidrag fra Bønder i Oplandet, hvoraf det ene ligesaa begyndte med det laconiske: „Souveræniteten benægtes.“ Min Anmærkning om det, vi hørte i Lørdags, gjælder i Et og Alt om disse.

Man gif derpaa over til den Act, for hvis Skyld man egentlig var kommen sammen, og for hvis Skyld man i Dag var iført sine Uniformer og Stadsdragter — nemlig Kongevalget. Alle Deputerede paa een nær vare tilstede, og var det i et foregaaende Møde bestemt, at enhver Udeblivende skulde indgive sit Votum skriftlig.

Stemmerne skulde gives skriftlig til Protocolls. Den Første i den alphabetiske Orden, Kam. P. Anker, blev paaraabt og begyndte at dictere, at han under nærværende Omstændigheder holdt for, at Kongevalget burde udsættes og P. Ch. anmodes om fremdeles at forestaae Rigets Bestyrelse. Presidenten afbrød ham

med den Erklæring, at Kongevalget ikke kunde eller burde opsættes, at Rigsforsamlingen ved Stemmesfleerhed engang havde decreteret, at Norges Styrer skulde have Kongenavn og, at Forsamlingen ikke skulde være opløst, førend Kongen var valgt, at, hvad Pluraliteten havde decreteret, var en Lov for Alle. „Har dette ikke været Forsamlingens Mening?“ spurgte han, hvorpaa et stort Ja-Skrig med Haandklap opstod i Salen. Presidenten understøttedes ved Taler af Sor. Falsen, Sor. Rambech og Sognepræst Jersin, hvori paastodes, at det i Europas Dine vilde ansees for et Tegn paa hemmelig Frygt, og at hele Verden vilde foragte os, dersom vi, efter saa bestemt at have erklæret vor Selvstændighed og efter at have antaget en monarkisk Constitution, ikke vovede at udvælge os en Konge. Sognepræst Grøgaard og Amtmand Løvenskjold bemærkede, aldeles i Overeenstemmelse med min individuelle Forestilling om Sagen, at man maatte distingvere imellem Pligt at vælge en Konge og Pligten at hylde en valgt Konge. Vi troede os ei forpligtede at vælge, men vel som Borgere i Staten at hylde den Valgte. Toldprocurør Ohmsen oplæste et Indlæg, hvori ogsaa han raadede til at opsætte Kongevalget; men han blev stormende besvaret paa samme Maade som Anker. Grøgaard raabte til Slutning: „Kan jeg her ikke handle efter min Fornuft og min Samvittighed, men maa handle efter Pluralitetens Fornuft og Samvittighed, saa er jeg en ufri Mand i det frie norske Folk.“ Men der raabtes: „Valget er frit; man kan nævne hvem man vil; men En maa nævnes!“ Voteringen blev derpaa

fortsat, og tilføiede K. P. Anfer sit Dictat Følgende:
 „Efterat denne min Mening var anført til Protocollen, fandt Rigsforsamlingen som Lov, at-jeg skulde nævne en Konge, og vælger jeg da naturligviis Prinds Christian Fredrik.“

Efter de Udtrykke at slutte, hvori Enhver affattede sit Votum, kan man slutte, der have været omtrent 16 Deputerede, som vare for Kongevalgets Udsættelse; men hvad var det iblandt saa Mange! Endelig Anden nævntes end P. E. Da Stemmegivningen var tilende og oplæst af Protocollen, udbrød Presidenten omtrent saaledes: „Dyrest er igjen Norges gamle Kongestol, hvorpaa Adelsstener og Sværrer styrrede gamle Norge med Blisdom og Kraft. Gud bevare gamle Norge!“ Forsamlingen reiste sig og gjentog det sidste Ønske, dog uden Hurra og Applaus. Man var dertil for dybt rørt, Følelsen for sand hos Enhver, skjønt forskjellig.

Man overlod nu til Presidenten, efterat han havde oplæst den Adresse, hvorved Kongeværdigheden og Constitutionen skulde tilbydes Prinds: Regenten, at vælge af Forsamlingen den Deputation, som uopholdelig skulde udføre dette Hverv. Han valgte Nogle af hvert Stift og hver Stand. Deputationen gik, anført af Presidenterne og Secretæren, med Adressen og et Exemplar af Grundloven, underskrevet af Sidstnævnte. Forsamlingen blev imidlertid siddende. Deputationen kom snart tilbage. Prindsen havde været meget rørt og svaret, at han med Erkjendtlighed havde anført Tilbudet og vilde nærmere selv paa Tors-

dag, Christi-Himmelfartsdag, afgive sin Erklæring. Men, da Presidenten begyndte at forkynde Rigsforsamlingen Svaret, blev et skriftligt Svar stukket til ham fra Sideværelset, hvilket han da oplæste. Det indeholdt intet Bestemt — han vilde have Tid til Overlæg — men dog saa Meget, at vi paa Torsdag, da han vil give Rigsforsamlingen sin Erklæring og med det samme slutte den, ikke have noget Afslag at befrygte. Dagens store Handling var saaledes fuldbragt, og — Loddet kastet.

Denne Rigsforsamling har gjort mig mange Aar gammel i Erfaring og været mig en Skole i Mennefskunskab. Jeg og mine Venner bleve ikke lidet overraskede, da en Mand, vi havde lært at kjende paa Hidsøisen som en værre Heterodox, end vi Andre, ret som en ærke Rjetter, der idelig talte om, at vi for alting burde være standhaftige og ikke lade os skræmme, nu, da han mærkede, hans Partie havde tabt, stod op midt under Debatterne om Kongevalget og foretog Noget, der tydeligklang som en hulkende Begjæring om at tages til Raade igjen og optages i den rettroende Skares Skjød. Saaledes er Mennefsket. Det blev ikke ubemærket af det herskende Parti, og en Skjælsnæsther iblandt dem reiste sig og sukkede i en komisk Tone: „Ak ja, det er ogsaa mine Følelser!“

Bon Holten fortalte mig, at vi have Korn for et Aar, men at vi nu heller ikke tør vente stort Mere, da Svensken er bleven os for mægtig paa Søen.

Nu vel, have vi Korn for et Aar, saa er det jo vel —
 Altting er vel. Lev du ogsaa vel! —

XXI.

18 Mai.

Ja, denne Rigsforsamling har været mig en Erfarings-Skole. Jeg gjentager det i Aften med mere Eftertryk og Sandhed. — Hør nu, hvad her har passeret i Dag. — Man maatte troe, at alle Rigsdags-Storme vare forbi, at vi vare i Havn, forsaavidt Rigsforsamlingens Alterkationer syntes at være tilende og Mødet selv sluttet, om ikke uden Galde, saa dog uden Blod; men det lod, som om Majoriteten, det triumpherende Parti, havde levet sig en moreeau friand tilsidst. Da vi kom sammen paa Stedet i Dag i Tanke, intet Andet at have der at bestille af Vigtighed, end at lægge sidste Haand paa Bærket, ved at underskrive og besegle med vore Signeter Hoved-Exemplaret af Constitutionen, som skulde overleveres Kongen, begyndte den i et af mine første Breve omtalte Deputerede at oppripe Tretten med P. W. fra 12 April, kaldte ham tilside i Forsamlingsværelset og lod ham vide, at han havde i Sinde i Dag i Rigsforsamlingens Midte at kalde ham til Regnskab for, hvad han havde sagt om det foreløbige Møde paa Eidsvold, nemlig, at han og de andre Herrer havde hyllet Prindsen. Der opstod da en lang og varm Conversation imellem dem, som P. W. sluttede ved at overlade til hiin at gjøre, hvad han fandt for godt

i saa Fald, da han nok troede sig i Stand til at kunne forsvare sig, skjønt han tilstod, Sagen syntes ham ei at komme Rigsforsamlingen ved, men, siden den Deputerede ansaae sig beskyldt for en Forbrydelse mod den hele Nation, burde Sagen plaideres for Nationens Vine; hvorfor P. W.. tilbød at lade sin Tale trykke. Da den Deputerede var traadt bort med denne Bescid, kommer en anden Deputeret, for at meddele ham til behagelig Efterretning, at han vel som Skolekammerat og gammel Bekjendt aldeles ikke havde Noget imod P. W., men at han var nødsaget til i Dag i Forsamlingen at fordre Regnskab og Erklæring af ham i Henseende til de Udtrykke: døende Selvstændighed og Folkets tabte Haab til os, som han havde brugt i sin Tale den 19 April, hvorved han formeentlig havde fornærmet den hele Rigsforsamling. P. W. forundrede sig over, at, naar han skulde have fornærmet den hele Rigsforsamling, denne Deputerede var den Eneste, der for gammelt Bekjendtskabs Skyld paaankede hans Talemaader, den Eneste, der for gammelt Skolekammeratskabs Skyld vilde tage ham i Skole. Men det var saaledes at forstaae: dette Skolekammeratskab skulde han have at takke for den Liberalitet, at han blev underrettet om det optrækkende Uveir en Time i Forveien. Det var dog ikke fair play alligevel -- ikke lovlig Varsel -- ikke Cavaleer-Udfordring. De, som hørte til Partiet, havde forberedt sig derpaa og været betænkte derpaa lige fra 19 April; det var aabenbart. P. W. burde have faaet Udfordringen Dagen forud i det mindste, saa kunde ogsaa han have bevæbnet sig,

og der kunde være bleven fegtet med lige Vaaben til Lyst og Glæde for hele Forsamlingen paa den Arena, hvor saamangen Kamp har staaet. Men nu kom Modstanderne paa Pladsen med Vaaben i Haand, P. W. derimod vaabenløs, aldeles ikke ahnende den mindste Ufred. Jeg siger: med Vaaben i Haand; thi man saae i det mindste, at den, som begyndte Attaken, stod med skriftlig Opsats i Haanden, som en Jupiter med en Lynildstraale, der skulde slynge ned paa P. W. Hoved. Ogsaa viste det sig siden, at man, for at være vis paa Seieren, havde været saa politisk forsigtig, at slutte Alliance med en i Vesten (den nederste Ende af Galen) beliggende liden Magt (en R. P.), paa det at den, der skulde bekæmpes, angreben fra modsatte og uventede Sider, nødvendigviis maatte falde. P. W. troede, Stormen eller — om dette Ord her skulde være for svulstigt — Vinden skulde komme fra Osten, og saa slog den ind fra Vesten. Ogsaa saae han sig nu sat i den ubehagelige Nødvendighed, at maatte høist usømmeligen give R. P. sin Derriere, da man altid maa vende Ansigtet did, hvor Fiendens Klynge er tykkest.

Uf ædel Utaalmodighed begyndte man endog Fegtingen, førend Contraparten var paa Pladsen, og fegtede saaledes hen i Luften eller paa hans Bag, hvor: til man har et eget Navn i Sproget. Det var saaledes i ingen Henseende fair play. Iovrigt maa jeg sige, Ingen havde tiltroet denne Mand, der hidtil havde siddet saa fredelig, taus og stille paa sin Bænk, at han skulde gjøre den sidste Motion og ligesom sæt:

te Kronen paa Rigsforsamlingens Forhandlinger. Hvoraf det kom, at just R. P. fremfor Andre ansaae sig fornærmet ved Udtrykket, Folkets tabte Haab til os, kunde P. W. ikke udfinde; med mindre det skulde være, at han ansaae det for et Stiklerie paa sig, fordi han tog Ilden Deel i Debatterne, som om Ordene skulde betyde, at hans Commitenters Haab til hans Talenter, Virksomhed og Bestalenhed var tabt. Men i det Tilfælde vilde P. W. oprigtig forsikre ham om Feiltagelse og med Glæde give ham den Erklæring, som han kunde tage for en Reserklæring, om han vilde, at han, hverken da han skrev, eller da han holdt Taleren, havde den mindste Regard til Hr. R. . . .

Men tilbage! P. W. lod det staae til den Deputerede selv at gjøre, hvad han syntes passende, tilføiende, at han under disse Omstændigheder ikke satte sin Fod mere i Salen, hvor han heller intet Mere havde at gjøre, da Constitutionen var færdig, af ham underskreven, og Kongen valgt. Men dette var en feig Tanke, som flygtig faldt ham ind og ligesaa hurtig forsvandt. P. W. . . bestemte sig til ikke at udeblive, hvilket var saare vel. Imidlertid satte han sig hen i Lunden for at fordrive Tiden med en Bog, han havde iommen. Da han sluttede, man næsten maatte være færdig med Underskrifterne, gik han tilbage i Rigsforsamlingsalen og fandt der hele Forsamlingen sat. Da havde i hans Fraværelse R. P. allerede oplæst sin Klage. Paa Opfordring blev Læsningen nu gjentagen, da P. W. var kommen paa sin Plads, og Klagen da afsenteret af Partiet og gjentagen af den Deputerede,

som havde givet Varflen. Da Alle vare færdige, og man ventede paa, hvad P. W. vilde svare paa flig en Tiltale, stod han op, og med mere Fatning, end der kunde ventes i en saadan Stund og en saadan Stil- ling, sagde Følgende: „Mine Herrer, jeg veed ikke, hvorvidt det stemmer overeens, saavel med denne Rigsforsamlings Love i Særdeleshed, som med ethvert Parlaments eller en Rigsdags Skikke og Sæder i Almin- delighed, den sidste Dag at kaldes til Regnskab for, hvad der den første Dag er bleven sagt og besvaret; men, skal der nu gøres Regnskab for hvert unyt- tigt Ord, her er bleven talt, skal Alt, hvad i denne Sal er bleven foredraget og handlet, nu tilsidst re- viseres og recenseres, og denne Forsamling øve en døm- mende Magt, saa vil Regnskabet blive langt, og jeg En af dem, som ikke have ringe Klager at fremsøre. Jeg har vovet at være af en den herskende modsat Mening. Deres Mening, mine Herrer, har triumpheret; om Fædrenelandet derved ogsaa har triumpheret, vil Tiden lære.“ Her raabte man protesterende, at det ingenlunde var P. Ws. Meninger, man ankede paa, men hans Udtrykke. P. W. tilføiede: „Føvrigt troer jeg ikke at skylde Nogen Regnskab for, hvad jeg har talt og handlet, uden Gud, min Samvittig- hed, mine Commitenter og Lovene. Finder Nogen sig fornærmet, saa kalde han mig for mine rette Dommere.“ Her raabte en Ben af mig, som og er en lærd Jurist: „Dommeren er her!“ Hvad han meen- te med dette Her; om han med Haanden paa Brys- stet meente sig selv eller Partiet eller den hele Forsam-

ling, skal jeg ikke sige; men i ethvert Fald confunderes de han Dommer og Anklager, og forenede begge i een Person. Jeg for min Part kunde ikke see Sagen fra andet Synspunct end dette: Enten maatte P. W. have fornærmet den hele Forsamling eller blot enkelte Medlemmer af samme. Havde han fornærmet Enkelte af dem, saa var det en privat particulær Sag mellem dem, hvori Rigsforsamlingen ikke kunde dømme hverken med Ret eller Paaßelighed; havde han fornærmet hele Forsamlingen, saa var Den Part og maatte søge sig en Dommer udenfor sig. —

Der blev nu en forvirret Snakken og Toren af det angribende Parti; og, da han saae, det gik saa godt, saa kom nu ogsaa Antagonisten fra 12te April frem med Sit, intimerende med den ret vakre Erklæring, at han skulde have tiøt og tilbageholdt sine Besværligheder, dersom man ikke nu engang havde begyndt med slige Sager. Alfkurat den samme Edelmødighed, som den viser, der, naar han seer, at En mishandles, springer til og gjør ligesaa, paaberaabende sig Exemplet; — og samme Slutningsmaade, som Tyden brugte, der læssede Stene paa en Vogn og lagde den ene svære Steen paa Vognen efter den anden, sigende: „ja kan du bære den, saa kan du bære en til,“ indtil Vognen brast. -- Paa denne Antagonists Anske svarede P. W. saaledes: „Hvad jeg i Anledning af det første Eidsvoldsmøde har foredraget Forsamlingen, det har jeg skriftlig tilstillet en af de hæderligste Mænd, som bivaanede Forsamlingen, Hr. Kammerherre Anker; og han har givet mig den Erklæ-

ring, at det, langt fra at compromittere eller fornærme Nogen, kun gjorde sin Forfatter Vre" (her reiste Kammerherren sig og bekræftede P. Ws. Ord) „og for derom at overtøye Forsamlingen, saa være det mig tilladt at gjentage Indholdet. Handlingen, siger jeg, var i sig selv uretmæssig, fordi det var en Act, der alene tilkom det hele Folk; men ikke desto mindre fortjente den Bisald, var relativ retmæssig, forsaavidt den foretoges, for at forekomme større Uretmæssigheder, Uorden, Anarkie og Skedte af Kjærlighed til Fædrelandet. Jeg foreslog derfor at endog en Takadresse skulde sendes de Mænd, som paa hiint Nøde forholdt sig med Verbødighed for Nationen. Hvorledes dette har kunnet fornærme Nogen, indseer jeg ikke.“ -- Modparten tog fat paa Repetitionen af sit gamle filosofiske Thema om retmæssig og uretmæssig Handling paa en og samme Tid. Der opstod nu en confus Snakken i den hele Sal, hvori man hørte Bonden E. L. godmodig formane: „Forlader, saa skal Eder forlades!“ Tilsløst, da Antagonisterne saae, de ingen Bei kom, spurgte Den fra 12 April: „Hvad, er det ikke saa? Har ikke P. W. fornærmet den hele Forsamling?“ Men da reiste sig først J. A. og svarte høit, bestemt og indigneret: „Nei, ikke hele Forsamlingen! Hr. P. W. har ikke fornærmet mig!“ et Ord, han vist aldrig glemmer ham. Hvorpaa der fulgte en Række af Røster, som gjentog: „Mig ikke heller!“ -- Past. Gr. reiste sig og ytrede: at, efter dette, maatte man udbede sig alle Taler skrevne, at man kunde udpille

Erinner til Regnskabs-Afslæggelse. Han blev ved at give en god Deel fortreffelig Ironie fra sig. Biskop var det saare let at indbringe Contrastbilleder, om man havde villet. Paa R. . P. Ankers Opfordring, at skilles som Benner, fulgte et stort Bisfaldsraab. Capt. M. sagde, han for sin Deel var fornøiet med P. Ws. Erklæring. Denne spurgte: „Er Regnskabet forbi?“ og, da der fra alle Kanter blev raabt: Ja! tilføiede han: „Der kommer en større Regnskabsdag, og da haaber jeg ogsaa at kunne bestaae,“ og satte sig. J. A. og mange Andre gif derpaa hen til P. W. og med Haandslag forsikrede ham om deres Venkab, Agtelse og Deeltagelse og ønskede baade for hans og for den hele Rigsforsamlings Skuld, at det nylig Passerede ikke havde havt Sted. Under Kampen selv havde Angjældende holdt gode Miner og forsvaret sig, som sagt, med temmelig rolig Fatning; men, da nu Mødet blev hævet, rev han Døren op til Sideværelset, gif derind og forblev der længe alene.

Ligesom jeg ønsker, at du bevarer alle mine Epistler herfra, at jeg i sin Tid kan faae dem igjen, saa er det mig især om at gjøre, at du gjemmer dem, som gjemmer i sig den første Proces under Libertetens Tænke-, Tale- og Skrive-Frihedens Skjold. Blækket var neppe tørt af vore Underskrifter til Constitutionen, da denne Jury eller rettere Censur- og Inquisitionsket blev holdt.

Forresten blev paa denne Dag et i foregaaende Møder motioneret Forslag af P. Hount behandlet. Det bestod i, at Rigsforsamlingen skulde ved en Pro:

clamation forkynde Verden, at den norske Nation vilde være en selvstændig Nation og have Fred med alle Folkelag og Venstreb med sin Nabo, men at den i Tilfælde af, at Naboen ei vilde erkjende dens Selvstændighed, vilde ei alene forsvare sig til det Yderste, men og i Masse falde ind i hans Land. Man anmærkede, at det tilkom den udøvende Magt at udstede og exequere slige Proclamationer, eftersom den fandt for godt, hvorpaa blev svarret, at en saadan Declaration af Folkets Repræsentanter selv vilde være af meget mere Bægt, da hele Verden deraf kunde see, at det ei var P. E. alene, men virkelig Folket, som havde gjort, hvad som skeet var i Norge. Efter kort Overveielse blev man enig om, at det Sidste om Indfald en masse skulde udelades, men at isvrigt Declarationen skulde skee af Rigsforsamlingen, men udfærdiges af Kongen.

Vor Fortløsning hersra stunder til, og jeg bliver derover muntre. Maaskee forlade vi Eidsvold paa Fredag. Jeg reiser hjem med den tilfredsstillende Overbeviisning, at jeg har forholdt mig her uforsagt og redelig, endstjønt jeg tilstaaer, jeg kunde have været mere virksom, end jeg har været, og jeg nærer nogen Fortrydelse derover nu, at jeg lod mig holde tilbage fra at tale tiere og handle mere, deels af Misnoie med Tingenes Gang, deels af de mod mig satte fædte Fordomme, deels af Tvivl, om det ikke dog var bedre, at man paa den Bei, Fleerheden havde valgt, kom til det dog under disse Omstændigheder mundgaalige Resultat. Disse Følelser meddeelte jeg en Ven af Anseelse, som var jøse i samme Tilfælde som jeg i

denne Henseende, paa en Spadseretour i Lunden. — „Det er bedre,“ sagde han, „som det er, saa kan man ikke siden sige, at man ei fik forsøge.“ Der har altsaa i Grunden ikke egentlig været nogen alvorlig og virksom Opposition her, men kun nogle Sceptikere, Tvivlere og Fritænkere, som uden Skade kunde have nydt mere Tillid og Gehør. Derom Mere mellem os, naar jeg nu snart mundtlig kan forsikre dig om min uforanderlige

Agtelse og Hengivenhed.

XXII.

19 Mai.

Endnu et lidet Appendix til Fortællingen om Begivenheden igaar; saa ikke et Ord mere derom.

So af P. Ws. bedste Venner, det vil sige, hvis politiske Tro stemmede meest overens med hans, nemlig G. W. og K. L. vare ikke tilstede i Rigsforsamlingen igaar, hvilket var vel; thi, at slutte af deres Forbitrelse, da de hørte, hvad der var foresaldet, var det at befrygte, at de, om de havde været nærværende, vilde have taget tilorde i en Tone, som let kunde have opvakt en almindelig Expectoration og alvorlige Scener. — Den Sidstnævnte laae syg og er det endnu i Dag af Uergresse over en rettroende Deputerets fornærmelige Opsørsel imod sig i Onsdags. Det skedte udenfor i Forsamlingsværelset. Jeg og Flere vare Vidner dertil med megen Indignation.

Da P. W. kom ned igjen i Forsamlingsværel-

set, efter at have fattet sig efter Kampen, havde han endnu en liden Skjærmydsel at udholde med en Bonde, hvem han for mange Dage siden ulykkeligviis i al Ustyldighed havde spurgt, om han kunde skrive. For dette nærgaaende Spørgsmaals Skyld begyndte han nu at yppe Trætte. P. W. tilbød ham at kalde Rigsforsamlingen paa Salen igjen, paa det at dette væssende Sidesykke til hiint ogsaa kunde blive behandlet der paa tilbørlig og værdig Maade. Saa taug han. Jeg nedskriver denne Ubetydelighed som et Beviis paa, hvorledes de Stores Exempel virker. Iøvrigt mødte han nu ikke Andet end Høflighed og Deeltagelse; selv de, der haltede til begge Sider, syntes forbausede og overraskede over Gaarsdagens Begivenhed, hvilkken syntes at have almindelig, endog Regjeringsens Misbilligelse. — Dette her for den kronologiske Ordens Skyld.

Nu til denne Dags Herlighed. —

Rigsforsamlingen forsamlede sig Kl. 11. Alt var i Galladragt, Beiret ogsaa. Det var Efti. Himmelfartsdag, da Disciplene stirrede efter den Store, som ophoiedes til Magten. — Der faldt mig Sammenlinger ind, men en religiøs Erbødighed undertrykker dem som uværdige.

Hans R. Høihed traadte ind med sin Svite, hvoriblandt Prof. Treschow, G. R. Wibe, Bisk. Vech, Grev Schmettau, o. fl.

Kapitain M., som paa Malerkunstens Vegne har været udenlands, var kommen hertil igaar og havde bragt med sig et Malerierportræt i fuld

Legemstørrelse af Prindsens Søn, Fredrik Carl Christian, løbende i en Hauge med en Hjerbolt. Maleriet var vak-
kert; men den Legen med Hjerbolten behagede mindre vis-
se mystiske Gemytter, som lægge Dmina i Jntet og i Alt.
Maleriet fandtes ophængt i Salen lige over for Chri-
stian den Fjerdes. H. R. H. holdt derpaa en vakker
Tale til den festlige Forsamling, under hvilken Tale han
pegede hen paa fornævnte Malerier. Midt i Salen svor
han først selv den constitutionelle Eed, og opfordrede der-
paa Forsamlingen til Trostabsæed. Forsamlingen svor
da Constitutionen og Kongen Trostabs, hvorpaa Kon-
gen fortsatte og sluttede sin Tale. Efter Oplæsning
af en Række diplomatiske Papirer lykønskede Presiden-
ten Norges Konge, og hele Forsamlingen raabte: „Gud
velsigne gamle Norge og dets elskede Konge Christian
Frederik!“ Da lod Kanonernes Torden og Hurrafrig
af det Militære udenfor. Derpaa kjørte man til Kir-
ken og hørte en Tale af Professor Leganger. Efter
Gudstjenesten bleve Kongen og hele Forsamlingen be-
værtede med en Frokost i Præstegaardens smukke Have.
Klokken var fem, da vi kom tilbage til Jernværket
og gik til Bords. Under Maaltidet Kongens Skaal,
Kronprindsens Skaal, Norges Skaal med Hurra,
Sang, Skud og Musik. Da Kongens Skaal blev
drukken, kom han selv ud og takkede for samme. —

I Dag var der ingen Tvistigheder mellem de
Deputerede indbyrdes. Derimod havde Regjerings-
raadet nær kommet i Demelæ med hele Rigsforsam-
lingen; thi en Regjeringsraad ytrede sig offentlig ved
Kirken (jeg var selv en af Tilhørerne) paa en synder-

lig Maade om dens Forhandlinger. Han sagde intet Mindre end, at Rigsforsamlingens Medlemmer havde viist sig som nogen uvidende Mennesker og ved deres Decret om Finantserne fordervet disse saaledes, at de endog i 20 Fredsaar ikke kunde reise sig igjen. Det vakte naturligviis Rigsforsamlingens og især Finants-Commiteens Uvillie; men man lod det gaae hen. Ingen havde Lyst til flere Debatter, som da og Rigsforsamlingen nu var opløst og ingen Myndighed mere bestod. Men skulde denne forvovne og, for en Finants-feraad at være, indiscrete Mand ulykkeligviis være en Sandsiger, saa er det godt for dem, som ikke vilde tage hint Decret paa deres Samvittighed, og deris blandt er

Din.

XXIII.

20 Mai.

Denne sidste Dag paa Eidsvold lutter Venskab og Cordialitet! Vi mødte for at underskrive Protocol: len og høre Forhandlingerne oplæses og derefter sige hin: anden Farvel. En Deel Biser vare forfattede, udaf hvilke der aandede intet Andet end Forsoning, Forglemmelse, Enighed, Venskab, Broderskab. Lam og Love lagde sig ved Siden af hverandre ved den gyldne Eidsalder's Begyndelse. Det blideste Solsmil efter Stormen! De meest modsatte Vænder rakte hverandre Haanden. Ved Afskedsmaaltidet blev druffet for Kongen, Norge, Enig: hed og Venskab, norsk Trost. Efter Bordet gik vi

paa Rigssalen. Protocollen blev læst og understre-
ven af Alle. Presidenten indbød til at skilles ad uden
Rag, da vi Alle havde villet eet Maal, men kun hav-
de været uenige i Midlerne. Gud gibe, man havde
ført et saadant Sprog fra Begyndelsen af Sammen-
komsten, og at en fortrolig lidenskabsløs Deliberation
med indvortes og udvortes Agtelse for hinanden
indbyrdes havde fundet Sted! Vi kunde da maaskee
have lykønsket os med et fuldkomnere Resultat af vore
Arbejder, eller i det mindste været visse paa at skilles
uden Rag, ja maaskee blevet aldeles enige. Man
raabte nu: „Alt glemt! Alle Venner! Held for gamle
Norge!“ med Hurra og Haandklap. Åh, nu kan det
ikke være Andet end at glatte Overfladen, hvad de
dybe Gemytter og solide Hoveder angaaer, som tage sig
Sagen nær; thi det grunder sig ikke paa Meddelelse
af Tanker og Følelser, ikke paa Overbeviisning, ikke
paa Andet end et fromt Ønske, at det var.

Den meget humane og vennehulde Mand C. Fa.
opmuntrede til, førend vi for sidste Gang forlode vore
Sæder, at vi skulde slutte Venskabskjæden. Enhver
gav sin venstre Sidemand højre og højre Sidemand
venstre Haand, og i denne Stilling raabte vi: „Enige
og troe, indtil Døvre falder!“ Derpaa forlode vi et
Sted, hvor saa mange interessante Dieblikke vare for-
løbne, saa mange vigtige Sager afgjorte. Vi skil-
tes ad under Haandslag og Venskabsforsikringer.
Med Taarer i Øinene og de meest brændende Ønsker
for det Folks Lykke, vi havde havt den Hæder at re-

præsentere, forlode vi Eidsvold. Jeg havde den inderlige Glæde, at selv mine største Modstandere bevidnede mig deres Afgtelse og kaldte sig mine Venner.

Med Copier af mine Vota for Statsgjældens og de 14 Millioners Garantie samt Kongevalget i min Lomme, reiser jeg imorgen glad, træt og mæt af Debatter, hjem igjen til Mine. Adieu saa længe!

XXIV.

Christiania 23 Mai.

I Løverdags den 21de forlode vi Eidsvold og vare i Christiania Kl. 2. Her var man i fuldt Arbeide med at opreise Wreporten igjen, som uheldigvis var falden ned Ratten i Forveien. Men en Ulykke kommer sjelden alene, siger Ordsproget. Saaledes fortæller man i Dag, og overtroiske Folk ryste betænkelig paa Hovedet derover, at en gammel Kjerling igaar, da Indtoget gik for sig, i sin Trostfyldighed drog gennem Wreporten førend Kongen; og gamle Kjerlinger skulle høre til de ondtsvarslende Fugle. —

Til den store Stads igaar havde og Himlen tillagt det deiligste Veir. Kongen kjørte fra Eidsvold til Sinsen, en Gaard $\frac{1}{4}$ Mills Bei fra Byen. Her indtog han en Frokost, steg derpaa til Hest og procederede ind ad Byen, geleidet af sine Herrer og det gule Corps. Ved Wreporten modtoges han af Borgerfakbet og blomsterfræende Piger, hvoraf En overrakte ham en Egefrands, en Anden et Document, som indeholdt Tilbud af det Metal, Christiania By havde

sammenstødt til Foræring for Kongen til hans eget Brug. Efter Sigende skulde det bestaae i 12,000 Lod Sølv samt Guld, Kobber, engelske Penge. Trondhjem skal til samme Bestemmelse have 80,000 Rd. gode Penge i Kobber og Sølv at tilbyde. Edle Folk! Men give, det laae paa Fædrelandets Altar — dets Forsvar trænger til Alt, til al Formue — eller, Præsenterne vare gjemte, indtil Fædrelandet er frelst! — Tre Gange 27 Skud (endnu dansk Løsen) forkyndte Kongens Ankomst. Han tog lige til Kirken, hvor et Oratorium blev afslunget af Byens bedste Sangere og Sangerinder, førend Biskop Bech gik paa Prædikestolen. Efter Prækenen ligeledes Vocal- og Instrumental-Musik. Derefter reciterede Biskop Bech fra Kirkegulvet et Recitativ til Kongen, og to Damer sang en duo nogle Vers til ham, hvorpaa Kongen selv reiste sig i sin Stol, talte med høi Røst til Folket og endte med Udraabet: „Held for Norge!“ som hele Menigheden istemte. Enden derpaa var et almindeligt Hurra, og med dette Skrig styrtede Alle ud af Kirken og ledsagede Kongen til Palæet, hvor stor Cour skulde være.

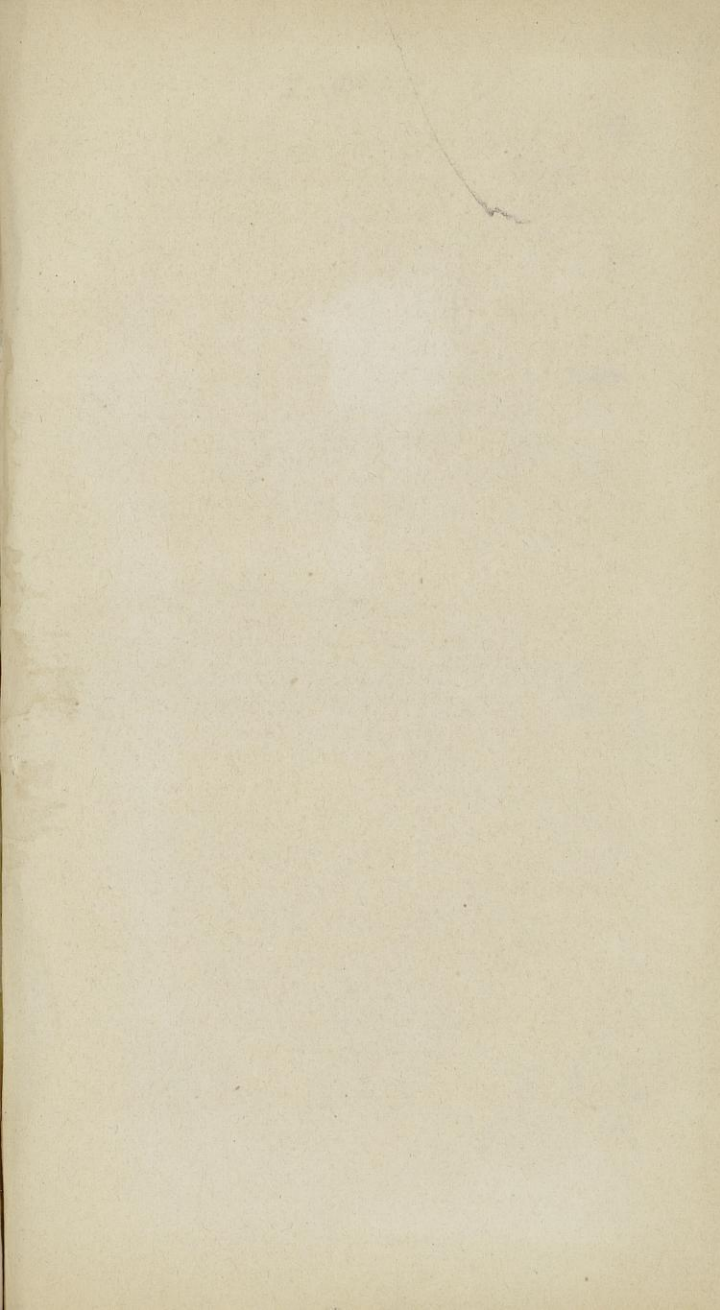
En Mængde Befordringer have havt Sted. En stor Deel Kammerherrer ere alt færdige paa det nær, at, da Guldnøgler ei saa snart kunne tilveiebringes i denne Jernalder, saa have de provisorisk faaet to Knapper paa Hosten.

Alt, hvad jeg ovenfor har fortalt om Indtoget, har jeg kun af Andres Beretninger; thi jeg hørte og saae Intet deraf, da jeg var i mit Kammer hele Ti-

den, indtil jeg maatte til Cour med den Corporation, jeg hører til. I Audients-Gemakket, medens vi stode for Kongen, blev jeg vaer Noget henne ved Væggen af Udseende som en halv Himmelfæng eller en Bænk med Lag over. Det var opsat af Silke og saae ganske propert ud, men ikke prægtigt. Det vilde i Diebliffet ikke falde mig ind, hvad Tingen skulde være; men saa tænkte jeg ved mig selv: mon dette ikke skulde være Thronen? thi jeg havde aldrig seet en Kongethrone før in natura. Jo, ganske rigtig, det var Thronen. Den syntes mig at være opkommen saa hastigt, som ved et Trylleslag eller som et Ekstasjon paa een Nat, derfor vilde jeg ikke troe mine egne Dine. — „Allerede!“ sagde jeg ved mig selv og lagde sukkende til: „Ak, er det nu Tid at tænke paa Gligt!“ —

Rettelser og Trykfeil,
som den gunstige Læser ville behage at bemærke.

G.	38.	8	Grevskaberne	. læs: Grevskaber
—	5 :	7	det her Passerede	. = det hos os Passerede
—	6 :	30	komme	. = komme
—	11 :	21	til en Tid, i et Forhold	. = til een Tid, i eet Forhold
—	12 :	4	paa en anden bedre	. = paa en anden og bedre
—	13 :	14	Constitutions-Committee	. = Constitutions-Committeen
—	15 :	2	Noget herved	. = Noget derved
—	— :	22	som den, der staaer	. = som den staaer der
—	16 :	9	Logie	. = Logis
—	— :	11	hvorfor vil	. = hvorfor vil
—	26 :	1	magthavende	. = vagthavende
—	34 :	27	der var ikke	. = det var ikke
—	38 :	5	mistænkelgeire	. = mistænkeligere
—	41 :	21	deraf fulgte igien	. = deraf følger igien
—	41 :	3	Bergenferne	. = Bergenbuserne
—	— :	14	Landets Væres Skuld	. = Landets Væres Skuld
—	— :	15	Nød vel være	. = Nød; vel være
—	42 :	19	indstrømmede danske.	. = indstrømmende danske
—	43 :	3	Frygt er, om	. = Frygt er, at, om
—	50 :	9	reposes	. = reposer
—	67 :	6	være om	. = værne om
—	— :	13	offentlig Alliance	. = offensiv Alliance
—	— :	21	Beslutningsretten	. = Beskatningsretten
—	68 :	4	naar den skulde	. = naar det skulde
—	69 :	22	Beslutningsret	. = Beskatningsret
—	70 :	3	uden umyttig	. = uden røttig
—	71 :	6	Behausen	. = Dehausen
—	75 :	20	disse nubærende	. = dets nubærende
—	77 :	15	tusindhovedede	. = tusindhovedede
—	80 :	28	ere forpligtede	. = er forpligtet
—	82 :	13	paragraferet	. = paraseret
—	94 :	14	constituereede Forsamling	. = constituerende Forsamling
—	99 :	9	end de	. = end dem
—	106 :	4	Lærd, Embedsmand	. = lærd Embedsmand
—	108 :	23	den norske Landstands	. = den norske Bondestands
—	126 :	1	nu giældede Lovens	. = nu giældende Loves
—	129 :	17	Si omnes consen- tiunt, ego . . .	} } Si omnes consentiunt ego
—	132 :	7	der have været	. = der har været
—	134 :	29	sluttede ved at overlade	. = sluttede med at overlade
—	144 :	30	et Malerie-Portræt i	. = et Malerie, Portræt i

N.
WERGE-
LAND

For-
trølige
Breve

Ex. 2

Circa 1830